תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות רי״ד

תוספות רי"ד על נדרים

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רי"ד על נדרים

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-ריד-על-נדרים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב: 5
דף ד. 5
דף ד: 5
דף ה. 5
דף ה: 6
דף ו. 7
דף ו: 8
דף ז. 9
דף ח. 9
דף ח: 10
דף ט. 10
דף ט: 10
דף י. 11
דף י: 11
דף יא. 13
דף יא: 13
דף יב. 14
דף יב: 15
דף יג. 16
דף יג: 17
דף יד: 18
דף טו. 19
דף טו: 20
דף טז. 22
דף טז: 22
דף יז. 22
דף יז: 24
דף יח. 26
דף יח: 26
דף יט. 27
דף יט: 28
דף כ. 29
דף כא. 29
דף כא: 29
דף כב. 32
דף כב: 33
דף כג: 33
דף כד. 35
דף כד: 35
דף כה: 35
דף כז. 38
דף כז: 41
דף כח. 42
דף כח: 44
דף כט. 44
דף כט: 44
דף לא. 45
דף לא: 45
דף לב: 47
דף לג. 47
דף לד. 48
דף לד: 49
דף לה. 50
דף לה: 50
דף לו: 51
דף לז: 52
דף לח. 52
דף לח: 53
דף לט. 53
דף לט: 53
דף מ: 53
דף מא. 53

דף מא: 54
דף מב. 55
דף מג: 56
דף מו. 59
דף מו: 59
דף מז. 60
דף מח: 61
דף מט. 62
דף נא. 63
דף נא: 63
דף נב: 63
דף נג: 64
דף נד. 64
דף נה: 64
דף נו. 65
דף נז. 65
דף נז: 65
דף נח. 67
דף נח: 69
דף נט. 70
דף נט: 71
דף ס. 72
דף ס: 73
דף סא. 73
דף סא: 73
דף סב. 74
דף סד. 74
דף סז. 74
דף סח. 74
דף סח: 75
דף סט. 75
דף סט: 76
דף ע. 77
דף ע: 78
דף עא. 79
דף עב. 80
דף עב: 80
דף עג: 81
דף עט. 81
דף עט: 82
דף פ. 83
דף פא. 83
דף פב. 84
דף פג. 84
דף פג: 85
דף פד. 85
דף פד: 85
דף פה. 86
דף פה: 88
דף פו: 88
דף פז. 89
דף פז: 89
דף פח. 90
דף פט. 91
דף פט: 94
דף צ. 94
דף צ: 95

דף ב:

כל כינויי נדרים כו' פתח בכינוין כל כינויי נדרים ומפרש ידות פי' אפילו לשמואל דאמר לקמן בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך דאני צריך לומר מודרני הימך שאני אוכל לך אפילו הכי קרי ליה יד מ"ש דמשמע לישנא דקאסר נפשיה מן חפצא ולא מצינו בנדרים דאסר נפשיה מן חפצא אלא בשבועה אבל עיקר נדר דאסר חפצא עליה הוא והאי דאסר נפשיה מן חפצא הוויין ידות נדרים ואף על פי שאין מוכיחות דאמר שאני אוכל וגם אמר נמי לך אפילו הכי לא מקריין אלא ידות כיון דאסר נפשיה מן חפצא ואי לאו דמרבינין ליה מקרא יתירא מגופיה דנדר לא משמע כן:

דף ד.

אמר רב אשי הלכך נזיר שטימא עצמו במזיד עובר משום בל תאחר נזירות דטהרה נראה לי דלא גרסינן במזיד דאפילו באונס נמי אם מאחר להזות ולטבול עובר משום בל תאחר נזירות דטהרה:

דף ד:

למה לי הקישא תיתי במה מצינו מנדרים פי' לאו דוקא מה מצינו אלא כלומר מסברא ידענו דמיפר נזירות בתו ואשתו דמה לי אם אסרו עצמן מן הבשר מה לי מן היין הכל הוי נדרי עינוי נפש וכמו שמצינו שמיפר אלה כך הוא מיפר את אילו ומה איצטריך היקישא: **פיסקא האומר לחבירו מודרני ממך אי הכי היינו קמייתא** פי' הניחא אי אמרת דבחד לישנא בלחוד אסור היינו דאיצטריך בתרייתא לגלויי על קמייתא דלאו כיצד קתני אלא אי אמרת דברייתא נמי וכבר אמר מודרני ממך דאמר אמאי איצטרכו תרוייהו ואי הוה בעי מתרץ ליה מידי גבי הדדי תניא אלא משים קשיא אחריתי דאית ליה אסור אסור למה לי קא הדר ביה:

דף ה.

אלא הכי אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך כו' פי' ופליגי מתניתין אהנך ברייתא דלעיל דהנך כרבנן ומתניתין כר' יהודה כדבעינן למימר לקמן:

דף ה:

נימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים עמ"ש בקונטרסי בפ' קמייתא דקידושין במהדורא בתרא:

אמר רבא מתניתין קשיתיה אמאי תני שאני אוכל לך שאני טועם לך ניתני שאני אוכל שאני טועם אלא ש"מ בעינן ידים מוכיחות פי' האי דמפרש שמואל מתניתין בכולן עד שיאמר כו' דבעי ידים מוכיחות כר' יהודה ולא מפרש לה דאו או קתני כדתני בברייתא ולא בעינן ידים מוכיחות כרב משום דחזו לישנא דמתניתין מדוכתא אחרינא דבעי ידים מוכיחות מדתני לך דלמאן דלא בעי ידים מוכיחות אינו צריך לומר לך כדאמר בהלכת' קמייתא דקידושין שאם אמר לאשה הרי את מקודשת אף על פי שלא אמר לי הויא מקודשת וה"נ כי אמר שאני אוכל אף על גב דלא אמר לך יהא אסור ואמאי תני לך אלא לאו ש"מ דהאי תנא בעי ידים מוכיחות וכי היכי דהכא בעי ידים מוכיחות הם ה"נ במודרני ממך ומופרשני ממך ומורחקני ממך בעינן ידים מוכיחות שאם לא פירש שאני אוכל ושאני טועם יש לומר מדיבור וממשא ומתן ומארבע אמות דידיה קאמר ולהכי מוקי מתניתין כר"י הנך מתנייתא דלעיל כיון דתני בהו אסור אסור דמשמע בחדא לישנא בלחוד אסור לא בעינן ידים מוכיחות ה"ה נמי דלא בעינן לך והאי דקתני בהו שאני אוכל לך שאני טועם לך לאו דוקא אלא תני בלשון שרגילין בני אדם לומר והוא הדין אף על גב דלא אמר לך כדילפינן מאסור אסור אלא תנא דמתניתין דלא תני אלא חד אסור לבסוף לא הוה ליה למתני לך והוה אמרי' דלא בעי ידים מוכיחות והאי אסור דתני קאי אכל חד וחד אבל השתא דתני חד אסור ותני נמי לך מוכח דבעינן ידים מוכיחות ודוקא תני לך וה"ה נמי דבעינן ידים מוכיחות בהנך לישני שאינו אסור עד שיפרש עמהן שאני אוכל לך שאני טועם לך והאי דדייק שמואל מלך הוא הדין דמצי לדיוקא ממודרני ממך דאיבעי ליה למתני מודרני בלחוד אמאי איצטריך ממך אלא לאו ש"מ בעינן ידים מוכיחות אלא משום דעיקר פלוגתא דידים מוכיחות בהרי את מקודשת לי מתנייא כדאי' בהלכתא קמייתא דקידושין דייק מלך דדמי ללי וה"ה נמי דדייק ממך אי נמי משום דנקיט האי לישנא דשאני אוכל ושאני טועם דייק נמי מלך דתני גביה ולא דייק ממך דתני גבי מודרני אבל מ"מ היא היא דמכולהו קא דייק דלמאן דלא בעי ידים מוכיחות לא צריך למימר אלא מודרני מרוחקני מופרשני שאני אוכל שאני טועם בלא ממך ובלא לך:

אמר רבא ר' אידי אסברה אמר קרא נזיר להזיר מקיש ידות נזירות לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה ובריש פרק בתרא דנזיר אמרינן כי יפליא למה לי לאתויי ידים שאין מוכיחות דאיתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא

אמר לא הוויין ידים הניחא לאביי אלא לרבא מאי איכא למימר אלא כי יפליא מבעי ליה לכדר' טרפון דאמר אין אחד מהם נזיר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה ונ"ל דמשבשתא הוא התם וה"ג למיעוטי ידים שאין מוכיחות כדאי' הכא וכדמפקינן התם לר' טרפון דבעינן הפלאה וה"ה נמי לידים וה"ג התינח לרבא אלא לאביי מאי איכא למימר כו' עוד ברוב ספרים מהפכים דברי אביי ורבא וגרסי הכי אביי אמר לא הויין ידים ורבא אמר הויין ידים וגם זו הגירסא משבשתא היא ואיפכא גרס כי הכא ובמקצת ספרים כתוב כי הכא והיא עיקר:

דף ו.

אמר לך אביי אנא דאמר אפי' לר' יהודה כו' פי' ומתניתין אסור אכל חד וחד קאי כדקתני בהנך מתנייא אסור אסור וממך ולך לאו דוקא אלא דיברה כלשון בני אדם ורבא אמר לך אנא דאמרי אפי' לרבנן כו' אפי' ומתניתין דוקא קתני לך וממך וכן נמי הנך מתנייתא ומאסור אסור דקתני לא קשיא ליה דאמר לך רבא מודרני אני ממך בלחוד הוכחה מעליא היא ולית ליה דשמואל דאמר לאו הוכחה היא ולעיל דאמר רבא מתניתין קשיתיה ומוקי מתניתין כר' יהודה לא אמר הכי אלא כי היכי דלא לפשוט דשמואל ס"ל דידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים ודחי דשמואל כי קאמר אליבא דר"י ומוקי' מתניתין כוותיה אבל איהו יש לומר דס"ל דהווין ידים אבל רבא דס"ל בפירוש דלא הוויין ידים ואמר אפי' לרבנן מוקי מתניתין כרבנן:

עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו פי' זה הלשון מוכיח שחולקין רבנן ור"י כתנאי דר' יהודה סובר לא די לו שיאמר לה הרי את מותרת לכל אדם שאינו מוכיח מי המתירה דומיא דהרי את מקודשת שאם לא אמר לו אינה מקודשת שאינו מוכיח מי הוא המקדש הלכך צריך שיאמר לה ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין שיוכיח כי הוא הוא המגרש ורבנן סברי לא בעינן ידים מוכיחות אלא די לו שיכתוב הרי את מותרת דסתמא דמילתא מיניה קאמר ומשום הכי אמר רבא דדוקא גבי גט פליגי רבנן ולא בעי למיכתב מנאי משום שהדבר ידוע שאין אדם מגרש אשת חבירו וכשכתב לה הרי את מותרת הדבר ידוע שהוא המתירה שאם לא יתירנה הוא מי יכול להתירה אבל גבי קידושין אם לא אמר הרי את מקודשת לי אלא הרי את מקודשת סתם יש לומר לאחר קאמר ומיכן מוכח דגופו של גט הוא הרי את מותרת לחוד וכל זה מה שאנו כותבים אנא פלוני פטרית ותריכית יתיכי כו' אף על פי שלא כתבו כשר הוא לבד בהרי את מותרת לכל אדם מתקיים הגט כדכתבית התם

במהדורא בתרא שאם הי' כתוב בגט אנא פלוני פטרית יתיכי פלו' שוב אינו צריך אלא הרי את מותרת ולא מינאי שהרי כתב אנא פלו' וקשיא לי דהכא מוכח דבמינאי פליגי ובפ' המגרש בדוכתה אמרינן במאי קמיפלגי רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הוויין ידים ואף על גב דלא כתב לה ודין מוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים וטעמא דכתב לה ודין אבל לא כתב לה ודין אמרינן בדבורא הוא דמגרש לה וגיטא ראיה בעלמא הוא אלמא דבודין פליגי ונ"ל כדפרישית בהל' דקידושין במהדורא בתרא דבתרתי פליגי פליגי בודין ופליגי נמי במינאי והכא מפרש חדא והתם מפרש חדא ובודין נמי סבירא ליה לרבא דעד כאן לא פליגי רבנן אלא בודין משום דמוכחא מילתא דכיון דגיטא יהיב בידה ואמר לה נמי הרי זה גיטך דבספר מגרשה ולא בדיבור בעלמא אבל בעלמא מודו דבעינן ידים מוכיחות ור' יהודה סבר אף על גב דאמר לה הרי זה גיטך משמע דלא יהביה לה אלא לראיה בעלמא:

והא מפני שהיא יד לקרבן קתני קשיא לי דמשום הכי הוי יד לקרבן משום דאמר עלי דלא שייך האי לישנא לא בהפקר ולא בצדקה אבל לעולם היכי דלא אמר עלי יש לומר או להפקר קאמר או לצדקה ונ"ל דהכי מקשה ליה והא מפני שהוא יד לקרבן קתני כלומר כיון דשייך האי לישנא גם גבי קרבן אף על גב דשייך נמי להפקר ולצדקה נימא דלקרבן קאמר אם ידים שאינן מוכיחות הוויין ידים דסתם נדרים להחמיר כדאמרי' בפירקין דלקמן:

דף ו:

לא צריכא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחברתה ואת פי' לא דמי האי למאי דאמר בריש קדושין אמר לה לאשה הרי את מקודשת ולא אמר לי דהתם פי' קידושין ואינו חסר אלא הוכחה אבל הכא דאמר ואת לא פי' קידושין כלל אלא על ידי ידות הן באים כדאמרי' בנזיר שאם אמר הריני בלבד הוי נזיר ואף על פי שלא הוציא מפיו נזירות משום ידות:

מכלל דסבירא ליה לר' פפא דיש יד לקידושין פי' וכי היכי דהתם אף על פי דלא פריש לי נמי מסתמא דלדידיה קדשה הכי נמי הכא כי אמר ואת אף על גב דלא אמר נמי כאלו אמר נמי קאמר ויש לפרש שנתן כסף בידה ואפילו הכי מסתפקינן דלמא מתנה יהבינהי לה ואת חזאי קאמר ואם לא נתן כסף בידה אלא רוצה לקדשה באותו כסף שנתן לחברתה כדאמר התם וקיבלתה אחת מהן על ידי כולן צריך לפרש כגון דאמרה אין דאי

שתקה במאי מיקדשת ואף על גב דאיהו אמרה אין אכתי מספקא לן דעתיה דבעל מאי הוה אי לשם קדושי אי ואת תא חזאי:

דף ז:

פיסקא מנודה אני לך דאפיקא שם שמים לבטלה פי' לשקר לא יחל דברו מתרגמינן לא יבטל:

כי הא דמר זוטרא חסידא כו' נ"ל דלא גרסי' היכי דמי:

דף ח.

מנין שנשבעין לקיים את המצות פי' אף על פי שאין שבועה חלה על שבועה לא הוי כמוצא שם שמים לבטלה אלא כיון דלזרוזי נפשיה קא מכוין שפיר דמי שיודע שאין זו שבועה להתחייב לאו עליה אם יעבור על שבועתו אלא הוא מתכוין לזרז עצמו במצוה שאם לא יקיים שבועתו נמצא שהוציא שם שמים לבטלה והוא ענוש בכך וחייב נידוי: **והלא מושבע מהר סיני הוא.** פי' ואף על גב דתנן הנדרים חלים על דבר מצוה דוקא כשאומר המצוה עליו אבל לקיים את המצוה לא מצינו ולבטל נמי דוקא כשאמר בלשון קונם דאסר חפצא עילויה אבל מה שאמר אשנה פרק זה הוי ידות נדרים דאסר נפשיה למיעבד דומיא דשבועה שאין אדם יכול לאסור עצמו בדבר שהוא מושבע כבר:

והוא דתני הילכתא אבל מתני ולא תני לא מפרשים מתני משנה תני גמרא ובריש פרק שני דכתובות אמרי' והנ"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא ופי' המורה למאן דקרי מקרא ותני משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים אבל למאן דמתני לאחרים לית ליה שיעורא ותימה הנה עושה דתני גדול מן המתני והנה עושה המתני גדול מדתני ובמגילה בפ' בני העיר אמרי' ריש לקיש ספדיה להההוא דהוה תני הלכתא בכ"ד שוראתא וההוא דהוי תני הלכתא ספרא וסיפרי ושכיב ואמר ר' נחמן היכי ניספוד הוא צנא דמלא סיפרי ואמרי' התם תנן ודאישתמש בתגא חלף אמר ריש לקיש זה המשתמש במי ששונה הלכות דאמר עולא לישתמש אינש במאן דמתני ארבעה ולא לישתמיש במאן דתני ארבעה משמע דתני הוא מי ששונה הלכות ומתניתין הוא מי שלמד גמרא להבין טעמייהו וגדול התני הלכות ממאן דמתני תלמוד והדר איתא התם ת"ר מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת כו' עד והני מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא אלמא שגדול המתני ממאן דתני ונ"ל לפרש דודאי תני מקרא מי ששינה הלכות הם המשניות והבריתות ומתני הוא מה שעוסק בתלמוד להבין טעמיהן וגדול הוא התני

שיודע ההלכות אף על פי שאינו יודע טעמיהן ממאן דמתני להבין טעמיהן ואינו יודע ההלכות שיותר כמו בעל תורה אותו שיודע ההלכות והלכך להתרת הנידוי הוא גדול מאן דתני ממאן דמתני ולא תני וכן נמי לישתמיש איניש במאן דתני ארבעה ולא תני הלכות ארבעה ולא לישתמיש במאן דתני הלכות ארבעה סדרים שלעולם יותר הוא גדול מי ששינה הלכות ויודעם ואף על פי שאינו יודע טעמיהן מאותו שלומד תלמוד להבין טעמיהן ואינו יודע המשניות והברייתות ומאי דאמר לענין קבורת המת והנ"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא ההוא הוי דקרי ותני ומתני דכולם אית ביה שיודע מקרא ומשנה ותלמוד וזה ודאי אין למעלה ממנו ולית ליה שיעורא אבל לעולם גדול הוא מאן דתני ולא מתני ממאן דמתני ולא תני:

ויהב שלמא עד דמיקלעי ליה עשרה דגמרי הלכות ושרו ליה פי' יתן שלום לכל אדם עד שימצאו לו עשרה דתני הלכתא ולא ביחד אלא אפי' בזה אחר זה ולא גרסי ויהיב שלמא לבי עשרה אלא ויהיב שלמא בלחוד:

דף ח:

רבינא הוה ליה נידרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי וכו' קשיא לי מה ענין זה אצל זה ומה חילוק יש בין מיכנפין ללא מיכנפין:

דף ט.

טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר ואי קשיא יעקב היכי נדר וכתב נמי וידר יעקב נדר לאמר יש לומר בשעת הדחק שאני וכי קאמרינן שלא בשעת הדחק ורוצה לידור ולחייב עצמו בקרבן או בקדשי בדק הבית:

דף ט:

כנדרי כשרים לא אמר כלום תני נדב בנזיר ובקרבן פי' אף על גב דהוא נודר הוא וחייב באחריותן כיון דאמר עלי ונדר גמור הוא עליו אף על פי שאין הכשרין נודרין שהרי כך אמר כמו שהכשרין מתנדבין אני מקבל עלי וכיון שמצינו שהכשרין מתנדבין בענין שפירשנו הוי נדרו נדר מ"מ לא שייך למתני נדר אלא נדב שהרי הכשרין אינן נודרין אלא מתנדבין וגם הוא כל מה שעושה בנדיבות הוא עושה ולא בנדר ואף על פי שאין מביא חולין לעזרה אלא חוץ לעזרה נדר הוי נדר כיון שאמר כנדבת הכשרין והמפרש שגם הוא אינו נדר אלא אם כן עשה כמו שהכשרין עושין אינו נ"ל:

דף י.

כי קאמר ר' יהודה בנדבה כו' פי' ור' מאיר פליג עליה וסבר שאין הקדוש ברוך הוא חפץ בנדרים כ"א במה שחייבו בעולת ראייה ושלמי חגיגה דלא סגי דלאו הכי שמי הביאו להביא קרבן בנדבה שיכול להתפגל להיפסל בלן וביוצא ובטמא עיין בריש הכל שוחטין במהדורא תליתאה שפירשתי דלא פליגי ר' מאיר ור' יהודה בנדבה:

איתמר כינוין לשון הגוים פי' בבבל היו מדברים הגוים בלשון ארמי ודומה לשונם ללשון ישראל וישראל שבאותם המקומות נהגו לדבר כלשונם:

דף י:

כינוי כינויין דשבועה ה"ד אף על פי שפי' בפ' שבועת העדות שאין השבועה חלה אלא או בשם או באחד מן הכינויין אף על פי אם אמר כינוי כינוין אף על פי שהזכיר בהן שם אינו כלום שאינן אלא דברי הבלים והזכיר שם שמים לבטלה וכשאמר כנדרי רשעים הימינו שלא אוכל אף על פי שלא הזכיר לא שם ולא שבועה חלה עליו שבועה כיון שחבירו הזכיר שבועה בשם וזה אמר הריני נשבע כמוהו שבועה היא ואף על פי שאמר כנדרי רשעים שהוציא נדר בפיו כיון שהלשון מוכיח לשון שבועה היא שאין בני אדם נמנעין מקרוא שבועה נדר ואם עבר עליה בשוגג מביא קרבן עולה ויורד כדין שבועת ביטוי והנכון שאין צריכין הזכרת השם כאשר אבאר:

וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין דלא לימא קרבן כו' עד דלמא אמר לה' מהכא משמע דבשבועה אינו צריך להזכיר השם אלא כיון שאומר בשבועה כאילו אמר בשם דמי דאם איתא דצריך להזכיר השם בשבועות כדפירשנו בפ' שבועת העדות במהדורא קמא א"כ למה תקינו כינויין בשבועה כדי שלא ישבע ויבא לומר שבועה בשם והרי אתה מצריכו להזכיר את השם בשבועה עצמה ואם לאו אינה שבועה וכ"ש בכינויין ל"א לאו ש"מ אם אמר בשבועה הרי קשר עצמו בשבועה וקאי בבל יחל על זדונה ועל שגגתה מביא קרבן עולה ומש"ה תקנו בה חכמים כינויין שלא יאמר שבועה ויזכיר השם והכי מסתברא ממאי דתנן בפ' שבועת העדות משביע אני עליכם מצוה אני עליכם איסרכם אני הרי אלו חייבין ואמרינן בגמ' מאי קאמר א"ר יהודה הכי קאמר משביע אני עליכם בשבועה האמורה בתורה מצוה אני עליכם בצוואה האמורה בתורה איסרכם אני באיסור האמור בתורה א"ל אביי ואלא דתני ר' חייה כובלכם אני הרי אלו חייבין כובל בתורה מי כתיב אלא אמר אביי ה"ק משביע אני עליכם בשבועה מצוה אני עליכם בשבועה אוסרכם אני בשבועה כובלכם אני בשבועה כל הני מוכחי בלא הזכרת שם דאי איתא דצריך הזכרת

שם כדפירש המורה התם ומזכיר את השם באחד מכל לשונות הללו א"כ בכוכלכם אני אמאי קשיא ליה לאביי מי כתיב כובל באורייתא ואף על גב דלא כתיב כובל כיון דאמר כובל אני בשם הבורא או קושר אני אתכם בשם שתעידו לי אמאי לא הויא שבועה אלא ודאי כולהו בלא הזכרת השם נינהו ומשום הכי מקשה אביי דכובלכם אני לאו כלום קאמר וה"נ מסתברא ממאי דאמר בריש פרק שבועות בתרא ת"ר מבטא שבועה איסור שבועה כו' עד אמר אביי הכי קאמר מבטא שבועה איסור מתפיס בשבועה ומפיק מבטא שבועה ומהכא ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה או מבטא שפתיה ואלו שבועה לא אמר ואם איתא דצריך הזכרת השם אמאי בעינן למילף מקרא דמבטא שבועה אילו אמר מבטא בה' אינה שבועה אלא ודאי בלא הזכרת השם קאמר דמבטא בלבד הוא לשון שבועה וכ"ש כשאמר שבועה והאי דתנן בפ' שבועת העדות בא"ד ובכל הכינויין כו' הכין פירושה בשמים ובארץ הרי אלו פטורין פי' אם אמר להם אני משביע אתכם בשמים ובארץ הרי אלו פטורין שאין זו שבועה דודאי כשהשביעם בשבועה הן סתם הן חייבין שסתם שבועה בשם משמע אבל כשפירש בשמים ובארץ אין זו שבועה של כלום ומש"ה איצטרך למיתני דדוקא בשמים ובארץ אינו כלום אבל אם פירש באחד מכל אלה הכינויין שבועה היא שלא תאמר עד שיפרט בשם המיוחד וא"ד וי"ה כינויין הן שלא הזכיר כל השם שלם אלא שתי האותיות לבד הזכיר לו ולא תדע מכל הני כינויין אבל לעולם היכא דהזכיר לו שבועה סתם כאילו הזכיר השם דמי להכי מוכחי כל הני הלכתא דמס' נדרים ומס' שבועות ואין לפקפק בהם ולהתירם עיין בפסקא בפ' שבועת העדות:

טמא וטהור נותר ופיגול אסור לא גרסי' טהור:

לחולין שאוכל לך פי' לחולין בפתח קאמר דמשמע לא יהא חולין מה שאוכל לך אלא קרבן לא דכי לא כשר פי' אמאי שאוכל לך קאי וה"ק לא יהא כקרבן כשר וכקרבן טהור הראוי לאכילה או לבעלים או לכהנים מה שאוכל לך אלא כקרבן פסול וטמא שהוא אסור לאכילה אפי' לכהנים שאילו היה קרבן כשר וטהור שהוא מותר לכהנים אף על פי שהוא אסור לישראל כגון חזה ושוק של שלמים או איברי חטאת ואשם אחר זריקת דמים ונדר בהם אינו כלום ואף על פי שעל ידי נדר נאסרו לישראל משום דכתיב כי ידור נדר לד' שיהא נודר בדבר הנדור לשם והן אסורין לכל אדם אבל מתנות כהונה כיון שהותרו לכהנים לא הוו לד' דומיא דמעלה דכתיב מקדשי ה' ותנן כל שהי' בה שעת היתר לכהנים אין בו מעילה ומש"ה אמרינן לקמן והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים הוא שאע"פ שהוא אסורה לישראל כיון שהותרה לכהנים לא הויא נדר לד' ונותר נמי מוקמי' לקמן בנותר של עולה ולא מוקמינן לה בנותר של חטאת ואשם שאע"פ שהן

אסורין לישראל הרי הן מותרין לכהנים וכן נמי גבי בכור אמרינן לקמן אי לאחר זריקת דמים מ"ט דמאן דאסר שאע"פ שהוא אסור לישראל הרי הוא מותר לכהנים ומש"ה טעו המפרשים בחלת אהרן ובתרומתו מותר אף על גב דעל ידי הפרשה וקריאת שם חייל שם תרומה וחלה מותר דמעיקרא מקמי קריאת שם היתה אסורה לכל מחמת טבל וקריאת שם להתירה לכהנים קא מהניא אבל לאסור לא מהניא מידי שאין אנו צריכין לטעם זה שאף אם היתה מהניא קריאת שם לאסור כגון הביכורים שאינן טובלין ולא נאסרו אלא בקריאת שם אפ"ה אין נודרין בהן שאע"פ שהן אסורין לישראל הן מותרין לכהנים ובעינן נדור לד' שיהא אסור לכל כדפרישית:

דף יא.

סברוה מאי לחולין לא לחולין ליהוי אלא קרבן מני מתניתין ר' מאיר היא כצ"ל זה הכלל הבא בכל התלמוד דכל סברוה לא קאי והכי נמי אית לן לפרושי דלא קאי כדבעינן למימר לקמי':

דף יא:

תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר לחולין שאוכל לך אסור לחולין לא אוכל לך מותר כך מצאתי כתוב בספרים וקשיא לי טובא כיון דמוקמי רישא כר' מאיר היכי תני מציעתא לחולין שאוכל לך אסור דאוקימנא מתניתין דתני הכי דלא כר' מאיר ותו דקתני סיפא לחולין לא אוכל לך מותר ומפרשי' לה דהכי משמע לא חולין ליהוי אלא קרבן ולפיכך לא אוכל לך ומקשי' מינה לר' מאיר ואמאי תקשי מינה לר' מאיר והא ר' מאיר לית לי' מכלל לאו אתה שומע הן ותו דמשמע דסברוה קאי והא כל סברוה לא קאי מכל הני נ"ל דהך מתניתין לא אתיא תלמוד אלא למיעקר ההיא סברא דסברוה דלאו מילתא היא מהא דסברי דלא חולין שאוכל לך אסור דלא כר' מאיר דהא הך מתניתין תני ברישא דחולין לא אוכל לך מותר ובע"כ הויא ר' מאיר דאי לר' יהודא דאית לי' מכללא הוה אסור ואפ"ה קתני מציעתא לחולין שאוכל לך אסור אלמא מודה ר' מאיר בהא דלא ליהוי מכללא כיון שאמר שאוכל לך דהאי דאמר לא חולין כך דומה כאילו אמר קרבן בפירוש דכך משמע לא יהא חולין אלא קרבן ואפי' ר' מאיר מודה בהא ואיזה יקרא כלל לר' מאיר כשאומר חולין שלא אוכל לך שאתה רוצה ללמוד איסור שאוכל מתוך היתר שלא אוכל ולמימר הכי מה שלא אוכל יהא חולין הא מה שאוכל

יהא קרבן והילכך מתניתין נמי ר' מאיר היא ומש"ה בסיפא דתני לחולין לא אוכל לך מקשי לר"ע דנימא הכי לא חולין ליהוי אלא קרבן ולפי' לא אוכל לך:
וה"ג והתניא כולי עד רישא מתניתין ר' מאיר היא דלית לי' מכלל לאו אתה שומע הן וקתני לחולין שאוכל לך אסור פי' אלמא מודה ר' מאיר בהא שאסור ואין אנו צריכין להעמיד רישא דמתניתין דלא כר' מאיר וגם אין אנו צריכין להידחק ולומר כולה ר' יהודא הוא וס"ק שר' יהודא אומר ולמימר נמי דתרי תנא אליבא דר' יהודא אלא פשטא דמתניתין הכי משמע דר' יהודא דמתניתין דאמר האומר בירושלים לא אמר כלום הוא ר' יהודא דברייתא דאמר האומר כירושלים לא אמר כלום ולא אתי לאיפלוגי על הכ"ף דהך פלוגתא בסיפי' דמתניתין קתני לה האומר קרבן עולה מנחת חטאת תודה ושלמים שאני אוכל לך אסור ור' יהודא מתיר ואמאי אצטריך לפלוגי עלה ברישא ותו מאי אריא ירושלים דנקט טפי מהני ותו דתנא קמא עם הכ"ף קא תני כאימרא כדיריים כעצים כאישים כהיכל כירושלים א"כ ר' יהודא דאמר האומר ירושלים לא אמר כלום אפילו עם הכ"ף פליגי כדתני בברייתא וטעמא דמילתא דקסבר דאע"פ שחומות העיר ומגדלותי' באים מתרומת הלשכה מ"מ גוף העיר דהיינו הבתים שבתוכה חולין הן וכשאמר בירושלים על כל העיר משמע שהיא חולין ות"ק סבר על חומות העיר קאמר שבאין מתרומת הלשכה ובתר הכי גרסי' אמר מר לחולין לא לך אוכל מותר והתנן לקרבן לא אוכל לך ר' מאיר אוסר כ':

דף יב.

איזהו איסור האמור בתורה כו' ואף על גב דאותו יום אינו אסור אלא לו לבדו ואנן אמרינן דאין נודרין אלא בדבר הנדור לשם ואסור לכל אדם כדכתיבנא במהד"ק כחלת אהרן וכתרומתו אפ"ה כיון דאותו היום שמת אביו אסור בקונם ומכח קונם הוא בא יכול להתפיס בו יום אחר וה"ה אם אמר דבר זה עלי כקונם יכול עוד להתפיס בו ככר אחר ולומר יהא זה עלי כזה ואף על פי שהראשון אינו אסור אלא לו בלבד כיון שמכח קונם בא מתפיס בו מנין הלכה זו היאך פירשנוהו בפרק שבועות בתרא במהדו"ק:
היכי דמי דקאי בההיא חד בשבא דמית בי' אבוה ואף על גב דאיכא חד בשבא טובא דהיתירא וקתני אסור ש"מ בעיקרא קמתפיס פי' קס"ד דה"ק שמואל והוא שנדר באותו היום כגון דמית אבוה בחד בשבא וקאי איהי בחד בשבא ואמר הרי עלי שלא אוכל בשר כיום הזה ולא הזכיר כיום שמת בו אבי אלא כיום זה וכיון שמת אביו בחד בשבא אמרי' דודאי על ההוא חד בשבא קאמר דמית בי' אבוה ואף על גב דאיכא כמה חד בשבא

דהיתרא מיום שמת בו אביו ועד עכשיו אמרי' אין דעהו על דהשתא אלא על ההיא חד יומא דמעיקרא כ"ז דקדקנו מדקאמר שמואל והוא שנדר באותו היום דמשמע שאמר הרי עלי שלא אוכל בשר כיום זה וקאי באותו היום. ראיתי שמפרשים דקאי איהו בחד בשבא ואמר הרי עלי שלא אוכל בשר כיום שמת אבי כו' ואין נ"ל שאם הזכיר כיום שמת בו אביו הרי סימן אותו היום ומה בכך אם יש חד בשבא טובא דהיתרא קמיה שהוא נדור וסימן יומא דאיסורא אלא ודאי כיון שאמר כיום זה כדפרישית ומהדר דשמואל הכי איתמר והוא שנדר מאותו היום. פי' לא אמר שנדר באותו היום דמשמע דקאי בההיא יומא ונדר בי' אלא ה"ק והוא שנדר מאותו היום שמת אביו שיהי' דבר הנדור ואח"כ אמר מאחד מימות השבוע הרי עלי שלא אוכל בשר כיום הזה כאותו היום שמת בו אביו שנמצא שנדר בעיקר איסור:

דף יב:

היכי דמי אי לפני זריקת דמים מ"ט דמאן דשרי ואי לאחר זריקת דמים מ"ט דמאן דאסר. כתב רבינו משה בר מיימון זצוק"ל בפ' ראשון של ה' נדרים שחיבר הי' לפניו בשר קודש אכלו הי' בשר שלמים אחר זריקת דמים שהוא מותר לזרים ואמר הרי עלי כבשר זה הרי אלו אסורין שלא התפיס אלא בעקרו שהי' אסור אבל אם היה בשר בכור אם לפני זריקת דמים ה"ז אסור ואם לאחר זריקת דמים הרי זה מותר ואין נ"ל מ"ש מפני שני דברים. האחד שבבכור אפי' לפני זריקת דמים הויא פלוגתא דר' יעקב ור' יוסי כדמסקי' לא דכ"ע לפני זריקת דמים כו' דקי"ל דר' יוסי נימוקו עמו והלכה כמותו מחבירו בכ"מ שלא יקרא הבכור דבר הנדור מפני שקדושתו מרחם והו"ל דבר אסור ומה דאמרן לעיל ה"ד אי לפני זריקת דמים מ"ט דמאן דשרי זה לפני מה שסברנו תחלה שהבכור נמי דבר הנדור היא לכ"ע אבל אח"כ חזר ואמר דבהא מילתא פליגי ובלפני זריקת דמים פליגי ועוד אפי' אם הי' כדבריו שהבכור היא דבר הנדור כראב"י ואם נדר לפני זריקת דמים אסור א"כ מה חילוק יש בין בשר בכור לבשר שלמים כיון דבשר שלמים דבר שלא התפיס אלא בעיקרו הם הכי נימא לגבי בכור ולמה חילק ביניהם ומה דאמרי' ואי לאחר זריקת דמים מ"ט דמאן דשרי זהו כשפירש ואמר הרי הוא כבכור לאחר זריקת דמים אבל היכא דמחית בתר בכור גבי' אחר זריקת דמים ומחית דהיתרא גבי' היא השאילה של רמב"ח וכיון שלגבי שלמים כתב דבתר מעיקרו אזלי' ה"ה גבי בכור למאן דקרי לי' דבר הנדור ולמאן דלא קרי לי' דבר הנדור אפילו לפני זריקת דמים לא אמר כלום ור' מאיר סמך על זה הלשון הכתוב כו' היכי דמי ולא כיון יפה שאינו עומד ואפי' אם הי' עומד האי דאמר אי

לאחר זריקת דמים מאי טעמא דמאן דאסר כגון שפירש לאחר זריקת דמים אבל כשאמר זה כזה הוא השאלה ששאל לגבי' שלמים לכך הוא דין הבכור כדין השלמים למאן דקרי לי' דבר הנדור:

דף יג.

מרבה אני חטאת ואשם שיהי' מתפיסין בנדר עוד כ' הרבינו משה ב"ר מיימון זצוק"ל באותו הפרק זה הכלל כל המשים דברים המותרים כדברים האסורין אם אותו דבר האסור יכול לעשותו כנדר הרי אלו אסורין ואם אין יכול לעשות כנדר הרי אילו מותרין החטאת והאשם אף על פי שאינן באין בנדר ונדבה כמו שיתבאר במקומן אפשר לנודר להביא אותם מחמת נדרו שהנודר בנזיר מביא חטאת ואם נטמא מביא אשם כו' ואין נ"ל דא"כ מאי היא דקאמרי' ומאן דאסר בכור נמי מתפיסין בנדר הוא כו' ואנה ימצא שיבא הבכור ע"י נדר כמו שיבואו חטאת ואשם אלא לאו ש"מ האי דאמרי' מרבה אני חטאת ואשם שיהיו מתפיסין בנדר זהו פירושו לא שבאין בנדר ונדבה אלא אף על פי שנתחייב אדם חטאת או אשם כל עדרו הוי חולין ומותר בהנאה עד שיפריש בהמה אחת ויאמר זו לחטאתי או לאשמי ולאותו הדיבור שיאמר זו לחטאתי או לאשמי קורא נדר שע"י אותו הדיבור הוא מקדישה ובלא הדיבור ההיא לא היתה קדושה. אבל הבכור הוא קדוש מאליו בפוטרו את הרחם. ומאן דאסר סבר אף על פי שקדוש מאליו מצוה להקדישו בפיו שנאמר הזכר תקדיש:

כאימרא כדיריא מאן שמעי' לי' דל"ש לי' בין אימרא וכאימרא ר"ע כו'. קשיא לי אמאי פליג ר' מאיר בלקרבן לא אוכל לך ומפרש לי' לקרבן יהא ולפיכך לא אוכל לך ול"פ בקרבן לא אוכל דנימא ה"ק כקרבן יהא ולפיכך יהא אוכל לך וטפי משמע האי לישנא שפיר מלקרבן יהא ואמאי כלקרבן אסור וכקרבן שריא. ולא מקשי' לי' אלא מלאימרא ולא מכאימרא ונ"ל לומר דכל זמן שהלשון משמע יפה כמשמעותו אין מוציאין אותו למשמעות אחרת הילכך כי אמר כקרבן לא אוכל הכי משמע לישנא כקרבן יהא מה שלא אוכל לך ונמצא שלא אסר על עצמו כלום הילכך אין משנין אותו למשמעות אחרת דנימא ה"ק כקרבן יהא ולפיכך לא אוכל לך וכך דומה כקרבן לא אוכל לך כמו קרבן לא אוכל לך. אבל כשאמר לקרבן לא אוכל לך ס"ל לר' מאיר שאינו משמע מה שלא אוכל יהא כקרבן ולא אסר עליו כלום והו"ל למימר כקרבן אמאי אמר לקרבן א"ו הכי משמע לקרבן יהא ולפי' לא אוכל לך ומש"ה שני לי' לר' מאיר בין לקרבן בין כקרבן אבל רבנן

סברי משמעות אחת לשניהם שגם לקרבן לא אוכל הכי משמע לקרבן יהא מה שלא אוכל לך ולא אסר עליו ואינך צריך לשנותו למשמעות אחרת:

ל"ק הא דאמר לאימרא הא דאמר לא אימרא. המפרשים פירשו הך ברייתא דתני וכולן לא אוכל לך מותר כגון דאומר לא אמרא שהפסיק בין הלמ"ד ובין אימרא דמשמע לא יהא אימרא מה שלא אוכל אלא חולין הא מה שאוכל יהא אימרא והו"ל מכלל לאו ולית לי' לר' מאיר כללא ולפיכך מותר אבל אי אמר לאימרא תיבה אחת הי' כלקרבן לא אוכל לך. וקשיא לי טובא בההיא פירושא דאי מוקמית ברייתא כגון דאמר לא אימרא א"כ היכא תני וכולן שאוכל לך אסור לא אוכל לך מותר הא אי אמר לא אימרא שאוכל לך מותר הוא דה"ק לא יהא אימרא מה שאוכל אלא חולין והיכי תנא אסור. ונראה לי דהכין פירושו הא דאמר לאימרא והא דאמר לאימרא שאם אמר לאימרא בפתחות הלמד אז משמע שהפסיקו מלא אוכל לך והילכך משמע לאימרא יהא ולפיכך לא אוכל לך כמו לקרבן לא אוכל לך אבל כשאמר לאימרא לא אוכל לך בשבא תחת הלמד משמע שהוא סמוך ללא אוכל לך והוא דיבור אחד ומשמעותו הכי לאימרא יהא מה שלא אוכל לך ונמצא שלא אסר עליו כלום ודומה זה התירוץ לאותו שלמעלה שחילקנו בין לחולין לא אוכל לך בשבא ובין לחולין לא אוכל לך בפתח וה"נ מחלק בין לאימרא בשבא ובין לאימרא בפתח ובריייתא כגון דאמר לאימרא בשבא הילכך אי אמר שאוכל לך אסור ואי אמר שלא אוכל לך מותר:

דף יג:

פיסקא קונם פי מדבר עמך פי' הכי משמע קונם יהא הדיבור שפי מדבר עמך ובמעשה שידי עושה לך וההילוך שרגלי מהלכת לך וכולן אין בהן ממש ומתרץ רב יהודא באומר יאמר פי לדיבורי וידי למעשיהן ורגלי להילוכן מדקא מתרץ רב יהודא ידי למעשיהן ש"מ שאם לא אמר כך לא אמר מה שידי עושה לך דבר שאין בו ממש הוא שאפילו אם חקק הבקעת ועשאה כלי הוי דבר שאין בו ממש שלא נתכוין לאסור גוף הבקעת שיש בה ממש אלא התיקון והמלאכה שעשה בה ואם גוף העץ מותר התיקון שעשה בו הוא דבר שאין בו ממש שאינו נתפש ומתמעט ביד הילכך צריך לומר קונם שאין בו ממש שאינו נתפש ומתמשש ביד הילכך צריך לומר קונם ידי למעשיהן וההיא דתנן לקמן בפ' הנודר מן הירק האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי אסור כגון דאסר עילוי' כל גוף החפץ כגון שאמר כך התבשיל שאת מבשלת והפת שאת אופה והצמר שאת טווה אותן התבשיל והפת והצמר יהו אסורין עלי כקונם אבל לעולם אם לא אמר אלא מעשה ידיו

סתם אינו משמע אלא התיקון והעשי' ולא גוף החפץ ומש"ה תירץ רב יהודא שצריך לומר קונם ידי למעשיהן ודברי המפרשים לא נראין לי:

טעמא דאמר חולין שאוכל לך האמר לחולין שאוכל לך אסור דמשמע לא חולין יהא אלא קרבן מני מתני' כו' עד היינו רישא נ"ל דל"ג הכי הא מני מתני' דכבר דייקנא האי דיוקא לעיל ומה צורך עוד לדיוקא בכאן בין אם תעמוד המשנה כר"מ בין אם תעמידנה כ' יהודא איכ אלאקשוי היינו רישא הילכך גירסא משבתשתא היא וא"ל לגרוס מני מתני' כלל אלא טעמא דאמר חולין האמר לחולין אסור היינו ריש אופירושא הכי האי חולין שאוכל לך לגופי' לא איצטריך כלל ולא תניא אלא לידוקא ולהכי מקשה אי לדיוקא תנאי היינו רישא ומהדר אידי דקתני כבשר חזיר כע"ז אהכי קתני חולין שאוכל לך פי' ה"ק ואלו מותרין משום דתנא לעיל כל הנידרין שאם התפיש בחולין אע"פ שהן אסורין כיון שחולין הן ואין בהן קדושה לשם הן מותרין וכלל בדיבור זה כל חולין האסורין והדר ומפרש להו כבשר חזיר כו' וסיפא הויא פירושא דרישא:

פיסקא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל אדם ראשו לכן פי' וה"ה לכל דבר האסור כדאמרי' בגמרא כבשר איאם כבשר אחותי כערלה וכלאי הכרם לא אמר כלום ואמר עלייהו אבייי לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה דאי שריית לי' בלא שאלה אתי למימר משום הכי שרו לי שאין נדר חל על אשתו וזימנין דמדיר לה בנדר גמור ולא אתי לאיתשולי אבל כשאוסר הפירות עליו כבשר חזיר לא בעי שאלה דאי שריית לי' לא אתי למישרי נדרים גמורין דכ"ע ידעי דאיכא נדרים בתורה והאי דקתני ממקום אחר כלומר לא שיתירו לו נדרו לומר שאין זה נדר אלא מראין לו שהוא נדר ופותחין לו פתח בחרטה כמו שעושין לנדרים גמורים וזהו ממקום אחר שלא יאמרו לו אין זה נדר:

דף יד:

אמר רב נחמן הא דמחתא על ארעא הא דנקיט ליה בידי'. פי' האי דתניא במה שכתוב בה דבריו דנ יט לה ביד' ואפ"ה אי אמר בתורה לא אמר כלום דבתורה משמע בגוף המצות אבל אי אמר במה שכתוב בה הו"ל נשבע באזכרות הכתובין בה והאי דתניא בה ובמה שכתובה דמחתא על ארעא דאע"ג דאמר במה שכתוב בה אמרי' דעתי' אגוילי שהתורה כתובה בהן וצריך למימר בה ובמה שכתוב בתוכה דליהוי משמע בה בגוף התורה ובמה שכתוב בה באזכרות שבת: איבעית אימא הא והא דמחתא על ארעא והא קמ"ל אע"ג דמחתא על ארעא ואמר במה שכתוב בה מהני כאלו אמר בה ובמה שכתוב

בתוכה פי' כולא ברייתא מיירי במחתא על ארעא דאי היכא דנקיט לה בידי' ואמר בתורה דבריו קיימין אלא בדמחתא אארעא קמיירי וסתם קאמר בנשבע בתורה לא אמר כלום אבל אם אמר בה שכתוב בה כאילו אמר בה ובמה שבתוכה דמי ולא מספקינן למימר דילמא דעתי' אגוילי ול"ג אלא חד דביו קיימין: ואיבעית אימא כולה דנקיט לה בידי' וה"ק אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במ"ש בה ודבריו קיימין. פי' מציעתא קאמר אם אמר בהמ שכתוב בה דבריו קיימין וסיפא הוסיף התנא ואמר ואם אמר נמי בה בלחוד כמ"ד במ"ש בה דמי ודבריו קיימין כיון דנקיט לי' בידי': נ"א סיפא דקתני בה ובמ"ש דנקיט לה בידי' קתני וה"ק אי נקיט לה בידי' ואמר בה כאלו אמר מה שבתוכה ורישא דאמרית לך הנשבע בתורה לא אמר כלום על שיאמר מה שבתוכה כגון דמחתא אארעא כללא דנקיט מכל הני לישני דאין שבועות אלא באזכרות שבתורה אבל אם נשבע בתורה ולבו על גוף התורה דהיינו על המצות שבה אין זו שבועה דדמיא כמו בחיי קרבן שאין נשבעין בגוף המצות או בקודשת שבת וימים טובים כ"א בהזכרת השם:

[ואלא] פיסקא קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך האומר לאשתו קונם שאני משמשך הרי זה בכלל יחל דברו. פי' כי היכי דאמרי' בהכי תלת שאין בה ממש ואל קיימי אלא בבל יחל דברו דרבנן הם הנ קונם שאני משמשיך דבר שאין בו ממש הוא שהתשמיש אין בו ממש ולא אסור אל מדרבנן ומש"ה ערבה ותני בה לה עם הנך ולא הוי נדר גמור עד דאמר קונם גופך עלי בתשמיש דומיא דקונם עיני בשניה: ונל שאלו אמר נודרני שאל אדבר לך או שלא אישן הרי זה אסו רמשום דהוי ידות נדרים וכדאמרי' בריש מסכתין דלמא מודרני ממך דלא מישתעינא דהדך משמע דאלמא אי פרש הכי אסור לאישתעויי בהדי' משום דהוי ידות נדרים דאסר נפשי' מן חפצא ולא אמרי' דלא הוי נדרא אלא כדאמר בלשון קונס דקאסר חפצא עילויי:

דף טו.

ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן לי' עד דעבד איסור בל יחל כו' פי' וכי צריך להמתין בכל מה שיכול שנא לישן כדי לקיים נדרו וסופו שיישין ויבא לידי בל יחל ושמעי' מינה שאם רוצה לישן לאלתר אין מניחין אותו עד שיכול לסבול והאמר ר' יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר פי' מלקין אותו מפני שעשה שבועת שוא וישן לאלתר ולא מצריכי לי' לדחוקי נפש' משינ ה בכל מה שיכול אלא מתירין לו לישן לאלתר מפני שאין זו שבועה שחייב לקיימה כיון שא"א לו לקיימה וה"נ אין זה נדר המחויב לקיימו כיון שא"א לו ומותר לישן לאלתר ואמאי קתני הרי זה בבל ייחל דמשמע

סופו לבא לידי בל יחל ומשמע שאסור לו לישן מיד כ"א לאחר זמן שלא יוכל לעצור עיניו יותר ואע"פ שבשבועה לוקח משום שבועת שוא הכא אינו לוקה שהרי לא נשבע בשם ולמה ילקה אלא אינו נדר כלל וכאלו לא אמר כלום דמי:

ואלא דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום מאי בל ייחל דברו איכא פי' מה איסור יש בשינת היום שנאמר אל יישן שמא יישן למחר ויבוא לידי בל ייחל דברו והא אמרת כי לא זהיר בתנאי' באיסורי' מוזהר זהיר אלא דאמר קונם עיני בשנית היום אם אישן למחר דאי ניים היום וישן למחר קאי בבל ייחל למפרע אלמא איתא דניים ואין להעמידה כגון שאמר קונם שאני ישן ותו לא דא"כ ליתני אסור ואנן ידעי' דאיסורו ודאי משום בל ייחל הוא כדקתני בכל דוכתא אסור ומדקתני בל ייחל ש"מ לאו בהכי מיירי אלא למימר דקאי בבל ייחל למפרע:

דף טו:

הילך הרי הוא בבל ייחל דברו מהלך לא אמר לך רב יהודא ה"ה דליתני מהלך איידי דקתני רישא אבל דלא מיתני לי' אוכל תנא סיפא הילך לא יכולתי ליישב כלל:

והא מן התורה משעבד לה פי' כשאמר קונם שאני משמשיך הכי משמע מה שאני משמשיך יהא אסור עליך כקונם ומשום הכי מקשי' דהוא משועבד לה ומה כח יש לו לאסור דבר חבירו על חבירו ואם הוא רוצה לאסור הנאת התשמיש עליו צריך לומר בלשון זה קונם שאת משמשני דמשמע מה שאת משמשני אסו רעלי בקנ וס ומהדר באומר הנאת תשמישך עלי פי' כגון דאמר לה קונם שאת משמשני א' נמי דאמר לה קנום עלי מה שאני משמשך דמשמע בפירוש שלא אסר התשמיש אלא עלי' ואע"ג דמ"מ נמצא שמונע התשמיש מאשתו שהוא משועבד לה אפ"ה כיון שעצמו אסר בתשמיש אסור הוא כדרב כתנא:

פיסקא קרבן לא אוכל לך הקרבן שאוכל לך לקרבן לא אוכל מותר שבועה לא אוכל לך השבועה שאוכל לך לשבועה לא אוכל לך אסור וזה חומר בשבועות מבנדרים פי' כל אלו שלש לשונות בשבועות נתפסין אבל בנדרים אינן נתפשין שאם אמר קרבן לא אוכל לך אינו כלום שלא אסר עליו שום דבר אבל אם אמר שבועה לא אוכל לך הו"ל שנשבע שלא יאכל לו וה"ה שגם באוכל יש חילוק ביניהם שאם אמר שבועה שאוכל לך הוא חייב לאכול ואם אמר קרבן שאוכל לך אסור לו לאכול אב מ"מ שתי הלשונות נתפשין האי כי דיני' והאי כי דיני' אבל קרבן לא אוכל לך הו אמורת שאינו נתפש כלל הקרבן שאוכל לך אקימנא בשלהי פירקאט קמא כגון דאמר הוא קרבן שמשך בהברת הה"א

ומשמע דבחיי קרבן קאמר אבל הא שבועה שאוכל לך אעפ"י שמשך בהברת הה"א אין לו שבשבועה נשבע שאין אדם מתפיס שבועה בשבועה וכך דומה אשבועה שאוכל לך אע"פ שמשך בהברת הה"א כמו שבועה שאוכל לך ואביי דמוקי למתני' במסרבן דוקא בהשבועה שאוכל לך משמע דלא אכיל אבל הקרבן שאוכל לך אע"ג דהוו מסרבין בי' והאי שאוכל דאל אכילנא משמע מ"מ בחיי קרבן נ שבע שלא יאכל ולפי' מותר ורב אשי דמתרץ למתני' שאי אוכל דוקא בשבועה הוא אסור אבל בקרבן אע"ג דאמר שאי אוכל מורת משום דנשבע בחיי קרבן לקרבן לא אוכל מוקימנא בגמרא כגון דמשך בלמ"ד דמשמע לא קרבן יהא מה שלא אוכל לך ואע"ג דמכל לא משמע הא מה שאוכל יהא קרבן הא לית לי' לר"מ כללא ולי' מותר אבל מ"מ במשנה לקרבן כתוב בל אא' שאם היה כתוב א' במשנה לא היינו מקשים עלי' ההיא דתנן בפ"ק לקרבן לא אוכל מוקימנא בגמרא כגון דמשך בלמ"ד דמשמע לא קרבן יהא מה שלא אוכל לך ואע"ג דמכל לא משמע הא מה שאוכל יהא קרבן הא לית לי' לר"מ כללא ולפי' מותר אבל מ"מ במשנה לקרבן כתוב בלא א' שאם היה כתוב א' במשנה לא היינו מקשים עלי' ההיא דתנן בפ"ק לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר א"ו בלא אלף כתוב מש"ה אקשי' עלה. ותירצנו דהכא כגון שמשך בהברת הלמ"ד ומשמע כאלו אמר לא קרבן וסיפא נמי דקתני לשבועה לא אוכל לך אסור הם ה"נ מלה אחת אמר אואע"פ שמשך הל' אסור הוא דהכי משמע לשבועה עלי שלא אוכל לך אבל בלקרבן לא אוכל לך אין לומר שנשבע בקרבן שלא יאכל שאם כן היתה דעתו אינו כלום דהו"ל נשבע בקרבן אבל בשבועה הוא לשון יפה שנשבע שלא יאכל ואע"פ שמשך הל' משמעות יפה יש לה שנשבע שלא יאכל ומ"ה אסור. והמפרש פירש לא שבועה לא אוכל לך אסור ואפי' לר"מ דהכי גמרי' במס' שבועות דבשבועה אית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן וכך ראיתי שפירש גם המורה בריש פרק שבועות בתרא לא שבועה לא אוכל לך לא יהא עלי באיסור שבועה מה שלא אוכל משלך הא מה שאוכל יהא ביאסור שבועה וקשיא לי להאי פי' טובא דכיון דדייקנא בגמ' ואוקימנא כר"מ וכי אמר לקרבן לא אוכל לך במשך הל' הוי מותר משום דמשמע לא קרבן יהא מה שלא אוכל הא מה שאוכל יהא קרבן ולפי' שרי דלית לי' מכללא היכא אשכחן דשני לן לר"מ בין נדרים לשבועות זה הדבר לא נמצא בשום מקום בתלמוד. ובשלהי פרק שבועות העדות דתנן אל ירבה יברכך וייטיב לך ר"מ מחייב וחכמים פוטרים מקשה עלה בגמרא והא לית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע ומתרץ איפוך ולא מתרץ אע"ג דבכל התורה לית לי' בשבועה אית לי' כדמפרש האי מפרש ש"מ דבכל דוכתא לית לי' מכלא ותו מתרץ התם דבממונא לית לי' מכללא אבל באיסורא אית לי' ובכל דוכתא

קאמר דאית לי' ולא מפליג בין נדר לשבועה אלא בכל איסורא דאורייתא דלא שייך בי' ממונא אית לי' מכללא. ולפום האי תירוצא אית לן למימר דבכל תני דאמר בנדרים דאל אמר מכללא לאו ר"מ היא אלא תנא אחרינא כדאמרן בפירקין דלעיל בהלחולין שאוכל לך האי תנא סבר לי' כוותי' בחדא דלית לי' מכללא ופליג עלי' בחדא דאילו ר"מ דוקא בממונא לית לי' אבל הא יתנאי דבאיסורא נמי לית לי 'ולעולם לא מצינו מי שחילק בין נדרים לשבועות ואלו אמר לא שבועה לא אוכל לך בחולם לא היה אומר התנא דהוה משמע בפי' לא יהא שבועה מה שלא אוכל הא מה שאוכל יהא שבועה ולית ליה להאי תנא מכללא והאי דקתני אסור משום דאמר לשבועה שאע"פ שמשך הלמ"ד הכי משמע לשבועה אני נשבע שלא אוכל לך:

דף טז.

אמר אביי שאוכל שתי לשונות משמע כו' נ"ל דה"ג הי' מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא ותיב אמר שבועה שאוכל דלא אכילנא משמע. פי' כיון דהיו מפצירין בו שיאכל והוא הי' מסרב בו הוי' אומר לא אוכל ואח"כ נשבע השבועה זו אינה אלא לאמת דבריו ולסלקו מעליו שלא יפצור בו עוד ואע"ג דאמר שבועה שאוכל דלא אוכל משמע וזהו פירושו שבועה אם אוכל וכך היא שאוכל דמתני' דמשמע שלא אוכל כגון שהיו מפצירין וההיא דשבועות כגון שנשבע בניחותא אי הכי שלא אוכל נמי שתי לשונות משמע ה"נ ה"ג היו מסרבין בו ליכל ואמר אכילנא אכילנא ואמר שבועה שלא אוכל דאכילנא משמע פי' הם היו מפצירין בו ליכל והוא היה אומר אכילנא אכילנא א"כ כשנשבע לאמת דבריו נשבע והאי דקאמר שלא אוכל פירושו אם לא אוכל דהיינו שאוכל:

דף טז:

אמר אביי האי דאמר ה"ג האי אמר הנאת סוכה עלי והאי אמר שבועה שלא אשב בסוכה. פי' טעמא דקא יהיב אמאי הנדר חייל ושבועה לא חיילא דנדר הוי למיסר חפצא עילויי' ושבועה הויא למיסר נפשי' ולא כל הימנו שהתורה חייבתו ודמי זה לתשמיש האשה שאם יאמר תשמישי עליך לא חייל נידרא ואם יאמר תשמישך עלי חייל:

דף יז.

פיסקא יש נדר בתוך נדר כו' פי' מש"ה קתני יש נדר בתוך נדר ולא קתני הנדרים חלים נדר על נדר מפני שאין כל הנדרים כן שהרי אם אמר קונם ככר זו עלי וחזר ואמר קונם

ככר זה עלי אינו חייב אלא אחת ואל ימצא זה אלא בנזירות שמקבל עליו שתי נזירות ולא הועיל לו הנדר השני להוסיף עליו לאוין לא להוסיף עליו ימים שהוא נזיר ששים יום. כתב רמב"ם זצוק"ל בפ"ג של ה' נדרים שחיבר אין שבועה חלה על שבועה ובנדרים יחול נדר על נדר כיצד יחול נדר על נדר האומר הרי עלי קרבן אם אוכלנה הרי עלי קרבן אם אוכלנה ואכלה חייב על כל אחת ואחת וכן כל כיוצא בזה ואינם נ"ל דבריו כלל שהתנא פירש דבריו בנזירות והוא מפרש בקרבנות ואילו אמר בענין זה נ"ל שאינו מביא לאא קרבן אחת אחר שכיון שאמר פעם אחת הרי עלי קרבן ועוד חוזר ושונה ומשלש על אותו קרבן ראשון קאמר וכדי לזרז א"ע נתכוין ולא בקרבן אחר ואפילו את"ל שבכל פעם הוא נודר בקרבן אחר למה לא תחול בענין זה שבועה על שבועה אילו אמר שבועה שאתן דינר לפלוני ועוד אמר שבועה שאתן דינר לפלוני ועוד שילש למה לא יתחייב ליתן שלשה נדינרים דומיא דקרבנות ולמה יש בזה חילוק בין נדר לשבועה אנה מצא הדברים הללו ועוד מה לו לור אם אוכל ככר זו וכי באומרו הרי עלי קרבן בלבד לא נדר בקרבן ובמתני' דתני לה גבי נזיר אמרי' דהוא לישנא יתירא והכא אמאי צריך למימר אם אוכל ואפילו את"ל שחייב על כל נדר ונדר ועל כל שבועה ושבועה לא יקרא זה נדר בתוך נדר ושבועה בתוך שבועה שכל נדר ונדר הוא בפני עצמו אלא זה נקרא בתוך נדר ובתוך שבועה כשאמר שבועה שלא אוכל ככר זה שכבר מושבע הוא עליה ועוד חזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר זו שאין שבועה חלה בתוך שבועה אבל בנזירות אע"פ שכשאמר הרני נזיר נאסר ביין עד למ"ד יום ועוד כשאור נזיר ואוסר עצמו ביין הו"ל נדר בתוך נדר ואפ"ה חייל משום דלא מיתוסף איסורא יתירא אלא נזירות יתירא של ל' יום אחרים איתוסף עילוי':

וכיון דאמר הריני נזיר הו"ל נזיר וכי אכיל טובא זימני ומתרין בי' מיחיבי אכולהו כך מצאתי דגירסא זו כתובה בכל הספרים ויש ליישבה ע"י הדחק כך דקס"ד השתא דהאי דתני ואכל חייב על כל אחת ואחת לאו על אכילת ככר קאמר ולהתחייב בהרבה נזירות דחיובא דנזירות בלא אכילת ככר נמי מצי חיילא אי אמר הריני נזיר הריני נזיר ולמה לי' לתנא למיתני חיובי נזירות באכילת הככר אלא הכי תנייה למימר דאילו אכל ענבים מיחייב תרתי בעבור שתי נזירות שקיבל עליו משא"כ באכילת הככר של שבועות ומש"ה מקשי לי' כיון דאמר הריני נזיר פעם אחת הו"ל נזיר ואי אכיל עניבים טובא זימני ומתרין בי' מיחייב על כל אכילה ואכילה כדתנן הי' שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמור לו אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת משום אי לא אתרו בי' על כל זימנא וזימנא אע"פ שאמר הריני נזיר הריני נזיר טובא זימני לא מחייב אלא חדא והיכי

תני חייב על כל אחת ואחת משום דאמר הריני נזיר הריני נזיר ומשני איידי דתני גבי שבועה כו' פי' האי דקתני ואכל אאכילת ככר קאי ולאו אאכילה ענבים כדקאסברת ודקא קשיא לך דבחיובי נזירות לא צריך למיתניה אה"נ אלא איידי דתנאי גבי שבועה תניא נמי גבי נזיר:

דף יז:

תנן יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכוותה גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שאל אוכל ענבים אמאי לא חיילא. אלא היכי דמי דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וקתני יש נדר בתוך נדר וקשיא לרב הונא אמר לך רב הונא מתני' דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ומחר דכוותה גבי שבועה לא חיילא כי האי גוונא והאמר רבא שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים מגו דחיילא שבועה אענבים חיילא נמי על תאנים ר"ה לא ס"ל כרבא. זו הגירסא מצאתי כתובה בכל הספרים וקשיא לי בגווה טובא דכי אמרי' ברישא היכי דמי אלימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכוותה גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל ענבים אמאי לא חיילא ומה דומה זה לזה בודאי בשבועות דחיילא משום דהוא שבועה אחרת ואינה שבועה בתוך שבועה אבל גבי נזיר אע"ג דהוסיף מחר מ"מ בתוך נזירות הראשונה עומד ומאי פירשא הוא לר"ה ותו כי מהדרי' למימר מתני' דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ומחר וחיילא ואילו בשבועות כה"ג לא חיילא אי אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שאל אוכל תאנים וענבים לא חיילא משום דלית לי' לר"ה מיגו דרבא וניהו דלית לי' מיגו להתחייב גם על התאנים כמו שהי' אומר רבא אבל על הענבים מיהא מי לא חיילא א"כ נמצא שדין השבועות כדין הנזירות שכמו ששם כשחזר ואמר היום ומחר חל על מחר הם הכי נמי הכא כשחזר ואמר תאנים וענבים חלה על הענבים ואם תרצה לחלק ביניהן אתה זקוק לומר שגם על הענבים לא חלה דמיגו דלא חלה על התאנים מפני שכבר מושבע הוא עליהן לא חלה נמי על הענבים משום דמיחזי דהוו להו ענבים חצי שיעור והא היכא כתיבא פליגי ריש לקיש ור' יוחנן בפ' שבועות בתרא בה' אכל נבלות וטרפות דמ"ס אי כ"ל דברים המותרים עם דברים האסורים מיגו דחיילא שבועה אמותרים חייל נמי אאסורים ומ"ס לא אמרי' מיגו ואמותרים חיילא אבל אאיסורים לא חיילא אבל למימר מגיו דלא חיילא אאיסורים דלא תיחול נמי אמותרים ליכא למאן דאמר הלכך נ"ל דל"ג לכל הך גירסא אלא ה"ג היכי דמי

אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכותה גבי שבועה בכה"ג מי לא חיילא והאמר רבא שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים מיגו דחיילא שבועה אענבים חיילא נמי אתאנים וה"פ בודאי אם תפרשך מתני' בלי שום תוספת אלא כגון דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום כדשמואל משכחת לה ואין שבועה בתוך שבועה כדתני מתני' שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכל ככר זו אינו חייב אלא אחת אלא אי אמרת דבנזירות נמי אם לא הוסיף בנזירות שניי' לא חיילא אא"כ אמר מחר דכוותה בשבועות נמי אם הוסיף בשבועה שניי' חיילא אף אקמייתא כדרבא ע"י מיגו ונמצא שגם בשבועות בכה"ג דבריו קיימין כמו בנזירות ובשבועות ע"י התוספות מיתוסף עלי' לאו אחרינא ובנזירות מיסוסף עלי' נזירות יתירא דהאי כי דיני' והאי כי דיני' והיכי תנן ואין שבועה בתצוך שבועה אלא בע"כ מדתני וין שבועה בתוך שבועה ש"מ דבנזירות היום היום קאמר וקשיא לר"ה ומתרץ ר"ה לא ס"ל כרבא ומוקי מתני' דאמר היום והדר אמר מחר ובשבועות כה"ג לא חיילא אקמייתי' דלית לי' דרבא: **והפריש עלי' קרבן ונשאל עלי'** פי' אע"פ שהשלים כל ימי נזירות ראשונה כיון שעדיין לא הקריב הקרבן אכתי שייכא עילוי' ויכול הוא להישאל עלי' אבל אחר שהקריב הקרבן כבר נגמרה כל נזירות ראשונה ושוב אינו יכול להישאל עלי' דמאי דהוה הוה:

הא איכא יומא יתירא. פי' דוקא כשאמר הריני נזיר היום ועדו אמר הריני נזיר היום א"נ שקיבל עלי' שתי נזירות כאחת שחייב לעשות שלשה ושלשה אילולי שלשה הראשונים היו ראוין לחול שלשה האחרונים מיד הלכך אילו מנה שלשה בעבור הראשונה ונשאכל עלי' עלו לו אותן הל' שמנה בעבור תלמ"ד השניים אבל אילו אמר הריני נזיר שתי נזירות בניסן ובאייר ועשה ניסן ונשאל עלי' כלום עוהל לו ניסן באייר אינו עוהל לו מפני שאף אם לא היתה נזירות של ניסן לפניו אינה ראוי' לחול עליו נזירות של אייר וה"נ כי אמר הריני נזיר היום וחזר ואמר הריני נזיר למחר מאי משמע למחר שימנה ממחר לאו הוה קאי בחד בניסן צריך למשוך עוד נזירות עד חד באייר ומשום דאיתסר לי' חד באייר איתסר בכל חודש אייר ואפילו אם לא היתה נזירות ראשונה אינה יכוהל נזירות שניי' לחול בחאד בניסן שהרי פירש שימנה ממחר הלכך הכ"ט ימים של ניסן שאילולי נזירות הראשנוה היו ראוין לחול משום שניי' אע"פ שעשאן בעבור הראשנוה כיון שחזר ונשאל עלי' עלו לו משום שניי' אבל יום אחר של אייר לא עלה לו וצריך עדיין לעשותו כדי להשלים יום למ"ד של נזירות שניי':

דף יח.

לימא מסייע לי' מי שנדר כו' פי' כי הכיי דכשנזר שתי נזירות אין השניי' חלה על הראשונה שאע"פ שמנה את הראשונה חייב למנות גם השניי' ונמצא דלא שייכא שניי' בראשנוה כלל מפני שמנין הראשון מעכב את מנין השני שלא יחול ואפילו הכי אמרינן שאם נשאל על הראשונה חיילא שזניי' במנין הראשון משום דאמרי' מי הי' מעכב שא נמנה נזירות שני' מיד אחר נזירות ראשונה והרי הלכה לה ומש"ה. חיילא שני' במנין הראשון והם ה"נ אמרי' הכא כשאמר פעם שני' שבועה שלא אוכלנה הרי הלשון משמע יפה לשון שבועה ומי גורס לה שלא תחול שבועה ראשונה וכיון שנעקרה ממקומה היא חלה מדי הב"ע כגון שקיבל עליו שתי נזירות בב"א נ"ל דל"ג הכא במאי עסקי' שגם המסייע יודע שחייב בשתיהן ואפ"ה מסתייע משם אלא ה"ג התם משום דקיבל עליו שתי נזירות בב"א והכין פירושא התם דיבור שני לא יצא מפיו לבטלה שהרי קיבל עליו שתי נזירות בב"א ואפי' אם לא נשאל על הראשונה חייב הוא לעות השניי'. והילכך אם נשאל על הראשונה חלה השני' במקומה אבל הכא שבועה שני' יצאה מפיו לטלה שהרי אם לא ישאל על הראשונה שבועה שני' כמאן דליתא דמיא ולא הועילה לו להוסיף עליו איסור והילכך אע"פ שנשאל על הראשונה חלה השני' במקומה אבל הכא שבועה שני' יצאה מפיו לבטלה שהרי אם לא ישאל על הראשונה שבועה שני3 כמאן דליתא דמיא ולא הועלה לו להוסיף עליו איסור והילכך אע"פ שנשאל על הראשנוה אינה חלה דכמי שלא נשבע דמי. ובפ' שבועות בתרא תנן נמי האי מתני' והינן בה בגמרא כי הכא וגרסי' התם הכי השתא התם איתא לשני' דכי סליק מראשונה חיילא שני' הכא מי איתא לשבועה כלל. ודברי התוס' שפירשו דקס"ד השתא דכר"ה מוקי לה וכגון דאמר היום היום דאל חיילא מש"ה מתרץ הב"ע כו' דמחייב אתרווייהו אינן כלום דכיון דתני מי שנזר שתי נזירות בודאי הכי משמע דחייב בשתיהן והיכי אסיק אדעתי' דבכי האי גוונא קאמר דלא מיחייב אלא בחדא. ותו מדתני עלתה לו שני' בראשונה משמע דבשתיהן הוה מיחייב דאי לא הוה מיחייב אלא חדא הו"ל למיתני השני' חלה עליו אלא מדתני עלתה שני' בראשונה משמע דאי לאו דנשאל הי' חייב שתים ועכשיו שנשאל עלתה שני' בראשונה:

דף יח:

פיסקא סתם נדרים להחמיר פי' נ"ל דהאי סתם נדרים להחמיר כגון דשתק ולא גלי דעתי' באיזה חרם נדר ואזל לי' דאמרי' מסתמא ודאי בחרם של שמים נדר ואי הדר תו

אמר בשלכהנים נדרתי לא משגחי' בי' אלא אמרינן השתא היא דמימלך והדר בי' דאי הוות דעתי' הכי מעיקרא הו"ל לפרשוי דעתי' דבחרם כהנים קא נדרנא ולאפוקי מדעתא דאינשי דסברי דבשל שמים נדר. אלא ודאי מדשתיק מעיקרא השתא האו דקא הדר בי' ואל מהימיננן לי' אל אכייפינן ל לקיומי נדרים ומאי דאמרי' נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמי שלים כגון דגלי דעתי' מעיקרא הכי אבל לעולם כל היכא דשתק מעיקרא סתמא להחמיר משמע. וכן נמי מאי דאמר לעיל בשבועה שאי אוכל לך מהו דתימא לשני איתקל קמ"ל אע,ג דהדר ואמר דלישנא איתקל לי' ושאוכל הוה בעינא למימר לא מהימינן לי' כיון דשתק מעיקרא וכן בלקרבן לא אוכל לך דפליגי ר"מ ורבנ ן דר"מ אסר ורבנ ן שרי אע"ג דהדר ואמר הכי הוה בדעתאי דמה שלא אוכל לך יהא אסור עלי בקונם ולא אסרתי עלי כלום ס"ל לר"מ דלא מהימן אלא מיהדר קא הדר בי' עד שיפרט מתחלה שכך הי' לבי כל אומר כל דיבור שסתמו משמע להחמיר והוא יכול לפרשו להקל אם גילה דעתו מעיקרא שומעין לו. ואם שתק ואח"כ אומר שכך הי' דעתו אין שומעין לו. והאי דתני לא נדרתי אלא בחרמי שלים ה"ה נמי אם אמר בחרמי כהנים אלא רבותא נקט לא מבעי' בחרמי כהנים דהוי נמי דבר הנדור וטעו אנשי בין חרמי כהנים לחרמי שמים דנאמן אלא אפי' בחרמי שלים דאל הוי מידי נמי נאמן עיין בר"פ שבועות תניינא במהדורא תליתאה ובמהדרא רביעאה:

והתנן ספק נזירות להקל: פי' משנה היא בפ"ד במסכת טהרות אילו ספקות שיהרו חכמים כו' עד ספק נזירות טהור ופרושה כדתנן בנזיר בפ' ב"ש היו הלכין בדרך. ובא אחד כנגדן ואמר אחד הריני נזיר שאינו הוא כו' עד ב"ש אומרי' כולן נזירין וב"ה אומרין אין נזיר אלא מי שנתקיימו דבריו ר,ט אומר אין אחד מהן נזיר הרתיע לאחריו אינו נזיר ר"ש אומר יאמר אם הי' כדברי הריני ניזר חובה. ואם לאו הריני נזיר נדבה. פי' אם הרתיע אותו שהי' בא כנגדן ולא נודע מי הוא אין אחד מהן נזיר מספיקא אלמא ספק נזירות להקל. ור"ש פליג ואמר דיהי' נזיר מספיקא ויתנה על נזירותו כדי שיוכל להביא קרבן:

דף יט.

אלא הא ר' יהודא והא ר"ש דתנ אי הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור כו' אלמא ר' יהודא מיקל בספיקא ור"ש מחמיר. וההיא דתנן ספק נזירות להקל היא ר' יהודא. והא דתנן סתם נזירות להחמיר היא ר"ש והתם נמי בשלהי פרק ב"ש מוקמינא להההיא דתנן הרתיע לאחריו אינו נזיר כר' יהודא דברי:

ורמי דר' יהודא אדר' יהודא כו' עד אמר הריני נזיר שמשון מאי איכא למימר פי' בפ"ק דנזיר תנן מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו מיקל בתער. ומביא ג' בהמות נזיר שמשון אינו מיקל שיעור וא"כ אין ספקו חמור מודאי ואם אמר הריני נ זיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב אמאי פטר ר' יהודא:

דף יט:

א"ל לא תניא. פי' לא נמצאת ברייתא שנוי' פטור שיחמיר ר' יהודא מספיקא בנזיר שמשון כ"א בנ זיר סתם שספיקו חמור מוודאי:

והאמר רב אדא בר אהה תנאי נזי רשמשון כי תניא ברייאת דתני בפירוש הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור ומצאו שנגנב או אבד ר' יהודא פוטר ור' שמעון אוסר. אי תניא אמר רב אשי ההיא ר' יהודא משום ר"ט היא דתניא ר' יהודא אומר משום ר"ט יאן אחד מהן נזיר שאל ניתנה נזירות אלא להפלאה פי' אמתני' דנזיר קאי דתנן ר"ט אומר אין אחד מהן נזיר ואתא ר' יהודא משמי' למיתב טעמא למילתא למה אין אחד מהן נזיר אפילו אותו שנתקיימו דבריו וההיא ברייאת דמיקל ר' יהודא אפי' בספק נזיר שמשון שאין ספיקו חמור מוודאי ר' יהודא משום ר"ט היא אבל משמא דנפשי' קסבר דוקא היכא דספיקו חמור מוודאי פטור דלא מעייל אינש נפשי' להאי ספיקא אבל כל הכיא דאין ספיקו חמור מוודאי ס"ל לר"י דמעייל אינש נפשי' לספיקא אי הכי מאי אריא נגנב או אב אפי' איתי' בעיני' נמי פ"י דהא ר"ט פטר אפילו אותו שנתקיימו דבריו מפני שתלה נזירותו על תנאי ולא היתה הפלאה בעת שנדר ומהדר להודיעך כחו דר"ש ולעולם ההיא ברייתא ר' יהודא משמי' דר"ט היא אבל משמא דמפשי' היכ אדאין ספיקו חמור מודאי מיחייב והיכא דספיקגו חמור מודאי פוטר:

הא מכירין מותרין פי' האי דוקא ריצטריך אבל דיוקא קמא דאמר הא מכירין אסורין לא איצטריך דבלאו האי דיוקא סבר' תנאי רישא סתם תרומה ביהודא אסורה אבל להרויח הקושיא קא דייקא הכא:

אמר אביי סיפא ר' אליעזר ברבי צדוק הוא פי' ואי הוה בעי הוה מצי לאוקומי ההיא דתנן ספק נזירות להקל כר"א ברבי צדוק אלא כיון דאשכחן דר' יהודא פטרו בספיקא דברי אוקמוה כר' יהודה:

דף כ.

פיסקא וחכ"א פותחין לו פתח ממקום אחר. פי' גם זה מתפיש כאשזר פירשתי לעיל שלא יאמרו לו אין זה נדר אל אמראין לו שהוא נדר ופותחין לו פתח בחרטה כמו שעושין לנדרים גמורין:

דף כא.

מאן תנא ארבעה נדרים התירו חכמים ר' יהודא משום ר"ט הוא דאמר לא ניתנה נזירות אלא להפלאה. פי' התם משום דנזיר על תנאי אע"פ שנתקיים התנאי אינו נזיר וה"נ על תנאי נדרו שהמוכר נדר שאם יפחות מן הסלע יהא אסור עליו כקונם ואף ע"פ שנתקיים התנאי ופיחת לו נדרו מותר וכן הלוקח וקס"ד השתא בעבור זה היא מותר מפני שבעת שנדר לא ידע שיפחות לו שלבו הי' בסלע ואחרי שראה שלא יכול למכרו לו בסלע נתרצה ליתן לו בשלשה דינרים שכך דרך המוכר תחלה הוא סבור למכור ביוקר ואם יתן לו אדם פחות אינו מתרצה וכשמנסה ורואה שאינו יכול למכור כרצונו מזלזל ומוכר כאשר יכול ומפני שלא ידע את לבו מתחלה אין שם הפלאה ובעבור זה מתירו אבל לרבנן דפליגי עלי' דר"ט אע"פ שבעת נדרו לא ידע לכשמתקיים תנאו יהא אסור ומהדר אפי' תימא רבנן מי קתני רצו דמשמע עכשיו נתרצו שניתן רוצין קתני דמשמע משעה שנדרו כך היו רוצין בשלשה דינרים ולא נדר כ"א אלא לזרז את חבירו ולא הי' פיו ולבו שוין:

דף כא:

אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו קסבר אין פוחתין בחרטה פי' אין חכם מתיר בלי חרטה אלא כעין ארבעה נדרים הללו שלא נעשו בכל לב שאם רואה החכם שאותו הנדר לא נעשה בכל לב כגון שהי' שרוי בכעס או שנתכוין להכעיס חבירו או לאיים על בני ביתו אע"פ שאינו אומר לו הנשאל כי נתחרטתי במה שעשיתי מתיר לו מיד ואומר לך שרי לך מחול לך אבל אם רואה החכם שבכל לב נדר ועכשיו אינו יכול לסבול יותר ורוצה שיתיר לו אם יאמר הנשאל כי נתחרטתי במה שנדרתי אז החכם מתיר לו שעיקר התרת הנדר זו היא שמתחרט בזה שנדר ונמצא הנדר עקור מעיקרו והי' ראוי שיהא מותר בלי שום התרת חכם כדאמר בפ"ק כשהן תוהין נוזרין וכשהן מטמאין ורבין עליהן ימי נזירות מתחרטין בהן ונמצא מביאין חולין לעזרה אלא שאמרה תורה לא ייחל דברו ולמוד חכמים לומר הוא לא ייחל אבל אחרים מוחלין לו שאין אדם רשאי להתיר נדרי עצמו הלכך צריך החכם לומר שרי לך מחול לך אבל עיקר ההתרה הנודר

עשאה לעצמו כשמתחרט הלכך כיון שבא הנודר לפני החכם ואומר לו כי נתחרטתי במה שנדרתי אין צריך החכם לפתוח לו שוה פתח אלא אומרו מיד שרי לך מחול לך וזו התרת הנדר גמורה אבל אם בא הנודר לחכם ואמר לו חמור לי נדרי ואינו אומר לו נתחרטתי במה שנדרתי מפני שבשעה שנדר לפי צורך שעה נדר אלא שאינו יכול עכשיו לסבול יותר אע"פ שאומר לו כי מיכן ואילך איני רוצה שיהא נדרי קיים אין זו חרטה שאין חכם מתיר מעיקרו שאם נדרה אשתו בנזיר ואחר עשרה ימים שמע בעלה והפיר לה ביום שמעו מופר לה מיכן ואילך שאם תשתה עוד יין לא תלקה אבל אם שתתה באותן עשרה ימים לוקה שאע"פ שהפיר לה בעלה לא הפיר לה אלא מיכן ואילך ולא למפרע מעיקרו אבל החכם אניו כן אלא צריך לעקור הנדר מעיקרו ולהתיר קשר הנדר הלכך אם לא יאמר לו הנשאל כי נתחרטתי במה שנדרתי אלא אומר לו עד עכשיו נתרציתי בנדרי ומעכשיו אי אפשי בו תתירהו לי אין החכם יכול להתירו מפני שרוצה לעקור הנדר מעיקרו וזה לא עקרו שהרי לא נתחרט במה שנדר דהא ניחא ליי במה דקם עד השתא בנדרים ולא תקרא חרטה יפה אלא כשאומר נתחרטתי בכל מה שנדרתי וצעור אני בכל אלה הימים משקיימתי' ולא מצאתי שעה או חכם שאשאל עליו עד עתה שאם הייתי מוצא לא הייתי בנדרי עד עכשיו זו היא חרטה גמורה שעוקר הנדר מעיקרו וראוי לחכם כשאומר לו הנשאל כי נתחרטתי בנדרי לבדוק אותו היאך היא החרטה שהוא אומר אם היא למפרע או אם היא מיכן ואילך ואם הנשאל אינו אוחר נתחרטתי במה שנדרתי אלא בא ואומר תתיר לי נדרי ס"ל לרב אסי שאין פחותין לו בחרטה והאי פחותחין הוא כמו פתח פיך לאלם שהוא אינו יודע לומר נתחרטתי ואנו שאולין אותו כלום נתחרטת בנדרך אם יאמר הוא נתחרטתי מתירין לו לא עבדי' הכי דשמא אינו מתחרט בכל לב אלא כמו ששומע מן החכם כך הוא משיב שאלו הי' מתחרט בכל לב הי' אומר הוא בעצמו לחכם נתחרטתי במה שנדרתי ודמי האי למאי דאמרי' בפ' חזקת הבתים כל חזקה שאינה עמה טענה אינה חזקה שהוא צריך לומר אתה מכרתה לי אתה נתתה לי במתנה ושטרא הוה לי ואירכס ואם לא טען הוא כך אין ב"ד פחותין לו פתח לומר דלמא הוה לך שטרא ואירכס וכגון זה פתח פיך לאלם הוא אלא טענת שקר הוא זו שמשימיין לו בפיו דאי הו"ל שטרא איהו הוי קטעין הכי הם הכי נמי השתא אם לא יאמר הוא בעצמו נתחרטתי אין פחותין לו לומר שאם נתחרט שמא נשים טענת שקר בפיו וכשיאמר נתחרטתי לא יאמר אותו בלב לב, אלא כפי דברי החכם כך הוא משיב כדי שיתיר לו נדרו אלא מה עושה לו החכם מרבה לו פיוסים ועושה לפינו ענינים ואומר לו אילו היו נעשים לך כאלו הענינים לפניך בעת שנדרת היית נודר אם הוא אומר לאו

זו הוא חרטה יפה שע"י תחבולה הוא מתחרט לפניך למפרע ואומר אלו ידעתי שכל כך עתידים לעשות לי לא הייתי נדור כדאמרי' ההוא דאתא לקמי' דרבב"ח וא"ל אילו היו י' בני אדם שפייסוך כלום נדרת א"ל לאו קסבר אין פותחין בחרטה שאל רצה לומר לו נתחרטת לו בנדרך שמא ישקר ויאמר נתחרטתי והוא לא נתחרט ועשה עיניו לפניו שהוא בעצמו יתחרט למפרע ור"ה סבר פוחתחין בחרטה דההוא דאתא לקמי' דר"ה א"ל לבך עלך א"ל לא לשרא יתיה כי בלי שום תחבוהל ופיוס שעשה לפניו שאלו ואמר לו אותו הלב שהי' עליך בשעה שנדרת ישנו עכשיו כלומר אותה הדעת אתה עומד או נתחרטת והוא אומר אין לבי עלי כלור נתחרטתי והתירו דקסבר פותחין בחרטה ולא חייש שמא ישים טענת שקר בפיו שאם הי' רוצה לחטוא מי הזקיקו לבא לפני חכם להתיר לו אלא ודאי באומר נתחרטתי מאמינין לו ומתירין לו ור' יהודא ור' ישמעאל בר' יוסי בהא פליגי בברייתא דר"י סבר פותחין בחרטה הלכך אומר לו לאדם לב זה עליך ואם אמר לאו מתירין אותו ור' ישמעאל סבר פותחין בחרטה אלא עושין לו תחבולה ופיוס ואומר לו אילו פייסוך עשרה ב"א בותה שעה כלום נדרת אבל כל זמן שהנשאל בא מאליו ואומר נתחרטתי אין לך היתר גדול מזה מיד אומר לו שרי לך מחול לך עיין מ"ש בעירובין בפ' הדר במהדורא בתרא:

אילו היו עשרה ב"א שפייסוך כלום נדרת ראיתי לאחד שכתב ואע"ג דליכא השתא עשרה ב"א מפייסין כיון דמפייס וקיא מאליו א"ל יורת ועקור הנדר מעיקרו וא"צ שאם יראה הפיוס בעינן בעיניו אלא אומר לו אילו היו עושין לך כך וכך בשעת נדרך כלום היית נודר אין אלה אלא דברי בדוים ותפלות שאומרים לו דברים שלא היו והוא מתחרט בדבר שאל ראה בודאי כשעושים פיוסים לפניו עכשיו ואומר לך אילו היו עושין לך בשעת נדרך כאילו היית נודר והוא אומר אילו ידעתי שכן היו עושין לי לא הייתי נודר זו היא חרטה יפה ועדיין נ"ל שכך מחריטין אותו אילו ידעת בשעת נדרך שכל כך עתידין לפייס אותך היית נודר ולא שיאמר לו אילו עשו לך אז כלום היית נודר שמה חרטה היא זו הרי אז לא פייסוהו אלא ודאי זו האי חרטה גמורה כשמרבים לו עכשיו פיוסים ואומר לו אילו ידעת מתחלה שכל כך עתידין לפייס אותך שלא תעמוד בנדרך היית נודר. אם הוא אומר אדעתא דהכי לא נדרתי היא חרטה יפה וגם אם יאמרו לו אילו עשו לך אז כך היית נודר טוב הוא שנמצא שהוא מצחרט ומגלה דעתו שאם זה הפיוס הי' נעשה לו אז לא הי' נודר וא"כ אם הי' יודע אז שעתידין לפייסו לא הי' נודר ואדעתא דהכי לא נדר אבל אם לא יראה הפיוס בעיניו במה יתחרט תדע שצריך לראותו בעיניו דהא אמרי' לקמן דרב סחורה ור' שמעון דהוה להו נדרא למישרא וכל מה דהוו אמרי להו אדעתא דהכי

מי נדריתו הוו אמרי אין וולא הוו מצו למצוא להם שום חרטה להתיר לו אמאי לא אמרו להו אילו הי' מלך וכהן גדול מפייסים אתכם כלום הייתם נודרים ואם לא הי' מלך וכה"ג יאמרו להם נשיא וראש ישיבה או מלכי גוים אלא ש"מ צריכים לפייסו באותו הפיוס ומש"ה מחריטין אותו באמרם לו אילו ידעת שכך עתידין לפייסך אדעתא דהכי מי נדרת אם הוא אומר אדעתא דהכי לא נדרו הוא חרטה יפה ואילו רב סחורה ור"ש מפני שהיו מכירין בעצמן כי לצרוך שעה נדרו ובכל מה שהיו נודרין עושין לפניהם לא היו מכירין בדעתם שלא היו נדורין מש"ה לא היו מוצאין פתח לנדרם והם לא נתחרטו במה שעשו שאילו נתחרטו היו אומרין להן כי נתחרטנו והיו מתירין להן מיד אלא מפני שלצורך שעה נדרו לא נתחרטו אלא שנלאו לסבול יותר קשר הנדר ובאו לפני חכם שיפתח להם פתח ע"י תחבולה וסיבה שיעשו לפניהם ויחריטו אום להם ה"נ הכא כשיאמר לו אילו היו י' ב"א שפייסוך גון שהיו עומדין שם באותה שעה י' ב"א ופייסוהו שאל יעמוד אותו בנדרו ומ"ה מצאו לו זה הפתח אילו ידעת בעת נדרך שעתידין לפייסך י' ב"א כלום היית נודר:

דף כב.

דאמר רבב"ח אמר ר"י מה פתח לי' ר"ג להההוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כצ"ל פי' קסבר ר"ג אין פחותין בחרטה ולפיכך הוצרך למצוא לו פתח שיתחרט וכך פרש"י בפ' בכל מערבין במהדורא תנינא ואזיל רבב"ח לטעמי' דקסבר אין פותחין בחרטה:

והילכך לא פתחי' לה ברישא ולא בסיפא ולא פתחינן בהדא כצ"ל פי' כל אלה מפני שמראין לו שע"י נדרו עשה איסור והלכך כשאומר אדעת' דהכי לא נדרי אינו מתחרט בכל לב אלא כדי שלא להחזיק עצמו רשע הוא אומר כן ומאי דתנן לקמן בפ' ר' אליעזר ועוד ר' מאיר פותחין לו מן הכתוב בתורה ואומר לו אילו היית יודע שאתה עובר על לא תקום ולא תטור ולא תשנא את אחיך בלבבך כו' עד אילו היית יודע שכן לא הייתי נודר ה"ז מורת ההיא ר"מ היא ופליגי רבנן עילוי' ודייקא נמי דקתני ועוד אמר ר"מ דמשמע דכי היכי דברישא דאיירי ר"מ בנודל ופליגי רבנן עילוי' הם הכי נמי הכא פליגי רבנן עילוי' והלכה כרבנן:

דף כב:

א"ל אי נדרת במו אי לא מיזדקיקנא לך כלומר אם בשבועה נדרת שיש בה הזכרת השם שלא תקירי שבועה אא"כ יש בה הזכרת השם לא איזקק להתיר לך וכל זה מפני חומר קדושת השם לא היו רוצים להיזקק אליו ולהתיר לו שלא יהא פרוץ אדם להישבע בשם ושמא יבא לידי שבועת שקר:

א"ל נדרת אדעתא דהכי א"ל הן כו' פי' אע"ג דר"נ פסק הלכתא דפותחין בחרטה יש לומר דפתח לי' לרב סחורה בחרטה וא"ל נתחרטתי שאילו נתחרט הוא מאליו ה'י א"ל נתחרטתי ולפיכך בא לפניו כדי שיעשה דבר וימצא לו פתח שיחריטנו ובל מה שהי' מוצא לו פתח הי' אומר אדעתא דהכי נדרי מפני שלצורך שעה נדר ולא הי' מתחרט כדפרישית במהדורא קמא:

דף כג:

והרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בראש השנה ויאמר כו' ראיתי שר"ת בספר הישר תלה טעם כל נדרים שאנו אומרים בלילי יוה"כ על דרך זו שאנו מתנים ביוה"כ זה שכל נדרים שאנו עתידים לעשות מהיום ועד יוה"כ על שנה הבאה שיהיו בטילין ושיבש הלשון שאומרים העולם מיום כיפורים שעברנו ועד יום הכיפורים זה אל אצ"ל מיום הכיפורים זה ועד יוה"כ העתיד לבא עלינו וגם שיבש שנדרנו אלא שאנו עתידים לידור ואינם נראים לי דבריו כלל מדאמר ר"ה בר חיננא סבר למידרשי' בפירקין א"ל רבא תנא מיסתם לי' סתומי כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואת דרשת ל'י בפירקין אלמא כי אינו טוב להודיע זה לרבים ואנו עושים כך ברבים ביום שהוא לסליחה וכפרה ומקילים בנדרים ועוד שאנו משנים הלשון שאומר כל העולם ושכתוב במחזורים ונ"ל מה שאנו אומרים שנדרני וגם מיום הכיפורים שעברנו ועד יום הכיפורים הוא עיקר וטעם הדבר זהו ולמה תיקנו הראשונים לומר כך בלילי יוה"כ משום דקי"ל דעל כל עונות שבתרוה אם עשה אדם תשובה יום הכיפורים מכפר וראו הראשונים ששום עון אינו מעכבר הכפרה שאם יעשה אדם תשובה שאל יהא יום הכיפורים מכפר אך עון הנדרים שאם נדר ליתן צדקה או הקדש אין יוה"כ מכפר עד שישלם נדרו שעל דבר שהוא מחויב בדבר אין יוה"כ מכפר כדתנן בכריתות חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר לעיהן יהו"כ חייבין להביא לאחר יוה"כ אלמא אין יוה"כ פוטרו במה שהוא חייב וה"ה אם חייב לקיים נדרו אין יוה"כ מכפר לו לפורטו עד שיקיים נדרו ואם אדם זכור נדרו הי' מקיימו אבל אם נדר ושכח לא נמצא שהוא ענוש בעבור שהוא קשור בנדרו ואינו מקיימו בעבור זה

תקנו גאונים הראשונים לומר זה שאם עשינו שום נדר ושכחנו אותו ולא נדע לקיימו אנו מתחרטים בכל אותן הנדרים ומתירין זה לזה ואע"ג דקי"ל דצריך לפרוט את הנדר הנ"מ כשיודעו אבל אנחנו אין אנו מתחרטים על מה שאנו זכורים כ"א על מה ששכחנו וזהו שאנו מסיימים ונסלח לכל עדת בני ישראל כי לכל העם בשגגה לומר שאנו מבקשים חרטה על השגגות שלא נענש עליהם וחרטה היפה היא שאילו היינו יודעים בעת שנדרנו שנשכח אותו לא היינו נודרים וכל הציבור מתירין זה לזה ועוקרים בנדר מעיקרו כדי שלא יהא דבר מערב כפרתינו ותיקנו לומר אותו ג"פ שמי שלא שם לבו בפעם ראשונה יכוון לבו בפעם שנייה:

פיסקא ולבלד שיהא זכור בשעת הדנר. אי זכרו בשעת הנדר עקרי' לתנאי' וקיימי' לנדרי'. פי' כיון שהוא זוכר תנאו ורוצה לידור נמצא שחזר מתנאו ודעתו לידור נדר גמור שאם אינו רוצה שיהא נדר גמור מי מזקיקו לידור:

אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זיכורו פי' והוא בעבור זה התנה כדי לזרז עצמו שלא לידור שבכל שנה שנותן לו לבו לידור אם הוא זוכר הזירוז שזירז א"ע ימנע עצמו ולא ידור. ואם ישכח זורזו וידור אהני לי 'ההוא תנאה והוא בטל שאילו הי' זוכר את תנאו לא הי' נודר ולהכי אהני לי' ההוא תנאה אבל אם הי' זכור תנאו ואפ"ה נדר נמצא שחזר מתנאו ונדרו קיים הוא:

רבא אמר כגון שהתנאה מראש השנה ולא ידע ממה התנה וקא נדר וזכור בשעת הנדר אי אתהי ואמר על דעת הראשונה אני עושה נדרי' לא יאית בי' ממשא לא אמר על דעת הראשונה אני עושה בטלי' לתנאיה וקיימי' לנדרי' נ"ל דל"ג ולא ידע ממאי התנה והכין פירושא רבא לא סבר להא דאביי דאדרבא אם אינו זכור בשעת הנדר תנאו הראשון נדרו הוא נדר גמור שמה מועיל התנאי שהוא קודם לנדר לעקור הנדר החרטה שהיא אחר הנדר היא עוקרת הנדר אבל התנאי שקדמו מה כח יש לו לעוקרו כיון שבשעה שנדר נדר בכל לב אפילו הבעל שיש לו להפר נדרי אשתו תנן לקמן בפ' נערה המאורסה האומר לאשתו כל נדרים שתדרי מיכן ועד שאבא ממקום פלוני הרי הן מופרין ר"א אומר מופר וחכ"א אינו מופר כ"ש בנדרי עצמו שאין לו כח להפר אותן שאין תנאו מועיל כלום ומנתי' דקתני שמועיל התנאי גון שהתנה בראש הרשנה וה"ה בכל יום שהוא אלא תפס לך יום מזומן וזכור בשעת נדרו התנאי שעשה ומאי דקשיא לך דאי זכור עקרי' לתנאי' וקיימי' לנדררי' אמת ודאי דאי נדר סתם ולא אמר כלום לא בפיו ולא בלבו שנדרו קיים אל אכגון שאומר בלבו או בשפתיו בלחש שעל תנאי הראשון אני נודר אז וזאי נדרו בטל שהרי לא בכל דעת נדר ולמה עושה הנדרים הללו כיון שמבטלים בלבו כדי לאיים בני

ביתו או לזרז אותם או לידור להרגים ולחכמים כדי להציל ממנו ולפי' הקדים זה התנאי שבכל שעה שיזכור את תאנו וידור על דעת תנאו השומע סבור שנדר גמור נדר והוא לא נדר כלום:

דף כד.

דאמר לי' לאו כלבא אנא דמיתהנינא מינך ואת לא מיתהנית מנאי פי' ודוקא במתנות שייך למימר הכי שאין אדם נותן מתנה לחבירו אלא על דעת שישלם לו גמול וכן אין אדם מקבל מחבירו אלא ע"ד שגם חבירו יקבל ממנו ואין אלו נדרי זירוזין ולא בכל לב נדר אבל כשמדיר את חבירו שיאכל אצלו אין זה אלא בעבור כבוד בעלמא ולא ע"ד שגם חבירו יזמיננו ליכל בביתו הוא עושה אותו ודאי הוי נדר זירוזין:

יותר על כן אמר ר' אליעזר בן יעקב כו' פי' אמתני' קאי שהוא מדיר את חבירו שיאכל אצלו ומאי יותר על כן דאילו במתני' תנן המדיר את חבירו שיאכל אצלו שראובן הדיר את שמעון מנכסיו שאם לא יבא שמעון ויאכל אצל ראובן שיהא שמעון אסור ליהנות מראובן וזהו נדר זירוזין אבל הכא שראובן נדר שאל יהנה משמעון אם לא יבא שמעון ויאכל בביתו הוה אמינא בכל לב נדר ואם לא יבא אסור ראובן שיהוה משמעון קמ"ל שגם זה נדר זירוזין הוא. ומדקתני לא הודו לו חכמים סתם ולא אמר בזה ש"מ בכל לא הודו לו אף על קמייתא דהיינו מאי דתנן במתני' ותיפשוט מהכא דפליגי רבנן על ראב"י ובתר דפשט לי' דפליגי בעיתו מאי הוי עלה כלומר הילכתא כמאן דתרתי בעא מיני' אי פליגי והילכתא כמאן ת"ש דאמר רב הונא וכן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כראב"י:

דף כד:

תנא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות יש לומר שגם נדרי זירוזין השבועות שוות להן ומותרות ואין לחלק ביניהן וגלי לך תנאי גבי הבאי ושגגות וה"ה גבי זירוזין ואנוסין:

פיסקא נדרי הבאי כו' תנא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות היכי דמי שבועות הבאי וכו' עיין הגירסא וכ"כ הלכה זו בלהי פרק שבועות בתרא בקונטרסי במהדורא קמא ובמהדורא בתרא:

דף כה:

היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי הוא הדין נמי שהן כמו ששנינו בנדרים שאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם אכלתי או אם לא אכלתי ושכח ואכל

ושתה או לא אכל ולא שתה וכן נמי יאסרו עלי שבועה אם לא אוכל ושכח אח"כ ואכל לא אם לא אכל שאע"פ שהביא קרבן עולה ויורד על שגגתו שנשבע שאוכל ושאל אוכל ושכח ועבר על שבועתו כדתנן בשבועות הפירות שאסר עליו בתנאי זה לא נאסרו עליו כיון שבשגגה עליו על תנאו אף אם הי' עובר על תנאו במזיד והתם בשבועות מפרש היכי דמי שגגת שבועת ביטוי לשעבר כיון דפטרינן רב כהנא ורב אסי שנשבעו על לשעבר בשוגג ופר' להו משום דבעינן האדם בשבועה פרט לאנוס דהיינו שוגג:

פיסקא ראה אותן אוכלין תאנים כו' תנן התם פותחין בימים טובים ובשבתות פי' אע"ג דפליגי התם רבנן על ר"מ דאין פותחין לאדם מן הכתוב בתורה בכבוד שבתות וימים טובים וותחין שאין כאן עבירות לאו ולא מצות עשה גמורה שאם אינו רוצה ליכל בשר בשבת אינו עובר לא על עשה ולא על לא תעשה הילכך פותחין בהן והאי פותחין אצ"ל כדרבי הפירושים שפירשו אילו ידעת ששבתות וימים טובים ביניהם היית נודר עליהן שהנודר כל השנה הרבה הוא זכור ויודע שיש שבתות וי"ט שם אלא כגון שבא ואמר נדרתי כל השנה כולה שלא ליכל בשר ואו' לו נתחרטת במה שנדרת על השבתות וי"ט אם אומר להן נתחרטתי אע"פ שלא נתחרט בכל נדרו אלא על אלו בלבד מתירין אותו בהן או שאומרים לו היאך לא הוצאת שבתות וי"ט משום מצות עונג ושמחה שבהן אם הוא אומר נתחרטתי בהם הותר כל נדרו:

אמר רבה הכל מודים כו' פי' כך הולכת שיטת סוגיא זו שיורת הוא חמור הכלל מן הפרט שאם נדר ראובן ואמר לעשרה ב"א קונם שאני נהנה לכולכם ואח"כ חזר ונשאל על אחד מהם דוקא אוו שנאשאל עליו ונתחרט בו הורת אבל השאר לא הותרו ולא הועיל התירו של זה לאחרים מפני שאלה הן שני דברים שהאחרון סותר את הראשון שתחלה אסר את כולן אח"כ כשמתחרט מאחד מהן לא נמצא שהוא חוזר מדיבורו הראשון שאמר כולכם וכיון שדיבורו האחרון סותר את האשון אמרי' תפושט לשון ראשון ולא הועיל דיבור האחרון לסתור דיבור הראשון דוקא באותו שנתחרט בו לאותו מועיל שכל התרת נדרים כך היא דאתיא חרטה דלבסוף ועקרא לנדר דקמאי אבל לאותן ט' שלא נתחרט עליהן אינו מועיל כלל אבל אם לא אסרם בכלל אלא בפרט כגון שאמר קונם שאני נהנה לך ולך ולך שפרט כל אחד ואחד בפ"ע אח"כ כשחוזר ונשאר על אחד מהן אינו סותר דיבורו הראשון שהרי כל אחד ואחד פרט בפ"ע והילכך כיון שאינו סותר דיבורו הראשון בהתרתו של זה מועיל התרת זה לכולן כיון שבנדר אחד אסרם והשתא קאמר רבה דהיכא דאסרם תחלה בכלל ואח"כ נשאל על אחד מהן גם ב"ה מודים בדבר זה דלא הותרו כולן כיון דדיבור האחרון סותר את הראשון אמרי' תפוש לשון ראשון והיכא

אמרינן דנדר שהותר מקצתו הותר כולו היכא דאסרם בפרט וב"ש פליגי עלייהו אפילו בפרט דלית להו לב"ש נדר שהותר מקצתו הותר כולו ור"ע כב"ה ובראשונה כב"ש ורבא סבר היכא דאסרם בפרט גם ב"ש מודו דאמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו לא נחלקו אלא היכא דאסרם בכלל דב"ש סברי תפוש לשון ראשון וב"ה סברי דלא אמרי' תפוש לשון ראשון אלא אע"ג דדיבור בתרא סתרי לי' לדיבור קמא אמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו ואע"פ שהפשט משמע שיורת היתר שייך על הכלל מן הפרט שהכלל שנסתר דיבורו הראשון ראוי לומר בו כיון שחזר ונתחרט ממקצת דיבורו כאו נתחרט מכולו דמי אבל הפרט שכל אחד פירש לעצמו לא תועיל חרטת האחד לאחרים אלא שברייתא מצאו שיותר הוא חמור הכלל מן הפרט כדבעי' למימר בסוף הילכתא ואיתבי' רב פפא לרבא כיצד אמר ר"ע נדר שהותר מקצתו הורת כולו קונם שאני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולן שאני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הורת האחרון האחרון מותר וכולן אסורין ומדקאמר כיצד אמר ר"ע ש"מ דחביריו חלוקין עליו בשלמא לרבא דאמר דבכללא ל"פ דאסור וכי פליגי בפרטא מצי לתרוצי באיפוך דרישא דקתני הותר א' מהן הותרו כולן האי בפרט ור"ע הוא דשרי אבל חביריו חולין עליו וסיפא דקתני הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין הוי בכלל ומאי דתני בסיפא הותר הראשון הותרו כולן מקשה ל"י לקמן אלא לדידך דאמרת דבפרטאכ"ע ל"פ דשרי ול"פ רבנן עליו דר"ע אלא בכללא בשלמא רישא דקתני דר"ע שרי מכלל דרבנן אסרי מוקי לה בכללא כדקתני אלא סיפא דמיירי בפרטא ר"ע הוא דשרי אם הותר האחרון אבל רבנן לא והאמרת דבפרטא דברי הכל מותר א"ל ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקי לה דאמר לכולכם אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון פ"י הכי הל"לל הורת א' מהן האחד הותר והשאר אסורין אע"כ סיפא לא מתוקמא בין לדידי דאמר לכולכם לרבה דאמר לזה ולזה ורב אדא בר אהבה נמי אותבי' לרבא מהא דתנן קונם בצל שאני טעום שהבצל רע ללב אמרו לו והלא הכיפרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים מעשה הי' והתירו ר"מ בכל הבצלים ומדקתני והתירו ר"מ מכלל דחבריו חולקין עניו דאיהו סבר כר"ע וחבריו כרבנן דפליגי עלי' דר"ע ה"ג לאו דאמר דאילו היית יודע שהכופר יפה ללב היית אומר בצל פלוני ופלוני אסר וכופרי מותר פי' דאלמא אפילו בפרטא פליגי רבנן ואסרי וקשיא לך דאמרת דבפרטא כ"ע ל"פ דשרי לא באומר אילו היית יודע שהכופרי יפה ללב היית אומר כל הבצלין אסורין חחץ מן הכופרי ומש"ה פליגי רבנן עלי' דר"מ אבל בפרטא ל"פ עילוית והם ה"נ אותיב רבינא לרבא כו' כך עלה

בלבי לפרש במהדורא קמא ובמהדורא בתרא התבוננתי וראיתי שזה הו אטעות ונ"ל לפרש בענין אחר:

דף כז.

אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכ"ע כו ' בהלכה זו ראיתי גירסות משונות זו מזהו מספרים ובאתי ליישב הגירסא בין בלשון שכתבתי במהד"ק שהכלל חמור מן הפרט ובין מה שנראה לפי הפשט שהפרט חמור מן הכלל ואוליך כל הסוגיא על שני הפנים הללו אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע פ'י ביאור הוא למה שמאר תחלה שאם אמר תחלה הרי הן עליכם קרבן בכלל או כשרראה אביו ביניהם ואמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא וכשאסרם מתחלה בפרט שאמר הרי הן קרבן לך ולך ולך לאו לפלוני ופלוני והזכיר גם אביו ולא ידע שהוא אביו אח"כ כשראה כי הוא אביו אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין לאבא מותר כי הם מתפרשים כל אילו הייתי יודע שבהלכה זו שאין לפרש לכתחלה אמר הרי עליכם קרבן בכלל ואח"כ אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר שכולן אסורין ואבא מותר שזה מקרי פרט שהעיקר בשעה שנדר הוא והרי באותה שעה אמר הרי הן עליכם קרבן שהוא כלל אלא ודאי כל אילו הייתי יודע שמסדרים האמוראים פי' הוא ללשון שנדר שכמו שהוא מסודר אילו הייתי יודע כך נדר או בכלל או בפרט ולפי הלשון הכתוב בספרים משמע שהכלל חמור מן הפרט ואמר רבה היכא דאסרם בכלל דכ"ע ל"פ דכולן אסורין ואביו מורת ול אהועיל היתר לאביו לכלל לא נחלקו ב"ש וב"ה ור"ע עם בראשונה אלא כשאסרם בפרט תחלה ואח"כ חזר והתיר אביו שם היו סוברים ב"ה ור"ע דנדר שהותר מקצתו הותר כולו וב"ש ובראשונה לית להו כלל האי סברא אלא בין בכלל בין בפרט אביו מורת וכולן אסורין ורבא בא להקל ואמר היכא דאסרם בפרט תחלה דכ"ע ל"פ דכולן מותרין ומודים ב"ש ובראשנוה בזה דכשהתיר אביו הותרו כולן לא נחלקו אלא כשאסרם בכלל היו אוסרין ב"ש ובראשנוה וב"ה ור"ע התירו אף כשאסרם בכלל אבל לפי הפשט שנראה שהכלל יותר קל מן הפרט יש לגרוס כך אמר רבה היכא דאסרם תחלה בכלל דכ"ע ל"פ דשרי כולהו שכיון שהורת מקצת מן הכלל הותר כולו ורכי פליגי כשאסרם בפרט דב"ש ובראשונה סברי כיון דפרט כל אחד ואחד לעצמו אפילו שבנדר אחד אסרם אין היתר האחד מועיל לכולן ור"ע וב"ה סברי אע"פ שפרטן כין שבנדר אחד אסרם כשהותר מקצת הנדר הותר כולו ורבא להחמיר

ואמר היכא דאסרם תחלה בפרט דכ"ע ל"פ שאביו מותר וכולן אסורין וכי פליגי ב"ה ור"ע ושרו כולהו כשאסרם בכלל והא דגרסי' בספרים ב"ש סברי לה כר"מ וב"ה כר' יוסי נ"ל דלא גרסי' הכי ישיותר דומה חלוקתם כשחולקים בפרט אליבא דרבה לחלוקת התנאים שחלקו גבי שבועת הפקדון כשאומר שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך ממה שדומה לחלוקת תפוש לשון ראשון ותדע שאין זו גירסא יפה דהכי אמרי' ב"ש דבארי סברי לה כר"מ ולקמן אמרי' גבי בצל כופר מעשה הי' והתירו ר"מ בכל הבצלים ואמרי' ור"מ כר"ע:

איתבי' ר"פ לרבא כיצד אר"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו קונם שאני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולן שאני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין. הנה מצאנו שחילק ר"ע אלא כשפרט אבל כשכלל לא התיר ואע"ג דהך ברייתא תני איפכא איכא למימר איפוך רישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר לכולכם אלא לדידן בשלמא רישא דאמר לכולכם אלא סיפ' דאמר לזה ולזה הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין והאמר כל זה ולזה דברי הכל מותר ה"ג וה"פ כיון דאמר דר"ע בכל שרי א"כ סיפא היכי תני הותר הרחרון מותר וכולן אסורין השתא רישא בכולכם שרי ר"ע בלזה ולזה לא כ"ש:

א"ל ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקי לה דאמר לכולכם אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון אלא רישא דאמר לכולכם פי' כמו שאני אומר דאפילו בכולכם שרי ר"ע וסיפא כגון שתלאן זה בזה דאמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני דייקא נמי דקתני הותר האמצעי הימנו ולמטה הותר הימנו ולמעלה אסור פי' ורבה לא סגי לי' דלא לוקי סיפא בתלאן זה בזה אבל רישא מוקי בפרטא ומש"ה שרי ר"ע דאי בכללא הא אמר רבה דכ"ע ל"פ דאביו מורת וכון אסורין זה הוא לפי לשון הספרים שעושה יותר חמור הכלל מן הפרט אבל לפי הפשט דמשמע שיותר הוא חמור הפרט מן הכלל יש לגרוס כך מותיב ר"פ סתם בשלמא לרבא ניחא דהא רבא דאמר בפרט כ"ע דאסור וכ"פ ר"ע ושרי בכלל ואתיא ברייתי' דכתני בלי איפוך דהיכן התיר ר"ע בכולכם אבל בשלזה ולזה לא הילכך הותר האחרון החרון מותר וכולן אסורין אלא לרבא דאמר דבכללא כ"ע ל"פ דשרי וכי פליגי בלזה ולזה דהוי פרטא בשלמא רישא מוקי לה בלזה ולזה ומש"ה ר"ע שרי אבל חבריו חלוקין עליו אלא סיפא דקתני הותר האחרון הוא מותר וכולן אסורין במאי מקוי לה והא רבה הוא דאמר דאפילו בפרטא שרי ר"ע וכ"ש בכללא אמר לך רבא ולרבא מי ניחא סיפא במאי מוקי לה דאמר לזה ולזה ומש"ה מודה ר"ע דהאחרון מותר וכולן אסורין ה"ג מ"ש ראשון ומ"ש אחרון גם אם הותר הראשון הוא לבדו יהא

מותר וכולן אסורין אלא בע"כ סיפא מיירי בתלאן זה בזה ולפי' יש חילוק בין ראשון לאחרון ורישא אנא מוקמינא לה בלזה ולזה ומש"ה ר"ע הי' מתיר אבל חבריו חלוקין עליו דאי בכולכם גם רבנן שרי ורבא מוקי לה בכולכם דאי בלזה ולזה גם ר"ע אוסר מותיב רב אדא בר אהבה קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב אמור לו והלא הכיפרי יפה ללב הותר הכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בלכ הבצלים מעשה הי' והתירו ר"מ בכל הבצלים פ'י מדקתני והתירו ר"מ מכלל דחבריו חלוקין עליו ור"מ כר"ע מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע כו' פי' לאו דאמר קונם כל הבצלים עלי ואח"כ אמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר אלא בכולכם פליגי בשלמא לרבא דאמר בכולכם פליגי ניחא אלא למאן דאמר בלזה ולזה פליגי אבל בכולכם ל"פ קשיא לאו באומר אילו הייתי יודע כו' פי' מתחלה בצל פלוני ופלוני ופלוני נדר ואח"כ אמר אינלו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר ול"ג לרבה אליבא דר"ע לרבא אליבא דרבנן ואתו הנך קושיא ופירוק' בין ליישנ' קמא בין לישנ' בתרא איתיבי' רבינא לרבא ר' נתן אומר שיש נדר שמקצתו אסור ומקצתו מותר כיצד נדר מן הכלכלה והיו בה בנות שבע בתוכה לא הייתי נודר הכלכלה אסורה ובנות שבע מותרות עד שבא ר"ע ולימד שהנדר שהותר מכללו הותר כולו לאו באומר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות ובנות שבע מותרות פ'י אלמא דבפרטא פליגי בשלמא לרבא ניחא אלא לדידך דאמרת דבפרטא ל"פ קשיא לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שבע מותרות פי' ובכללא הוא דפליגי כדקאימנא אנא ואתו נמי הנך קושיא ופירוקא בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא:

טו מאן תנא הוא נדר מחמשה ב"א כאחת הותר לאחד הותרו כולן חוץ לאחד מהן הוא מורת וכולן אסורין פ'י מדקאמר חומץ מאחד מהן ש"מ בכלל אסר אותן ואח"כ נשאכל לא אחד מהן שנמצא שכולן אסורין ולא נתחרט עליהן חוץ מאחד שהוציא מן הכלל ונתחרט עליו וכיון שבכלל אסרם לא הועיל התירו של אחד לכולן ומדסיפא הויא בכלל רישא הויא בפרט והאי דקתני באחת כלומר שבנדר אחד אסרם אבל מיהו כגון דאמר פלוני ופלוני וזו הברייתא ראו רבה ורבא והחמירו על הכלל יותר מן הפרט אי לרבא רישא ר"ע וסיפא דברי הכל פי' רבה דאמר דבפרטא פליגי אבל בכללא אפי' ב"ה ור"ע מודים רישא הויא ר"ע ולא רבנן ובסיפא אפילו ר"ע מודה וכולה ר"ע היא אי לרבא רישא דברי הכל וסיפא רבנן פי' סיפא דלא כר"ע דהא אפילו בכללא פליג אלא רבנן היא וברישא מודו רבנן וכולה הוא רבנן וזהו דברי הכל דמודו רבנן לר"ע בפרטא פי'

זהו ללישנא קמא וללישנא בתרא יש לפרש דאדרבא רישא דתני באחת משמע דאמר כולכם וסיפא דתני חוץ מאחד מהן משמע דמאר לזה ולזה והדר אמר בכולן איני מתחרט חוץ מאחד מהן דמדרישא הוי כולא סיפא הוי פרטא וברישא דהוי כלל תני הותרו כולן ובסיפא דהוי פרטא תני הוא מורת וכולן אסורין לרבה דאמר דכ"ע בכולכם ל"פ דשרי כי פליגי בפרטא אתיא סיפא כרבנן ורישא דברי הכל כלומר לא פליגי עלי' ר"ע ולרבא דאמר בפרטא כ"ע ל"פ דאסור כ"פ בכללא אתיא רישא כר"ע וסיפא דברי הכל כלורם מודה ר"ע בסיפא ואתיא ברייתא לרבה כרבנן ולרבא כר"ע:

דף כז:

פיסקא שרי אונסין שאני הכא דאמר ליבטלן זכיותיו נ"ל דה"פ אע"פ שזה התפיש הוזה התפיש אין זה דומה לזה שזה שהתפיש זכיותיו פי' עתיד לגבות בהן מחבירו ומשעה שאמר ליבטלן זכיותיו ולא בטלו עד שלשים יום בטל זכיותיו וזכה הלה מה שבידו ושוב אינו יכול לתבעו בזכיותיו ולהוציא מידו אבל זה שהתפיש שטרו ואמר אם לא אפרענו עד למ"ד יום תן לו שטרו אע"פ שיתן לו שטרו היא חסר גובייגא שהמעות ביד הלוה הם הילכך לא הועילה לו התפשה זו לור שיהא שטרך קיים עלי להוציא ממני מעות דהתפשה מהנאי להחזיק הלה במה שבידו אבל להוציא מחבירו לא מהניא ודמי להאי מי שלוה על המשכון ואמר לו אם לא אפרעך עד זמן פלוני יהא חליט לך לכיון שהתפישו בידן המשכון והוא מוחזק בן קנה אותו משא"כ בהלווהו על שדהו וא"ל אי אתה פורע לי מיכן ועד זמן פלוני הרי הי אשלי דהתם ארעא כל היכא דקיימא ברשותא דמרא קיימא אבל המטלטל שהוא מוליכו לביתו ומחזיק בהן התם ודאי קנה:

והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס ולאפיקי מרב הונא דאמר בטלין זכוותי' ואע"ג דאניס ואע"ג דאל אניס נמי והוא דקני מיני' אבל במילי דעלמא לא ואע"ג דאתפיש זוכותי' ואע"ג דקנו מיני 'והוא דהוי ב"ד חשוב דאלימי לאפקועי ממונא אבל אם לא היו מומחין לרבים לא דפקינן בטעות דמי וכל זה כשלא אמר מעכשיו אבל אם אמר ליבטלן זכוותי' מעכשיו אי לא אתינא עד למ"ד יום אע"ג דלא קנו מיני' נמי בטל דלא מיבעי אהכא דאתפיש זכוותי' אלא אילו בהלווהו על שדהו ואמר לו אם, אי אתה נותן לי מיכן ועד ג' שנים אמר בפ' איזהו נשך דאי א"ל מעכשיו קני כך פירשתי במהד"ק ובמהד"ב התבוננתי ונ"ל דלתא דהתם לגבי הלווהו על שדהו דאמרי' דאי אמר מעכשיו קני ה"פ כגון שא"ל מעכשיו יהא מרור לך השדה באלה המעות אם לא אביאם לך עד זמן פלוני ואין זה אסמכתא אלא מכר על תנאי שמכר לו השדה מעכשיו ועשה לו תנאי שאם יביא

לו המעות לזמן פלוני שיבטל המכר ואם לא יביא לו המכר יהי' קיים מאז ואין כאן שום אסמכתא אבל כאן דקאמר ליבטלן זכוותי' אי לא אתינא עד למד יום בין אם אמר מעכשיו בין אם לא אמר מעכשיו אפילו אסמכתא היא ואל בטלי עד דקני מיני' בב"ד חשוב וקשיא לי דאמרי' הכא ולר"ה מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא והא התם אמרי' דר"ה ס"ל דאסמכתא קניא דאמרי' התם אמר ר"ה בשעת מתן מעות קנה הכל לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו ור"נ אמר אפילו לאחר מתן מעות נמי קנה הכל ויש לומר דכי היכי דר"נ נמי הוה סבר דסמכתא קנאי כרב הונא ולבסוף הדר בי' דאמרי' התם הדר אמר ר"נ אפי' בשעת מתן מעות לא קנה ולא כלום כו' הם ה"נ דר"ה הדר ביה וקים לי' לתלמודא דהדר בי' ומש"ה מקשי הכא הכי תו קשיא לי דבכא אמרי' ואמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא אלא אסמכתא לא קניא ובפ' גט פשוט בפ' מי שפרע מקצת חובו בפלוגתא דר' יהודא ור' יוסי אמר'י אמא ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב הלכה כר"י כי אתו לקמי' דר' אמי א"ל ר' אמי וכי מאחר שר' יוחנן למדנו פעם ראשונה ושני' הלכה כר' יוסי אני מה אעשה ושי לומר כי הדר אמרי' התם ולא האי אין הלכה כר"י ה"פ ולא היא דלא אמרו הלכה כר"י אלא אין הלכה כר' יוסי אמרו ותו דהא רב נחמן גופי' הדר בי' בפ' איזהו נשך עיין במהדורא תניינא ובקונטרס הפסקות:

דף כח.

פיסקו נודרין נהרגין כיון דאמר יאסרו איתסרו כל פירי דלמא עילוי' אי קשיא מ"ש נדרי זירוזין דשרו משום דאמרי' לא נדר בכל לב אלא כדי לזרז את חבירו וה"נ נימא לא נדר בכל לב אלא להציל את ממונו ואע"ג דאמר בפי' לעולם יהא מורת תשובה התם בנדרי זירוזין דשרי לאו משום דלא נדר בכל לב שכיון שאדם מוציא נדרו מפורש בפיו נדר גמור הוא ואין לור לא בכל לב נדרתי אך אם יכול להערים כדמפרש הכא דנודר סתם ובלבו אומר היום אבל אם יפרט בפיו לעולם אינו יכול לומר בלבו הי' כך שהרי נמצא לבו מכחיש את פיו ולא אזלי' בתר לבו אלא בשיריל לתקן דיבור פיו ונדרי זירוזין דשרי משום דאנן סהדי שלא נדר אלא לזרז את חבירו שיתן לו במקחו סלע אבל אלו ידע שחבירו יהי' סורבן מליתן לו סלע לא הי' נודר גם חבירו שנדר בשקל כדי לזרז את חבירו שיתן לו בשקל אבל אלו הי' ידוע שהוא סירבן לא הי' נודר ומש"ה הן מותרין דאדעתא דהכי לא נדרי תרי לא נדר אלא להציל פירותיו והנה הצילם ונמצא נדרו קיים שעל דעת זו נדר מתחלה הילכך אם לא יערים בלבו נדרו הוי קיים כפי מה שהוציא בפיו או דאמר

היום לא מקבל מיני' מוכס אי קשיא ואמאי לא מיקבל מיני' מוכס והרי יכול לנסותו ואומר לו אם אמת אתך קח ואכול ואם אינו אוכל ידע שחל הנדר כי הפירות חולין הן ולא תרומה תשובה כשנודר לו אין שם פירות שיכול לנסותו שהרי על הנהר עומד המוכס וההרג בדרך ואין להם מזונות שם שאם היו להן פירות שם היאך סבור לרמותו ע"י נדר ושמא ינסהו אל אודאי שרואה שין לו שם פירות ואפילו אם יש לו פירות שם אינו נודר בכל פירות שבעולם אלא או בשר או יין או פרי אחר שאניו נמצא בידו שלא יוכל לנסותו בו והאי דקאמר יאסרו פירות עולם עלי לא כל פירות קאמר אלא אחד מן הפירות תדע דלאו כל פירות קאמר דא"כ הוה לי' דבר שאי אפשר לעשותו ואין זה נדר דומיא דלא אישן עד ג' ימים והאיך מקבל עליו מוכס נדר זה א"ו אחד מפירות העולם קאמר שיוכל לקיימו חייל נדרא עליו':

פיסקא הרי הנטיעות האלו קרבן פי' אין זה לשון קונמות. אלא לשון הקדש דבקונמות הוה אומר עלי או על פלוני אבל השתא דקאמר סתם ודאי לשון הקדש הוא או לבדק הבית דאקרי קרבן כדכתיב ונקרב את קרבן י"י או להביא מדמיהן קרבן אבל ודאי אלו אמר כקרבן אז הוי לשון קונמות וזה שאמר סתם לאו סתם על כל העולם אבל כ"ז שאמר בלא כ"ף אם אמר סתם הוא לשון הקדש ואם אמר עלי או על פלוני הוא לשון קונמות כדבעי' למימר בפירקין דלקמן:

הרי הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות נתתיו קרבן אם אניה נשרפת יש להן פדיון אי קשיא מה ענין זה אצל נדרים זהו קדשי בדק הבית וישנה משנה זו בערכין מה ראה לשנותה כאן יש לומר משום דתני רישא דנדרי שגגות מותרין הקדש בשגגה הוי הקדש שיורת הוא עלול ההקדש לחול מן הקונם שזה האדם כשראה רוח סערה גדולה שהיתה עוקרת האילנות סבר בלבו שאלה שהן נטיעות קטנות ינצלו וכן כשראה שנפלה דליקה בתוך ביתו סבר שטליתו שיש לו שם לא תינצל מן הדליקה וכשאמר אלו הנטיעות יהיו הקדש אם יקצצו היום ברוח זה וכן טליתי תהא הקדש אם אניה נשרפת היום לא בכל לב הקדישו שהוא סבור בלבו שלא ינצלו מן הקציצה ומן השריפה ומפני זה הקדישם ואילו הי' יודע שיינצלו לא הי' מקדישם והילכך אפילו אם ניצולו לא יהא הקדש קמ"ל דהקדש הן אבל אילו אמר קונם פירות עלי אם אינן נקצצות או אם אינה נשרפת אינן אסורין שאלה הן נדרי שגגות שהוא סבר שינצלו ולא נדר בכל לב נמצא שהתקדש עלול לחול יותר מן הקונם ומשום דתני רישא אם אינן נקצצות תנא סיפא עד שיקצצו שאם אמר בלשון זה קדושות ואין להן פדיון:

דף כח:

ליתני קדושות פי' דאתא לאשמעי' דאע"ג דאיכא זיקה יתירה דמסיק אדעתי' דלא ליצלן אפ"ה קדושות הן כדלקמן ואי הכי הו"ל למיתני קדושות וממילא ידענא דיש להן פדיון ומהדר איידי דקבעי למיתני סיפא אין להן פדיון תנא יש להן פדיון דשמעי' מינה תרתי: **אמר רב פפא פראן חוזרות וקדושות עד שיקצצו** פי' מדקאמר חוזרות וקדושות אלמא חייל עלייהו תורת פדיון לתפוש דמיהן בקודה והם לא יצאו לחולין מפני שחוזרות וקדושות שכיון שאמר עד שיקצצו אותו התקדש ראשון והדיבור ראשון שאמר עומד תדיר כאלו הי' חוזר ומקדישן אחר שפדאן:

דף כט.

אי אמרת בשלמא חדא בקדושת הגוף וחדא בקדושת דמים היינו דקתני תרתי כו' פי' ופשט מהכא דאפילו קדושת הגוף פקעא וטלו דברי ר' אמי שדהי' מחלק ביניהם אלא מהכא שמעי' דאפילו קדושת הגוף פקעא וטעמא דאשה יש לומר מפני שאין אשה מתקדשת לחצאין ולא לימים אבל הקדש ימצא לחצאין ולימים מש"ה דהקדש פקעא ודאשה לא פקעא:

דף כט:

אלא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר אפי' קדושת דמים לא פקעא והכא אמרי' דאפילו קדושת הגוף פקעא וקשיא לי' בין מרישא בין מסיפא דברישא תני שור זה עולה כל למ"ד יום ולאחר למ"ד יום שלמים דבריו קיימין ובסיפא תני שרו זה שלמים כל למ"ד יום ולאחר למ"ד יום עולה דבריו קיימין ואילו הי' שור קדוש לשלמים אסור לשנותו ולעשותו עולה ועכשיו שאמר לימים פקעא וקשיא לבר פדא:

אמר רב פפא ה"ק כו' נ"ל דה"ג ה"ק שור זה מעכשיו ולאחר למ"ד יום שלמים ושלשים ימים הראשונים עולת כל למ"ד יום עולת ולאחר למ"ד יום שלמים לאחר למ"ד יום עולה ומעכשיו שלמים כל למ"ד יום שלמים ולאחר למ"ד יום עוהל מידי דהוה אאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר למ"ד יום דמקודשת אע"פ שנתעכלו מעות וה"פ לעולם קדושה בכדי לא פקעא ורישא דפקעא מקודשת עולה לקדושת שלמים משום דאקדום ואמר מעכשיו יהא שלמים לאחר למ"ד יום דקודם דנחתא עלי' קדושת עולה נחתא עליו קדושת שלמים אבל לעולם אילו אמר תחלה יהא עולה כל למד יום ולאחר למד יום והא שלמים הרי הוא עולה דקדושת עולה לא פקעא וסיפא נמי דקתני דפקעא קדושת

שלמים וחיילא קדושת עוהל משום דאקדישם ואמר לאחר למד יהא עולה קודם שאמר למ"ד ימים הראשונים שלמים שאע"פ שאל אמר מעכשיו ולאחר למ"ד עולה חילא עליו קדושת עולה אחר למ"ד יום מפני שהאי קדוה חמורה מודי דהוה אאומר לאשה הרי את מוקדשת לי לאחר למ"ד יום דהויא מקודשת אע"פ שנתעכלו מעות ואע"ג דאל אמר מעכשיו וה"נ אע"ג דחלה קדושת עולה אחר למ"ד יום מפני שהיא קודשה חמורה מודי דהוה אומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר למ"ד יום דהויא מקודשת אע"פ שנתעכלו מעות ואע"ג דלא אמר מעכשיו וה"נ אע"ג דחלה קדושת שלמים כל למ"ד יום הראשונים וכשיעברו אי אפשר שלא תחול קדושת העולה והוא חמורה אבל לעולם אילו אמר למ"ד יום הראשונהים שלמים ואח"כ עולה קדושת שלמים לא פקעא אי הכי פשיטא פי' כיון דאמרת דסיפא תחלה הקדים ואמר לאחר למ"ד יום עולה ואח"כ אמר ולמ"ד ימים הראשונים שלמים פשיטא ודאי דחיילא קדושת עולה חמורה כיון דאקדמה ואין קדושת השלמים דוחה אותה דודאי אי אמר תחלה שלשים יום הראשונים שלמים ואח"כ עולה הוה שמעי' דפקעא קדושת שלמים מיקמי קדושת עוהל אבל השתא דאקדים קדושת עולה פשיטא ודאי דחיילא וההדר לא צריכא אע"ג דהדר בי' קודם שיגייעו שלמים למ"ד יום ואמר אי אפש' שתהי' עולה כלל כי אם שלמים אין חזרתו חזרה ואע"ג דאשה מצית הדרא האי לא מצי הדר:

דף לא.

פיסקא שאני נהנה לישראל אמר שמואל הלוקח כלי מן התגר לבודו ונאנס בידו חייב פי' בפ' המוכר פירות בה' הושלח בנו מוקי לה והוא דקייצו דמי דיכון דקייצו דמי' הדבר תלוי ברשתותו אם יבדקנו וימצא יפה אין מי שיעכב על ידו לקנותו:

אלמא הנאת לוקח היא פי' כל ההנאה היא ללוקח שהמוכר עצב הוא כשמוכר והלוקח שמח ומשום זה הוי עלוי' כשואל שכל הנאה שלו ומחייב באינוסיו שאילו היה ההנאה ממוצעת ביניהן ולומר שגם המוכר שמח כשמוצא למכור ולקבל מעות אע"פ שגם הלוקח שמח ונהנה לא הי' דינו כשואל אלא כשוכר ששניהן נהנין ודינו אפי' לדברי המחמיר כנושא שכיר ופטור מן האונסין:

דף לא:

תניא כוותי' דשמואל הלוקח כלים לשגר לבית חמיו ומא רלו אם מקבלין אוו ממני אני נותן לך דמיהן ואם לאו אני נותן לך כפי טובת הנאה שבהן ונאנסו בהליכה חייב

בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכיר פי' האי דתני ואם לאו אני נותן לך כפי טובת הנאה שבהן רבותא נקט דלא מבעיא אי יהבינהו ניתלי' בחנם דחייב באנוסין שהרי כל ההנאה שלו אלא אע"פ שהוא פורע שכר הכבור שנתכבד בהן בבית חמיו אפילו הכי חייב באנוסין דנהי דפרעי' מן הכבוד שנתכבר וקנה אותה ההנאה בדמים עדיין יש לו ההנאה שמפיק מאויי לבבו ומוצא הכלים שחפץ בהם לקנותם ואם יתרצו בבית חמיו הרי הן מוכנין לו לקנותם ואין עיכוב בדבר דבקייצי דמי' בעינן לאוומה כי ההיא דשמואל ודמיא ללוקח כלי לבודקו ונאנס בידו שהוא חייב והויא סייעתא דשמואל והאי דקתני מפני שהוא כנושא שכיר לאו אנאנסו בהליכה חייב קיא דנושא שכיר פטור מן האנוסין אלא אבחזרה פטור קאי ולמימרא דפטור מן האנוסין אבל מיהו חייב בגניבה ואבידה דלא גרע מנושא שכיר דבההיא הנאה דאיתהני מינייהו בהליכה נעשה עליהן שומר שכיר אפי' בחזרה עד שיגיעם ליד הבעלים והכי אמרי' בפ' השוכר את האומנין בה' כל האומנין תנן התם או שאמר לו השואל שלח ושילחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא ל"ש אלא שהחזירה בתוך ימי שאלתה אבל לאחר ימי שאלתה פטור ואמרי' איבעיא להו פטור משואל וחייב כשור שכיר או דלמא שומר שכיר נמי לא הוי אמר אמימא מסתברא פטור משואל וחייב כשומר שכיר הואיל ונהנה מהני הוי תנאי כוותי' דאמימר הלוקח כלים כו' עד מפני שהוא כשומר שכיר ופי' המורה התם ומהו נשיאות שכרו הואיל ומתפאר בהן ונהנה שנתפאר בהן והיינו כוותי' דאמימר דאע"ג דיהיב ליה כפי טובת הנאה שבהן הוי עלייהו כשאומר שכיר אפילו לאחר שכלתה שמירת המקח הואיל ונהנה וכ"ש גבי שאלה דלא יהיב מידי ואינו נ"ל שזהו שכירות נשיאות שכרו שנתפאר בהן שהרי פרעו והו"ל כשור ובההיא הנאה לאא הוי מתחייב בהליכה אלא בגניבה ואבידה ובחזרה הוי פטור אפי' מגניבה ואבידה כשומר חנם כדאמרי' התם בההיא הילכתא דשומר שכיר בחזרה פטור מגניבה ואבדה אלא ההנאה היא שתפיק זממו ומאויי לבבו ומוצא לקנות כלים הצריכים לו ואותה ההנאה בא אצלו בחנם ובעבור אותה ההנאה נתחייב באנוסין נשואל ובעבור אותה ההנאה מתחייב בחזרה כשומר שכיר ושתי הנאות יש כאן אם מקבלין אותן יש לו הנאת המקח שמצוי לו והי' נותן מעות לסרסור שימצא לו ובאו לו בחנם והנאת הכבוד אם לא יקבלו אותן ועל זו ההנאה פרעו אבל על הנאה הראשונה לא פרעו ועל ההנאה ראשונה הוא מתחייב באונסין בהליכה ונעשה עליהן ש"ש בחזרה:

ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני בשוקא כו' היא היא המעשה שמביא בפ' השוכר את האומנין ההוא גברא דזבין ל'י חמרא לחברי' וא"ל קא ממטינא לי' לדוך פלן כו':

דף לב:

ר"א אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה פי' ר"א סבר כל הנאה שבעולם אסור המודר ליהנות מחבירו אם היא לדעתו של מודר ואע"פ שכיוצא בה הי' עושה לכל אדם ואין המודר מחזיק לו בה טובה. ורבנן סברו איזו הנאה אסורה עליו אותה הנאה שעושה לו בעבור כבודו שמחזיק לו טובה על דבר זה אבל הויתור שדרכו לוותר לכל אדם וגם כל ב"א מוותרין לו לזה אינו חשוב הנאה ואינו מחזיק לו בו טובה וכן נמי דריסת הרגל וכן נמי כלים שאין עושין בה אוכל נפש במקום שאין משכירין שדרכן של שכנים להשאיל זה לזה ואינן נמנעין ונמצא שיותר הוא חמור לרבנן קניית המקח שוה בשוה מן הויתור שנותן לו משלו שקניית המקח היא חשובה הנאה חמורה שהי' נותן שכר לסרסור להמציא לו אבל הויתור כיון שניאותו בדמי המקח אינה חשובה לו זה ההנאה כלום:

דף לג.

אמר רב פפא שק להביא בו פירות כו' פי' דלא תימא דוקא כלים המיוחדין לאוכל נפש כגן נפה וכברה רחיים ותנור הן אסורין אבל שאר כלים לא אלא אפיילו שאר כלים נמי דוקא לשאר תשמישין הן מורתין אבל לצורך א"נ אסירין הן:
בעי ר"פ סוס לרכב עליו וטבעת ליראות בה מיפסק ואזיל בארעא בהו הפרשנים פירשו כל אלה לצורך המשתה ואינו נ"ל שאם דוקא לבית המשתה קא מבעיא לי' הו"ל לפרושי מלתא הכי אלא ודאי בלא בית המשתה נמי קא מבעיא לי' וה"פ כלים שאין עושין בהן אוכל נפש ואין משכירין כיוצא בה דריסת הרגל שהיא מותרת מפני שאין נוטלין עליהן שכר אבל סוס לרכוב עליו ולהתכבד בו ואין שואלו לצורך תשמיש אחר כ"א לרכוב עליו וטבעת נמי לא שאלת שנתקשט בה בתו לפי שעה אלא להיראות כי הוא עשיור ויש לבתו תכשיטין ודריסת הרגל נמי כיון שצריך לו לקצר בתוך שדדה חבירו לילך בשדהו או בשום מקום שאם לא הי' עושה קפנדריאה בתוך שדה חבירו הי' צריך להקיף הרבה ואנן סהדי שבאלה הענינים הוא משתכר וחשובה הנאתן אצלו הנאה מרובה מי אמרי' בתר נהנה אזלי' והנאה שיש בה שכר האי ואסורה לו או דלמא בתר מהנה אזלי' והוא לא הי' מקבל עלי' שכר שאם ישאילו לו סוסו מה לי אם ישתמש בו תשמיש בעלמא מה לי אם ירכוב עליו ויתפאר בו במדינה וכן כשמשאיל לו נזמים וטבעת לבתו וכן נמי כשדורס בשדהו כיון שלכ"א הוא עושה כן למה יקחור במחשבתו על זה שהוא בעיניו הנאה מרובה וכיון שלגבי מהנה אינה חשובה הנאה מותרת היא לו:

פיסקא המודר הנאה מחבירו אמר רב הושעיא הא מני תנן הוא מהכא מוכח דאע"ג דמטי לי' מיני' הנאה גדולה דהא מפני לי' מבעל חובי' אפ"ה כיון דשלא ממדעתי' עבר שרי וכיון נמי דלא בעי למיתבע בדינא בדינא לא מצי תבע לי' של דודאי אי הוה מצי תבע לי' בדינ א ולא קתבע לא הו"ל כאלו יהיב לי' מתנה אלא כאן דלא מצי תבע לי' בדינא שרי וה"נ בעינ ן למימר דמקריב עליו קיני זבין וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותיהן דאכ"ג דמטי לי' הנאה מיני' כיון דשלא מדעתו קעביד ולא מצי תבע לי' לו למדינת הים תנן התם המודר הנאה מחבירו כו' בשלמא שוקל לו את שקלו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות מחזיר לו אבידתו מצוה קא עביד אלא פורע לו את חובו הא קא משתרשי לי' ופי' המורה מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה אם לא שקל עליו לא הפסיד כלים שיש לו חלק בקרבנות דתנן חורמין את הלשכה בשלש קופות על האבוד אע"פ ששלח את שקלו ואבד את הגבוי שעדיין לא הגיע כאן ועל העתיד לגבות ואפילו לו נגבה לאחר מיכן יש לו חלק בתרומה ובקרבנ ות שלא שחוסר מצוה ונמצאת שכר המצוה על הנותן וכאן פירשו המפרשים כגון ששלח שקלו ואבד ולא מבעיא לאלה שמפרשים כגון ששלח שקלו ואבד אלא גם למורה דמפרש דלא שלח שקלו קשיא דמאי אריא דתורמין על מי שעתיד לגבות שנמצא שיש לו חלק בקרבנות בלא לי אע"פ שזה זיכהו על ידי שקלו בקרבנות ונמצא שההנאתו מה בכך מי אלים מפורע לי את חובו אליבא דתנן שההנתו הבאה מרובה ואפ"ה כיון דשלא לדעתו עשה וגם אינו יכולה לתובעו בדין מותר והכא נמי אין יכול לתבעו בדין אפילו לרבנ ן משום דמצי למימר לי' מי הזקיקך לשקול בעבורי אלא נתכונתה לשם מצוה וכיון שאינו יכול לתבעו בדין אע"פ שע"י שקלו יש לו חלק בקרבנות מישרי שרי וה"נ אמרי' לקמן במקריב עליו קיני זבי, דאע"ג דקא מהנה לי' שע"י אוכל בקדשים כון דשלא מדעתו קעביד ולא מצי תבע לי' בדינא שרי ויש לומר דלרווחא דמילתא היא דקאמר הכי אבל אבל כיון דמוקי לה דלתנ ן פורע לו את חובו ואע"ג דקא משתרשי לי' כיון דלא מצי תבע לי' בדינא הם ה"נ הבשוקל את שקלו אפילו לרבנן שרי כיון דלא מצי תבע לי' משום דמצוה קעביד ואין אנו צריכין לטעם תורמין על מי שעתיד לגבות:

דף לד.

אלא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין לא מהדר היכי מתרץ קום קשיא פי' ואין לומר כאן אחר קתני דהיינו לאוסרה על המחזיר דא"כ הו"ל למיתני הכי מקום שניטלין עליו שכר

לא יטול אבל האי לישנא משמע שהיא אסורה לבעל אבדה שהיא בידו ובא לומר לך שלא יעכבנה בידו אלא תפול הנאה להקדש:

דף לד:

אמר רבא היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאכלה מעל לפי כולה נטלה להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה פי' אע"ג שלא הגביהה חל עליו שם הקדש דכיון דלא מיחסר אלא הגבהה בלחוד לא יקרא מקדיש דבר שאינו שלו דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכשדאמר תהא הקדש כאלו הגביהה ונהנה לחבירו דמי והילכך באמירה בלחוד בלי הגבהה קדשה ואם נטלה לאחר שהקדישה כדי לאוכלה משעה דאגבהה ואתיי' ברשותי' שהרי נתכוון לזכות בו מעל ואע"פ שעדיין לא נהנה ממנה כיון דאתי' לרשותי' מעל והמעילה אנו שמין לפי כוהל כלומר שאם כולה ש"פ חייב להביא קרבן מעילה אבל אם נטלה להורישה לבינו הרי לא נהנה מכוהל אלא מטובת הנאה שבה ושמין כמה הי' נותן לאדם אחד שיתן ככר זו לבנ ו אם יש בטובת הנאה ש"פ אז מעל וחייב להביא קרבן מעילה ואם אין בטובת הנאה ש"פ אע"פ שהככר שוה ד' וה' פרוטות לא מעל כיון שלא הגביהה על דעת שיזכה בה הוא כ"א שיתננה לבנו וכל זה כשאל נתנה עדיין לבנו אבל ודאי אם נתנה לבנו מעל לפי כולה שאע"פ שאל נהנה מממנה מעל בשינוי רשות שנתנה לבונ כדתנן בפ' בתרא דמעילה נטל אבן או קירה של הקדש ה"ז לא מעל נתנה לחבירו וחבירו לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל והתם מקשי מ"ש הוא ומ"ש חבירו ואומה שמואל בגזבר המסירות לו עסקי' ומש"ה נקנו היתה לפניו ככר של הפקר שאם נטלה מן (ההפקר) התקדש משעה שנטלה מעל לפי כולה ואע"פ שנתכוין ליתנה לאחר כיון שהוציאה מרשות גזבר והביאה ברשותה להכי נקט ככר של הפקר שעדיין לא באה ליד הגזבר והילכתא לא מחייב בהגבהתה עד שיגביהנה כדי לזכות בה הוא אבל אם נתכוין כדי ליתן אותה לחבירו לא מעל כ"א לפי טובת הנאה שבה וה"ה נמי דהוה מצי למימר כגון שהקדיש ככרי ונטלה מיד קודם שבאה ליד גזבר אל ארבותא נקט שגם ההפקר יכול להקדיש בלי הגבהה ולא האי שאין דין זה נוהג במקדיש ככר שהמקדיש ככרו עד שלא ימסרנה ליד גזבר הוא גזבר עלי' והגזבר שנטל אבן או קורה כדי לבנותה בביתו לא מעל ובככרו נמי אם נטלה כדי לאכלה לא מעל עד שיאכילנה אלא דוקא הפקר שההפקר דומה להקדש לכל אדם שמשעה שנטל ממנו כדי ליהנות אע"פ שלא נהנה איכא שינוי רשות והפקר נמי כיון דלא אגבהיה לא הוה ברשותי' דאע"ג דלענין למעול עלה שם הקדש עבדי' לה כאלו היתה ברשותו

משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט לענין מעילה לא הוה ורשתוי' אלא כל היכא דקאי ברשותא דרחמנא קאי ואכתי לא איתעביד הוא שומר עלוי' הלכך כשמגביהה ע"ד לאכלה מעל אע"פ שלא אכהל משום שינוי רשות דדמי כאלו נטל מן ההקדש כדי ליהנות שמעל מד בשיני רשות אע"פ שעדיין לא נהנה דדוקא גזבר פטרי' בנטילה בלחוד עד שיעשה מעשה מכלל דכל אדם משעת הגבהה מעל. אבל כשנטלה ע"ד ליתנה לבנו או לשום אדם כיון שלא הגביהה ע"ד שיזכה בה הוא אלא ע"ד שיזכה בה חבירו וחבירו עדיין לא זככה בה אין כאן שינוי רשות אלא שמין טובת הנאה שבה אם ש"פ מעל שמאותה טובת הנאה קנאה משעת שהגביהה וכך דין ההפקר כמו דין הקדש לכל אדם והמקדש ככרו דוה להקדש לגזבר והי' ראוי לומר הקדש דעלמא אלא דין הפקר אתא לאשמועי' שרשאי להקדישו אע"פ שאל הגביהו ולענין מעילה לא קאי ברשותי' שיהא עליו כגזבר עד שיגביהנו כדי לשמרו והלכך כ"ז שאל הגביהו כדי לשמרו ונטלו כדי לאכלו לא הוי כגזבר דפטור בהגבהה בלחוד עד שיעשה מעשה אלא ככל אדם ומיחייב בהגבהה בלחוד משום שינוי רשות עיין בפ' אלו נעשות במהד"ק:

ואלא מככרי עליך לאפוקי מאי. לאפוקי דלא איגנב מיגנב א"כ דאי זבנה כך נ"ל דגרסי':

דף לה.

איתבי' השאילני פרתך אמר קונם פרה שאני קנוי או נכסי עליך. השאילני קרדומך קונם קורדם שאני קנוי או נכסי עליך בחיי אסור מת או שנתנה לו במתנה ה"ז מורת כך נ"ל הגירסא וכך פירושו שאל לו פרתו או קרדומו והוא השיבו קונם פרתי וקרדומי שאני קנוי עליך או שאמר לו קונם נכסי עליך בחייו אסור מת או שנתנה לו במתנה ה"ז מותר כך נ"ל הגירסא וכך פירושו שאל לו פרתו או קרדומו והוא השיבו קונם פרתי וקרדומי שאני קנוי עליך או שזאמר לו קונם נכסי עליך בחייו אסור בהם אבל מת או שנתנם מתנה כיון שיצאו מרשותו מורת ליהנות בהם:

בתנאי קונם ככר זו ואכלה בין הוא בין חבירו מעל כו' עיין מ"ש בפ' שבועות בתרא במדורא תנייגא:

דף לה:

פיסקא ומקריב עליו קיני זבין אלא מחוסרי כפרה שאני פ"י ולא בכהן בלחוד עסקי' אלא אפילו באנוש אחרינא שאם נדר ראובן משמעון נהנאה יכול להביא עליו משלו קינין ולפוטרו מקיניו ולהתירו ליכל בקדשים דכיון דבלא ידיעתו מקריב להו ואינו

יכול לתבעו בדין משום דמצוה קעביד אע"ג דזה נהנה ואם הוא ניתר ליכל בקדשים על ידו שרי וגם לשון המשנה מוכיח דלא בכהן קא מיירי מדקתני ומקריב עליו ולא קתני ומקריב לו:

הכל צריכין דעת פי' אע"ג דקי"ל דזכין לאדם שלא בפניו ושלא מדעתו בקרבנות אינו כן דבעי' לרצונו:

שכן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה כר' יהודא פי' או בעי' הוה מתרץ לי' דר' יהודא לא אמר אלא על אשתו פקחת אלא דטפי עדיף לי' לתרוצי ולמיעקר מילתי' לגמרי דלא יתכן שיביא קרבן על אשתו שוטה:

דף לו:

אילימא דלעתו דבעל הכרי הא קא מהני ל'י שליחותי' פי' כל הני דשרינן לא שרינן לי' אלא שלא לדעתו של מודר פורע חובו ושוקל שקלו ומחזיר אבידתו וכל הנך אבל אם הודיעו ונתרצה נמצא שהכל עושה בשליחותו ואסור דכמאן דיהיב לי' מתנה בידי' דמי:

פיסקא ומלמדו מדרש במקום שנוטלין שכר על המקרא פי' אע"פ שנותן לו שכר אסור דסתם קאמר לא ילמדנו מקרא דמשמע אפי' בשכר מדלא מפלג בין בחנם ובן בשכר ש"מ דהכל אסור שהמודר הנאה מחבירו אסור לו להשתכר בפעולתו שאע"פ שנותן לו שכר הנאה היא לו שמשתכר לו ולעיל נמי דתנן מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור סתם קאמר אע"פ שנותן לו שכרו דא"כ הו"ל למיתנ י הכי מקום שמשכירין כיוצא בהן יתן לו שכרו או אסור על שישכור השתא דתני אסור סתם קפסיק ותני דאסור בין בחנם בין בשכר ואל הא שאין אנו צריכין לפרש זו כך מפנ י שבמודר מאכל מיירי. וכיון שלא נדר ממנו הנאה כ"א מאכל אם נותן לו שכרו מותר שאינו נהנה ממנו הנאה המביאה לידי מאכל ובפירקא דלקמן תנן המודר הנאה מחבירו ויש לו שם מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפוסת יד אסור ומשמע דאפילו בשכר אסור מדלא תני בחנם אלא אסור סתם וסתם מרחץ ובית הבד בשכר עבד ואפ"ה קתני אסור ש"מ דבכל מידי דמיתהני או מני' או מנכסי' אפי' בשכר אסור למכור לו וליקח ממנו דשרינן מפני שכשלוקח ממנו נמצא כי בשלו הוא נהנה אבל כששוכר ממנו או גופו או כליו אינן קנויין לו ונמצא נהנה בשל חבירו:

א"ל עשר תעשר את כל תבואת זרעך פ' ר"ת זצוק"ל גורס הוציא את כל מעשר תבואתך ונתתה:

המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה פי' אם הי' חייב ראובן קרבן כגן שאמר הרי עלי להביא שור עולה והפריש שמעון שור ואמר יהא זה עולה לפטור ראובן מנדרו אם הוא תמים אע"פ ששמעון הקדישו ראובן המתכפר עושה בו תמורה ואל שמעון ואם נפל בו מום ורוצה לפדותו הבעלים מוסיפין חומש ושמעון שהקדישו מוסיף ולא ראובן המתכפר:

דף לז:

מקרא סופרים ארץ ארץ שמים מצרים הברת הא' היא נקראת הנה בהברת הארץ עיטור סופרים היא תיקון הסופרים הגוף יבינו המלה כגון אחר תעבורו שהי' ראוי לכתוב ואחר כן תעבורו השתא דכתיב אחר העבירו משמע וסעדו לבכם אחר שתעבורו אלא שהסופרים מבינים אותי אחר כשתסעדו לבכם תעבורו וכן כולם וכן צדקתך כהררי אל משמע שהיא גבוהה כמו ההרים ואין פתרונו אלא צדקתך מגבהת האדם עד ההרים ומשפטיך מעמיקים אותם עד התהום וכל זה היא הלכה למשה מסיני:

דף לח.

לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי פי' אמצוה הי' מחרפו כי אתה מתנבא בעבור לאכול לחם כמו שהיו עושין נביאי השקר וזהו שכתוב לך בית לחם יהודא ושם הנבא ושם תאכל לחם ובירץ לא תנבא כי עיר ממלכה היא ולא תוכל לרמות כאן לפי' ענה לו כי אינו נביא המתנבא בעבור לחם ואל בן נביא כי אני עשיר במקנה ובקרקע אלא הבורא צווני לבא ולהתנבות ולא בעבור לחם אני מתנבא:

פיסקא וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהיא חייב במזונתיהן. פי' אע"פ שזה משתכר וזה נהנה ממנו כו' שהוא עושה שלא לדעתו ואינו נותן לו אלא לגופים אחרים מותר האי שאין לך נהנה יותר מפורע חובו לתנ ן דשרינן לי' אבל בהמתו שהיא ממונו אסור דכגופי' דמיא וחכ"א אפי' רבנן מודו דעד כאן ל"פ רבנן ע' דתנן אלא כשהלך לו למדינת הים וזה פירנס אשתו שעל דעת שישלם לו עשה אבל כשבעלה בעיר והוא רוצה לכבד את אשתו ואת בנ יו לא ע"ד שישלם לו עשה ואם רוצה לתבעו בדין אינו יכול הלכך לא קא יהיב לי מידי ושרי אבל כשהלך למדינת הים כיון שיכול לתבעו ואינו תבעו נמצא שהוא נותן לו מתנה ואסור:

דף לח:

תנא המדיר את בנו לת"ת מותר למלאות לו מים ולהדליק לו את הנר ה"ג ולא תניא נמי הכי ופי' מי שהדיר את בנו שלא ישמשנו בכל עניניו וצרכי הבית כי אם שיעסוק בלימוד מורת האב שישמשנו בנו בתשמיש קל כזה למלאות לו מים ולהדליק לו את הנר ולצלות לו דג קטן דאדעתא דהני תשמישין קלין לא נדר:

הכא תרגימו של אבל פי' דאדעתא דהכי לא נדר שלא יגמול עמו חסד:

במערבא אמרי כוסף של בית המרחץ שדרך בני אדם לשתות חמין בצאתן מן המרחץ ומשקה מהן לכל העומדים שם ורחצו עמו ואם לא ישקה כל אחד לחברו מן החמין שזלו נראה להם נבלות גדול והלכך אדעתא דהכי לא נדר:

דף לט.

ובמקום שנוטלין ששכר על הישיבה פי' ופסק התנא דבריו שלא ישב שם בין בחנם בין בשכר שאע"פ שבשכר ישב עמו הנאה האי חשובה אצל המודר כדפרישית לעיל:

ועולא דאוקמוה כשנכסי החולה אסורין על המבקר ה"נ כשנכנס חולה אסורין על הרופא ומרפאהו רפואת נפש דאדעתי' דחיותי' לא אדרי' אבל לא רפואת ממון הוא ענוה אנכנס לביתו אבל חוץ לביתו מותר:

דף לט:

אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירין פי' ר"ת זצוק"ל מסיחון ועוג וזהו כשעמדה לו חמה כדילפי' אחל אחל:

דף מ:

אבוה דשמואל עביד לבנתי' מקוואות ביומי דניסן ומפצי ביומא תשרי כו' עיין מה שפירשתי בפ' במה אשה יוצאת במהד"ת:

דף מא.

פיסקא ונכנס לבקרו רבי הוה גמיר תלת עשרה אפי הילכתא פי' הי' יודע המשנה בי"ג פנ ים כמו שהוא המשנה שסידר רבי והתוספתא שסידר ר' חייא ב' פנ ים כך קבלה היא בי"ג פנים שאינן שוין ומתוך כך הי' לימודו מרווח והי' צריך פלפול גדול ליישבן דלא לישו אהדדי כמו שמפלפלין ליישב מתני' ובריית:

דף מא:

היכי קתני דמי אילימא רפואת נפש בחנם שעושה חסד בעבור נפשו ורפואת ממון בשכר וכגון שנכסי חולה אסורין על המבקר דאי בשנכסי מבקר אסורין על החולה יותר הוא חמור בחנם אבל לא בשכר ליתני הכי מרפאהו בחנם אבל לא בשכר אלא רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו ובשנכסי רופא אסורין על הולה שאם נכסי החוהל אסורין על הרופא ירפא בין גופו בין בהמתו בחנם שאין הרופא נהנה אלא החולה א"ו כגון שהרופא הדיר את החולה מנכסיו הילכך רפואת נפש דאיכ' סכנב מרפאהו אפי' בחנם וכ"ש בשכר דאדעת' דהכי לא אדרי' שיראה במיתתו ולא יעזור לו ויעבור על לא תעמוד על דם רעך אבל רפואת בהמתו אסורה אפי' בשכר וכ"ש בשכר דאדעת' דהכי לא אדרי' שיראה במיתתו ולא יעזור לו ויעבור על לא תעמוד על דם רעך אבל רפואת בהמתו אסורה אפי' בשכר שהנאה היא לו כשמשתכר בפעולתו כדפרישית לעיל וכ"ש בחנ ם וסתם ופסק התנ א את דבריו שרפואת נפש מותרת ורפואת ממון אסורה בכל טצצדקי בין בחנם בין בשכר ומדסיפא בחוהל מודר רישא נמי בחוהל מודר וכדתריצנא בריש' שנוטלין שכר על הישיבה ולא על העמידה הלכך הישיבה אסורה בכר וכל שכר בחנם:

ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה פ' דבקטנה איכ' הנאה טובא וחשיב' הנאה אבל אמבטי גדולה היא הנאה כל דהוא ולא חשיב' הנאה:

וישן עמו במטה פי' סתם קאמר בין גדולה בין קטנה בין בימות החמה בין בימות הגשמים דלא חשיב' לי' לת"ק הנאת חימום המטה כ"א הנאה פורת' ואפי' קטנה בימות הגשמים ר' יהוד' אומר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים פי' מדלא פליג אלא במטה מכלל דאמבטי מודה לת"ק דגדולה לא חשובה הנאה ואע"ג דלא פירש במתני' באיזה מטה קאמר פי' בברייתא' דלא אסר אלא קטנה בימות הגשמים תנא לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנ ה דברי ר"מ פי' האי בין גדוהל בין קטנה אתרווייהו קאי בין באמטה בין באמבטי דס"ל לר"מ כל הנאה אסורה לי ואפילו הנאה כל דהוא ומטה גדוהל נמי אפילו בימות החמה אי אפשר שלא יתקרר אדם כמשיב הרוח ונמצ' חבירו מגין עליו ר' יהוד' אומר מטה גדולה בימות הגשמים וקטנה בימות החמה מורתת פי' ואינה אסורה אלא קטנה בימות הגשמים דחשיב' הנאתה נמצאו עכשיו ג' חלוקות במטה ת"ק דמתני' שרי כל מטה אפיל וקטנה בימות הגשמים ור' מאיר אסר כל מטה ואפ'י גדולה בימות החמה ור' יהוד' שרי כולהו לבד מקטנה בימות הגשמים והיא היא מאי דאסר ר' יהוד' במתני' ורוחץ עמו באמבטי גדולה פי' פליג נמי עם ר"מ ושרי באמבטי גדולה דהאי הנאה פורתא ולא אסר אלא אמבטי קטנה כת"ק דמתני':

אר"י בר' חנינא מן התמחוי החוזר לבעל הבית פי' כל המצוה משימם בעל הבית בתמחוי ומחלק לכל האורחין והמותר בתמחוי מחזירן לפנ יו ואע"פ שאסרנו אותו לאכול עמו בתמחוי א' דוק' כששמו התמחוי לפניהן ובעה"ב נותן שם המצות לשניהם ביחד דיש לחוש שמא ירבה בשביל כבוד הנודר ונמצא המודר הנאה בעבורו אבל אחר שחילק מצות כלולן וחזר התמחוי לפנ י בעה"ב רשאין לוכל שם שניהן שכל אחד כשלוקח ואוכל משלו הוא אוכל מה שמזכה לו בעה"ב ואין זה נהנה מזה:

דף מב.

פיסקא המודר הנאה מחבירו לפני שביעית כו' ותיסבר' ומי איכ' למאן דאמר אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצ' מרשותו והתנן האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי אם מת יירשנו בחיי ובמותי אם מת לא יירשנו שאני הכא דאמר לי' בחיי ובמותי. מקום מקום קשיא כך מצאתי הגירסא כתובה במקצת הספרים וכך נ"ל עיקר שהוא פושט מיכן שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ואהדר ל'י שאני הכא דאמר לי' בחיי ובמותי אבל לעולם מסתמא אינו יכול לאוסרם לאחר שיצאו מרשותו ואקשי ל'י מ"מ קשיא שאם אינו יכול לאוסרם לאחר שיצאו מרשותו אע"פ שפירש בחיי ובמותי לא יהו אסורין אחרי מותו אלא מדתני אם מת לא יירשנו ש"מ שפיר פשטינן מהכא דיכול לאסור לאחר שיצא מרשותו ורישא משום דאמר שאני נהנה לי דמשמע כל זמן שאני חי אבל אילו אמר קונם נכסים אלו עליך אסורין לו בין בחייו בין במותו ודוקא האי גירסא דהא בפרא דלקמן פשטינן מהא מתני' דאדם אוסר דבר שברשותו לאחר שיצא מרשותו א"כ האי שני דקא אמר' בטל הוא משמע מ"מ קשיא דעקר לי' וקם לן פשיטותו מינה דאדם אוסר דבר שברשותו לאחר שיצא מרשותו:

ומי איכא למ"ד אין אדם אוסר כו' אי קשיא אמאי לא אקשי' לי' ממתני' יש לומר משום דמתני' איכא לפרושא כר' יוחנן וה"ק המודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואניו אוכל מן הנוטות לפני שביעית ורישא לא איצטריך אלא משום סיפא דתני ובשביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנוטות אע"פ שנדר לפני שביעית דאין אדם אוסר דבר שהוא ברשותו לאחר שיצא מרשותו כר' יוחנן מש"ה אקשי לה מההוא:

דף מג:

מותיב רבה מקצתן לראשון וכולן לשני זכה שני להשתעבד בראשון כך מצאתי כתוב ברוב ספרים וכן נ"ל הגירסא וה"פ קים לן דששכיב מרע שנתן מתנה לאחר ורוצה לחזור בו וליתן לאחר יכול לחזור בו כדאמרי' כל שאילו עמד חוזר חוזר במקצתו בתוך חליו וזה כתב מקצת נכסיו לראובן עוד חזר וכתב כולן לשמעון ויכול לחזור בו ממה שנתן לראובן כבר מפני שלא הי' מלך שיקנה במקצת אלא כמחלק שיכול לחזור בו וזה לא חזר בו בפ"י אלא אמר וכולן לשני שיש לומר על כל הנשאר אמר ואל על מה שנתן לראשון ושי לומר על הכל אמר וחזר בו ממה שנתן לראשון אנו אומרים זכה השני במה שנתן לראשון ואם מת כל הנכסין הן של שני וזהי להשתעבד בראשון כלור שנכללה ונשתעבדה מתנתו של ראשון בכלל מתנתו של שני אלמא כיון דמצי הדר בי' אמרי' האי דאמר וכולן לשני על כולן קאמר ואפי' מה שנתן לראשון ולא אמרי' האי דאמר וכולן אין בלבו על מה שנתן כבר אלא הכל חזר ונתן לשני והם הני הכא גבי הפקר כיון דאמר ר' יוחנ ן דלר' יוסי הפקר אינו קונה ועד שלא בא ליד הזוכה יכול המפקיר לחזור בו אע"פ שהפקיר תחלה ואח"כ נאמר כי על הכל חזרו ואסרו גם על מה שהפקיר אלא ודאי מדקאמר ר"י שאם הפקרו קודם לנדרו מותר ש"מ דס"ל דהפקר קנה ושוב אינו יכול לחזור בו וכשנדרו קודם להפקרו דקאסר לא מפנ, שיכול לחזור אלא גזירה משום מתנת בית חורון שלא נתן מתנה בכל לב וגם זה לא הפקיר בכל לב שיזכו בו כל אדם כ"א זה המודר בלבד ובכה"ג ודאי לא הוי הפקר אם לא יפקירנו לכל ומש"ה הי' אוסר ות"ק לא חזר ואמר לא ניחא לי' דליעבד איסורא ובוודאי כשהפקיר לכל אדם הפקיר:

פיסקא ור"י אוסר תנאי המפקיר את שדהו כל שלשה ימים יכול לחזור בו מיכן ואילך אינו יכול לחזור בו פי' כגון שהי' עומד רחוק משדהו שאניו יכול לקדום הוא ולזכות בה וירא שמא יקדים אחר ויזכה בה לפיכך הוא רוצה לחזור מדבריו שלא תההה הפקר ולא יוכל שום אדם לזכות בה עד ג' ימים יכול לחזור בו אם עדיין לא זכה בה אחר שאם זכה בה אחר קודם לחזירתו אפילו מיד קנה ושוב אינו יכול לחזור בו אלא ודאי כגון שאל זכה בה אחר אבל לאחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו אלא כל הקודם זכה והפקירו קיים אע"פ שאל זכה בה אחר:

אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד בשבת אחת בחודש א' לשנה אחת לשבוע אחד עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו משזכה בב בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו וכן הגירסא כתובה בספרים ונ"ל דל"ג בין הוא דכיון דמוקמי לה לסיפא כר' יוסי אם קדם וזכה בה הוא אין הפקרו הפקר דהא הפקר כמתנה הוי ומתנה כל זמן שלא

בא ליד אחר אין בדבריו כלום אף הפקר נמי כל זמן שלא בא ליד אחר אין בדבריו כלום וכאלו לא הפקיר דמי וחייב במעשר וה"נ אמרי' לקמן בהילכתא דהמפקיר את כרמו וקדם וזכה בו לר' יוסי חייב במעשר שאין בדבריו כלום כ"ז שלא בא ליד אחר והכא היכי אמרי' דאם קדם וזכה בה הוא דאין יכול לחזור בו והוי הפקר ואין אדם יכול ליישב הגירסא כלל אי גרס לי' והנכון בעיני דלא גרסי' לי' אלא הכי גרסי' עד שלא זכה בה אחר יכול לחזור בו משזכה בה אחר אינו יכול לחזור בו דהשתא אתיא הך סיפאט כר' יוסי דאמר דאין הפקרן קיים עד דאתי ליד אחר ואע"פ שעברו עליו ג' ימים יכול לחזור בו ולבטל הפקרו ששוב לא יכול שום אדם לזכות בו ומקשה תלמודא רישא רבנן וסיפא ר' יוסי פי' סיפא דתני דעד שלא זכה בה אחר יכול להפקירו לחזור בו אתיא כר' יוסי דאמר לא קנה הפקר עד שיזכה בו אחר ואפילו אחר ג' ימים דכמתנה דמי כדאמר ר' יוחנן ולא חיישי' לפירכא דרבא דיש לומר האי דשכיב מרע כגון שפירש וגלה דעתו שגם על מה שנתן לראשון אמר כולן לשני א"נ לאו ר' יוסי היא ורישׁ אדתני לאחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו והפקרו קיים אע"פ שלא זכה בו אחר אתיין כרבנן ומיהו רישא דרישא דתני כל ג"י יכול לחזור בו לא אתיא כרבנן ולקמן ומקשי לה ותירץ עולא סיפא נמי רבנן היא ושאני חודש שנה ושבוע דלא שכיחי פי' כולה מתני' רבנן היא דאמרי' מיד קנה הפקר ואע"פ שאל זכה בה אחר ושוב אינו יכול לחזור בו וסיפא היינו טעמא משום שאל הפקיר לגמרי אלא לזמן קצוב ולא שכיחי אינשי דמפקרי הכי הילכך מודו רבנן בהא דאל קנה הפקר עד שלא זכה בו אחר וגם רוצה לחזור בו קודם שאל זכה בו אחר יכול הוא לחזור בו וריש לקיש תירץ מדסיפא ר"י רישא נמי ר"י ורישא ה"ט כדי שלא לשכח תותר הפקר פי' מן הדין גם ברישא אפילו לאחר ג"י שיהא יכול לחזור בו עד שלא זכה בו אחר וה"ט דאמרי' שלאחר ג"י אינ ו יכול לחזור בו כדי שלא לשכח תורת הפקר שכשיראו העולם שעברו עליו ג"י ועמד השדה בחזקה הפקר ועכשיו חוזר בו יבואו לומר שאין הפקר מועיל כלום ואע,פ שזכה רשותו מנכסיו בדיבור בלמא הילכך תוך ג"י שעדיין לא הוחזקה השדה לעולם כל כך בחזקהת הפקר יכול לחזור בו ולא גזרו אבל לאחר ג"י אחר שחזר בו זה דאמר' משום גזירה לא מצי הדר בי' וקנה הזוכה לא להיפטר מן המעשרות שהרי מן התורה אין הפקרו כלום כיון שחזר בו אלא דאמרי' לי' שיעשור פירותיו:

ומקשה לעולא אי הכי אפילו מיום ראשון נמי ליהוי הפקר פי' כיון דמוקים רישא כרבנן מכי אמר ה"ז הפקר הוה הפקר ואמאי קתני כל ג"י יכול לחזור בו ותירץ רבא מפני הרמאין דמפקרי והדרי בהון אבל דאורייתא הוי הפקר פי' האי דתני כל ג"י אינו יכול

לחזור בו דאלמא לא הוי הפקר בתוך ג"י עד שלא זכה בו אחר אינו דין תורה דמדאורייתא הפקר גמור הוי ושוב אינו יכול לחזור בו וכל הקודם זכה בין הוא בין אחר מן ההפקר ואם חזר בו א"י אלא אם הוא רחוק ממנו כל הקודם בו זכה והאי דתני יכול לחזור בו דאלמא לא הוי הפקר גמור מפני הרמאין שמפקירין שדותיהן וזוכין בהן מיד כדי לפוטרן מן המעשרות להכי אמרו רבנן דלא יהא הפקר עד ג"י שלא יעשה אדם זו הרמאות שאם יניחנו הפקר ג"י הוא ירא שמא יזכה בו אחר ולא אתי לאפקורי ואם קדם וזכה בו הוא תוך ג"י כיון שלא קנה הפקר הוא חייב במעשרות מדרבנן מפני גזירת הרמאין ומקשה ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב פי' כיון דמדאוריית' הוי הפקר ופטור מן המעשרות ואתה אומר לו דלא הוי הפקר וחייב במעשרות שמא יבא לעשר מזה על אחר או מאחר על זה שהוא סובר שטבל גמור הוא ולר' יוסי ליכא לאקשויי מידי אלאחר ג"י דאמר דהוי הפקר ואמרי' לי' לזוכה לעשר דההוא טבל גמור הוא מן הדין ואם יעשר מזה על אחר או מאחר על זה מן החיוב על החיוב הוא וליכא לאקשויי אלא לרבנן ומהדר דא"ל כי מעשרת עשר מיני' ובי': מיתיבי' המפקיר את כרמו לשחר עמד ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ופאה ופטור מן המעשר בשלמא לעולא רבנן קתני לה ודאוריית' קתני אלא לריש לקיש אמאי פטור מן המעשר פי' בשלמא לעולא דאוקי ההיא מתני' רבנן מצי לאקומי להא נעי כרבנן והתם דאמר כל ג"י יכול לחזור בו ואם זכה בו המפקיר חייב במעשר הוא מדרבנן משום גזירת הרמאין והכי קתנ י פטור מן המעשר דין תורה קתני אבל לרבנן חיובי מיחייב אלא לריש לקיש דמוקי להההיא כר' יוסי אי מוקי נמי להא כר' יוסי אמאי פטור מן המעשר מדאוריית' והא לר"י לא הוי הפקר עד שיזכה בו אחר וכיון שלא זכה בו אחר וקדם הוא וזכה בו בטל הפקרו וכאלו לא אמר כלום דמי והוא חייב לעשר מן התורה ומיכן מוכיח מלר' יוסי כל זמן שלא זכה אחר בהפקרו ברשותי' קאי דאכתי לא נפך מרשותי' דומיא דמתנה ואם קדם הוא וזכה בו לאו כזוכה מן ההפקר דמי ופטור מן המעשר אלא כשזוכה בשלו וחייב במעשר דאי זה יקרא הפקר גמור אותו שאינו יכול לחזור בו אפילו קודם שיזכה בו אחר אבל זה שיכול לחזור בו קודם שיזכה בו אחר דוקא אם זכה בו אחר אם נתקיים הפקרו אבל אם לא זכה בו אחר וקדם וזכה בו הוא בטל הפקרו ובשלו הוא זוכה וא"כ מה שכתוב בספרים משזכה בה בין הוא בין אחרו אינו יכול לחזור בו למימר דהוי הפקר ופטור מן המעשרות ומוקי לה כר' יוסי טעות גדוהל היא אלא ודאי לא גרסי' אלא משזכה בה אח רומתרץ א"ל ריש לקיש כי אמרי אנא ההיא דר' יוסי היא אבל הא רבנן האי פי' ההיא מתני' אוקימנא כר' יוסי משים סיא דמוכחא דהיא ר' יוסי אבל הא בוודאי לא אתיא אלא

כרבן ן ואיבעית אימא האי דאפקרי' באפי בי תרי והאי דאפקרי' באפי בי תלתא דאמר ר' יוחנן כו' פי' מילתא דר' יוחנן לא אתיא אלא כר' יוסי ולא כרבנן דהא מתני' קתני אם אין עמהן אחר מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שירצה והלה נוטר ואוכל דאלמא אפי' בחד הוי הפקר א"כ החילוק הזה לא יוכל לבא אלא לר' יוסי ור' יוחנן כר' יוסי ס"ל וריב"ל דאמר דבר תורה אפי' בחד הוי הפקר ס"ל כרבנן מ"מ למדנו מדר' יוחנן דשני לי' לר' יוסי בין דאפקרי' באפי בי תלתא ובין דאפקרי' באפי תרי דלא פליג עלייהו דרבנן אלא בחד או בי תרי אבל בתלתא מודה לכו ומתני' דמפקיר את כרמו כגון שהפקירו בפני שלה:

דף מו.

ושניהן אסורין להעמיד ריחיים ותנור ולגדל תרנגולת פי' דוקא דריסת הרגל שהיא ארעי שרי ר' אליעזר אבל אלה שהן תשמישן קבועין לא שרי דכולי האי לא סמכי' אברירה:
אא"ב דנדר הוא היינו דכופין כו' פי' ואין לפרש מתני' הכי כופין את הנודר שלא יהנה חברו מנכסי' דהיינו המדיר למכור חלקו שהוא גורם איסור על חברו מפני שהוא אומר אני איני אסור ליכנס למה אמכור חלקי ואין כופין אלא נמי שהוא אסור ליכנס שאל יבוא לידי אסור ואי בדאדרי' חברי' מינס אניס ואמאי כפינן לי' אלא בע"כ בעל כרחך בנדר איהו:
פיסקא המודר הנאה מחבירו ויש לו שם מרחץ כו' פי' אם יש לו תפיסת יד במחרץ ובבית הבד אסור לרחוץ ולטחון שם אפי' בשכר כיון שהמרחץ ובית הבד שלו דסתם קתני אסור דמשמע בין בחנם בין בשכר דאפילו בשכר נמי הנאה היא חשובה אצל המודר כדפרישית בפקירקא דלעיל אבל בבצים מותר פי' כגון ששכרו של היום בכך בצים ומפני י שדרך הרוחצים הי' ליתן בצים בשכרן נקט בצים וכיון ששכל היום השכירו לאחר שוב לא הוי מרחץ של מדיר באותו היום שהרי הוא נסתלק ממנו אותו היום באותו השכר שקצב עמו:

דף מו:

אביי אמר אפילו בבצים אסור היכי דמי דשרי דמקבל מני' בטסקא פי' כיון שלא השכירו לאחר אלא ביום אחד מרחץ שלו יקרא שלא נסתלק שמו מעליו בעבור יום אחד והו"ל רוחץ במרחצו של מדיר והיכי דמי דשרי כגון שקבלו אחד ממנו בטסקת

דהיינו בכך וכך סלעים בשנה דהתם ודאי לא יקרא המרחץ על שם בעליו המדיר אלא על שם השוכר:

דף מז.

פיסקא האומר לחברו קונם לביתך שאני נכנס כו' בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס ומת כו' פי' היא היא מאי דאמרן בפירקין דלעיל דר' יוחנן ורש לקיש לא פליגי עם רב ושמואל דכולהו סברי אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ומהא מתני' דפשטי' הכא פשיטנא התם:

תנן התם קונם פירות האלו עלי ונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגדוליהן פי' אע"פ שכל איסורי הנאה גון ערלה וכלאי הכרם חילופיהן מותרין וגם גידוליהן בדבר שזרעו כלה הן מותרין הני אסורין דודאי איסור הבא מאליו שרי חליפיו וגידוליו אבל הקונמות שהוא אסרן על עצמן דעתו הי' גם על חילופיהן וגידוליהן:

בעי רמב"ח קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן כו' פי' בגידוליהן פשיטא לן דאסור כיון דמכחן קאתי לא הוי דבר שאל בא לעולם אבל חילופיהן הן דבר שלא בא לעולם ומש"ה בעי עלייהו ואלה נמי הן חמורין מאסור הבא מאליו שגידוליו מותרין ואלה גידוליהן אסורין ובחליפין קמבעי' לי' אם הן חמורין גם בזה מאיסור הבא מאליו ואסורין או אם הן שוין והן מותרין ופשט לי' ממאי דתנן בעלי חוב באין ונפרעין מן הבעל ונמצא שמון בעל חוב הן חלופי נכסי הבעל שהאשה נהנית מהן אלמא הן מותרין וכך הם דומה אל ההקונמות שאסר חבירו עליו גבי חלופין כמו איסור הבא מאליו ואהדר לי' רבא ודלמה לכתחלה לא ואי עבד עבד פי' אע"ג דפשטת ל'י מהכא דחליפין מותרין איכא למימר הנ"מ אם עבר והחליף אבל לכתחלה אסור החליף ולא תיתני לווה אלא לותה ופשט לי' מערלה וכלאי הכרם שכיון שחליופיהן מותרין מותר להחליפן ולמוכרן לכתחלה שאיזה הנאה אסרה תורה כגון שנהנה מגופן להסיקן תחת תבשילו או לסוף בשמן זיתי ערלה אבל למוכרן ולקבל דמיהן מותר והכי נמי בקונמות שאסר חבירו עליו כיון שחלופיהן מותרין גם להחליפן לכתחלה מותר הוא ומתחלה לא הי' יכול לפשוט לו מיכן מפני שזה הוא איסור הבא מאליו ואלה הן קונמות אבל אחר שפשט לו תחלה שחילופיהן מותרין כמו איסור הבא מאליו ושוין הן בדבר זה וחוזר ופושט ממנו שמותר להחליפן לכתחלה ואי קשיא היכי תיסק אדעתין למימר דלכתחלה יכול להחליפן אם כן המקדש בערלה ובכלאי הכרם אינה מקודשת והרי יכולה להאשה למכרן וליהנות מהן א"ו אסור לכתחלה מדאורייתא שבעת שמוכרן ומקבל דמיהן היא הנאתן יש לומר

אע"פ שמותר למוכרן אפ"ה כיון דאינה יכולה ליהנות מגופן אינה מקודשת דומיא דפטר חמור הקדש שיכולה האשה לפדותו בשה וליהנות בו וגם ההקדש יכולה לחללו בש"פ ולהנות בו ואפ"ה אינה מוקדשת כדפרישית התם והם ה"נ הכא ולא6 היא דפרקא קאמ דבכורות בה' חמורו של ביכרה מקשי מתנ'י מני אי ר"ש היקדש בכולי' אי ר"י היקדש בהך דביני בינ י ומהדר אמר רב נחמן אר רבא בר אבוה לעולם ר' יוהדה היא דאמר אין פדייו פחות משקל והקדש נמי אע"ג דאמרי' אם חללו בש"פ מחולל דוקא דיעבד אבל לכתחלה אסור לחללו בפחות משוייו ובתרומה נמי אע"פ שהיא אסורה לזרים מקדשין בה אפי' ישראל מפני שהיא יכולה למוכרה לכהנים וליקח דמי' והם ה"נ באיסורי הנאה אם האי יכוהל למוכרם תתקדש בהם ויש להשיב וכי זקוקים אנו להעמיד ממש מה שעלה בלב המקשה המקשה סבר אע"פ שהיא יכוהל למוכרן אינה מתקדשת בהן כיון שגופן אסור בהנאה ורבא תירץ לו דהכא נ מי דיעבד קתני מכרן ויקידש בדמיהן אבל למוכרן לכתחלה אסור מן התורה ומש"ה אינה מקודשת שאינה רשאית למוכרן וליהנות מדמיהן שעוברת על לאו דלא יהנה כשמוכרתן ודחה אותו ה"נ לכתחלה לא ואי עבד עבד פי' אין התנא מתיר לו למכור איסורי הנאה אלא אם עבר ומכרם וקידש בדמיהן מקודשת אבל לכתחלה אסור למוכרם ולקבל דמיהן או מדרבנן או יש לומר אפי' מדאוריית' אסור למוכרם שבעת שמוכרן ומקבל מעות נמצא שהוא נהנה שהרי הוא מותר בדמיהן:

דף מח:

פיסקא ומעשה באחד וכל קני על מנת להקנות לא קנה. פי' אע"ג דקי"ל דזכין לאדם שלא בפניו הנ"מ כי אמר זכה לי בעבור פלוני י שלא נתכוון לזכות לו כלום וכל זכיותיו לא היתה אלא בעבור אותו עלוני התם ודאי קנה אותו פלוני וזה הזוכה לא קנה כלום ואותו פלוני לא זכה אלא מחמת אותו המזכה אבל הא א"ל קני את ע"מ שתקנהו לכל דמשמע שאותו פלוני י יקנה מכוחך וכיון דאיתו לא קנה שהרי הדירו הנאה ממני בם חבירו לא קנה דכל זמן דקנו איהו מצי לאקנויי לחברי' כגון נכסיי לך ואחריך לפלוני אבל זה שלא קנה הוא גם חברו אינו יכול להקנות לו אבל אילו א"ל זכה בעבור פלוני ליכא מאן דפליג דזכין לאדם שלא בפניו:

ורב נחמן אמר קני ע"מ להקנות קני דהא סידרא קני ע"מ להיקנות הוא פ'י קנין המודר הוא חליפין שהקונה מושיט סדרו למוכר ומקנהו לו על מנת שהמוכר יקנה לו את החפץ שהיא חלופי הסודר והרי אנו רואין שהמוכר אינו קונה אם הסודר קנין גמור שהרי אינו שלו א"כ הו"ל שהקונה אומר לו למוכר קנה זה הסודר שלי ולא יהא קנוי לך ממש אלא

ע"מ שתקנה לי את חפצך ואפי"ה נקנה החפץ לקונה והם ה"נ הכא כשאמר לו קני ע"מ להקנות אע"פ שהוא לא קנה העויל להקנות לאותו פלוני ואע"ג דבשנים אוחזין אמר ר"נ המגבית מציאה חלחברו לא קנה חבירו התם כדמפרש טעמא דהו"ל תופש לבע:ח במקום שחב לאחרים ומש"ה לא קנה אבל הכא ליכא למימר הכ:

והא מתנת בין חורון דקני ע"מ לתרי הוא ולא קני פי' נהי דאיהו לא מצי לאקדישה דלא אקני ל'י קנין גמור מ"מ הרי הוא אומר לו קני בעבור אבי ואם איתא דקני ע"מ להקנות קני אמאי אסור אלא ש"מ דקני ע"מ להקנות לא קנה ומש"ה אסור אביו בסעודה מפני שהיא של בנו ולא יצאת מרשותו וזה לא הי' יכול לומר לו זכה בעבור אבי שא"כ נמצא שאביו זוכה מכח בנו כדפרישית לעיל דאסור מפני נדרו ומיכן מוכיח מדקמסתייע ר"נ אסודא ומדמותיב לי' נמי רבא ממתנת בין חורון ש"מ דמאי דאמרי פומבדיתא קנה ע"מ להקנות לא קנה אע"ג דאיתי' להההוא בעולם ולא תימא טעמא משום דההוא בר ברי' ליתי' בעולם מש"ה לא קנה אלא אע"ג דאיתי' בעולם נמי אמרי פומבדיתא דכל קנה ע"מ להקנות לפלוני לא קנה:

דף מט.

הנודר מן המבושל מותר לצלי ובשליק פי' מבושל יקרא כל דבר שמתבשל עם תבלין גון בשר המתבשל עם כרוב או עם שאר ירקות ושלוק יקרא כשנשלק לבדו בלא תבלין: **אמר קונם תבשיל שאני טועם** פי' כך דרך התנא בכל הפרק הזה כשמתחיל מדבר בקיצור לשון וכשמוסיף מרחיב דבריו ואין חילוק בין קיצור דברים לאריכות דברים שאף אם אמר קונם מבושל שאני טועם וקונם תבשיל עלי דין אחד להם ותבשיל יקרא כל דבר שהוא רך ואפי' צלי ושלוק כגון ביצה מגולגלת אבל לא דבר עב ואפי' בקדירה ומבשול יקרא דוקא מעשה קדיקרה בין עבד בין רך אבל לא צלי ושלוק ושני חילוקים יש ביניהם במתני' חילק בין רך לעבד ובברייתא מחלק בין צלי לקדירה שהתבשיל אסור אף בצלי משא"כ במבושל וכך דרך התוספתא לבאר מה שחיסרה המשנה:

האי תנא כל מידי דמיתבלי בי' ריפתא בתשיל קרי לי' כי כל דבר רך שאין דרך העולם לאכלו אלא עם הפת קורא תבשיל. אבל דבר עב שאם רוצה אוכל בו פת ואם רוצה אוכלו בלא פת לא יקרא תבשיל דסתם תבשיל משמע כל דבר לח שדומה למקר שדרך העולם ליכל בו פת אבל העב אין דרך העולם ליכל בו פת כמו הרך ודאל כבבלאי דאכלי נהמא עם הדייסא שהיא עב. ומסתייע מן הברייתא דתני ואסור בהדיוטות דקות שהחולין אוכלין בהן פתן דאלמא כל דבר שדרך העולם לאוכלו אלא עם הפת יקרא תבשיל:

ומותר בביצה טורמיטאי מפני שהיא עבד ואע"פ שהיא חשובה ביותר:

דף נא.

איתיבי' רבינ א לרב אשי ר' נחמי' אומר דלעת ארמית היא דלעת מצרית ו' קשיא לי אמאי לא איתבי' ממתני' דתנן בפ"ק דכלאים ודלעת יונית עם המצרית והרמוצה אע"פ שהן דומין זה לזה כלאים זה בזה:

דף נא:

פיסקא מן הכבש אינו אסור אלא מן הכבש של הירק כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושין פי' כבש אינו משמע אלא כבש של ירק שכל העולם כובשין אותו אבל כשאמר קונם כבוש שאני טועם או קונם כבוש עלי משמע כל דבר שהוא כבוש ואפי' בשר ודגים וכן שלק ושלוק צלי וצלוי מליח ומלוח ועל דכבש ודשלק שואל שיש לומר כך הוא דכבש כמו כבש. או דילמא דכבש משמע כל שיכבש והו"ל כמו כבוש:
פיסקא. דג דגים שאני טועם אסור בהן אין גדולים בין קטנים פי' תנא דמתני' סבר דל"ש בין אמר דג בין אם אמר דגים משמע בין גדולים בין קטנים אבל רשב"א פליג בברייתא ודג משמע לי' גדול ולא קטן:

דף נב:

פיסקא. הנדר מן הענבים כו' בעי רמב"ח או דוקא או שאני טעום דוקא. פי' אלו דוקא בלחוד בלא שאני טועם או דילמא גם שאני טועם דוקא ותרוייהו לישני צריך לאסור היוצא מהן ובתר דפשיט דאלו דוקא ובזה הלשון בלבד נאסר היוצא ולא צריך לשאני טועם חוזר ושואל אם גם שאני טעום בלבד מועיל לאסור היוצא בלא אלו:
ואי ס"ד אלו דוקא בלחוד שאני טעום למה לי. א"ו תרוייהו צריכי. הא קמ"ל דאע"ג דאמר שאני טעום אי אמר אלו מיתסר ואי לא מיתסר ועלולם אלו דוקא אי קשיא אמאי לא תריץ לי' דלהכי תנא שאני טועם לומר לך דאינו אסור אלא ביוצא מהן ולא בחילופיהן וגדוליהן אבל אילו אמר באל שאני טועם הוא אסור גם בחילופיהן וכ"ש ביוצא מהן תשובה יש לומר דין זה הוא שנוי בפירקא דלקמן והכא לא מחלק לא בין בהן וביוצא מהן להכי ל"ש לי' הכי:
אמר רבא ת"ש קונם פירות האלו עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן הא ביוצא מהן מותר ה"ה דאפילו ביוצא מהן אסור והא עדיפא לי' לאשמעי' דחלופין כגדולין דמי קשיא לי טובא דאדרבא מהכא איכא למיפשט דבחילופין אסור

וכ"ש ביוצא מהן אלמא אלו דוקא ת"ש מסיפא שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגדוליהן הא ביוצא מהן אסור לא לעולם אימא לך ביוצא מהן נמי מותר ומאי דנסיב רישא נסיב סיפא הא נמי קשיא לי דסיפא דתני שאני אוכל ושאני טועם לאו מילתא באנפי נפשה היא דתידוק מינה דשאני טועם דוקא אלא אריש קאי. דאם אמר פירות האלו שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן והכא משמע פשטה דמתני' ושלה חילוקין הן אם אמר קונם ענבים עלי מותר ביוצא מהן וכ"ש בחילופיהן ובגידוליהן ואם אמר קונם ענבים אלו עלי אסור בחילופיהן ובגידוליהן וכ"ש ביצוצא מהן ואם אמר קונם ענבים אלו שאני טעום אסור ביוצא מהן ומותר בחילופיהן וגידוליהן:

דף נג:

פיסקא. מן הכרוב אסור באספרגוס פי' אספגרוס היא משקה העשוי מכרוב ואע"ג דאמרן הנודר בענבים מותר ביין התם משום דענבים נאכלין חיין אבל כרוב שאינו נאכל חי כל דעתו אינה אלא על תבשילו והילכך אסור באספרגוס:

חטה חטין שאני טועם פי' ת"ק סבר ל"ש חטה ול"ש חטין אסור בהן בין חיין בין מבושלין ור' יהודה פליג אחטה ומודה אחטין. ורשב"א פליג בברייתא בין בחטה בין בחטין:

דף נד.

והא מן ירק נדר: פי' סתם ירק משמע או שהוא עליו אע"פ שהן מתבשלין כגון כרובין ותרדין או שהוא נאכל חי ואע"פ שהוא פרי כגון פול המצרי לח וה"ה לכל מיני קיטניות קודם שייבשו שנאכלין לחין כמו הירק אבל הדלועין כיון שהן פרי ולא עלין והן מתבשלין ואין נאכלין חיין אינם בכלל ירק:

באומר ירק המתבשל בקדרה עלי פי' ואעפ"כ פליגי רבנן ואמרי דאינן נקראין ירק וכשאמר ירק המתבשל כגון כרובין ותרדין אמר ולאפוקי ירק הנאכל חי:

אמר אביי אפילו תימא ר"ע כו' פי' לפי מה שאמר אביי מודה ר"ע חסדא דאמר מתני' דלא כר"ע ולית לי' דאביי וסבר דמדאורייתא אמר ר"ע דהוא מינו ולוקה עליו ואביי לפי שיטתו השיבו דאפי' לפי סברתו מצינן לאוומה כר"ע:

דף נה:

ומותר באורז ובחילקא ובדינא פי' דגן מיקרי שנשתנו דלא מיקרי דגן אל אבעינו לכוס אותו כמות שהוא וכ"ש פת שהוא מותרת דלא מקרי דגן אלא פת דגן:

דף נו.

פיסקא. הנודר מן הבית כו' בבית לרבות מן היציע טעות הוא שאין היציע מטמא בנגעים וצבוע גרסי' עיין מ"ש בפסוק והנה פשה הנגע בקירות הבית:
כמאן אזלא הא דאמר ר"ה בר חייא משמי' דמולא בית בבתיי אני מוכר לך מראהו עליי' לימא דלא כר"מ. אפילו תימא ר"מ מאי עליי' מעולה בנכסיו כך מצאתי כתוב במקצת ספרים והיא הגירסא העקירת וה"פ מדקאמר מראהו עליי' ונפטר אלמא דגם עליי' בכלל בית הוא ויד הקונה על התחתונה דכיון דסתם קאמר לי' יכול לפטור עצמו במה שרוצה בין בבית בין בעליי' ודלא כר"מ דאמר אין עליי' בכלל בית ומהדר אפילו תימא ר"מ היא והאי עליי' לאו עליי' ממש קאמר אלא נותן לו בית המעילה שבבתיו דאע"ג דיד קונה על התחתונה הנ"מ כי א"ל בית סתם אבל השתא דאמר לי' בית שבבתיי הכי משמע המעולה שבבתיו:

דף נז.

פיסקא קונם פירות האלו עלי קנום הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן פי' כדפרישית לעיל שאע"פ שכל איסרו הנאה הבא מאליו כגון ערלה וכלאי הכרם חילופיהן מותרין וגם גידוליהן מותרין בדבר שזרעו כלה הקינמות שאסר הוא על עצמו דעתו הי' גם על חילופיהן וגידוליהן:
שאני אוכל ושאני טועם מורת בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גדולין אסורין פי' כיון שאמר שאני אוכל שאני טועם לא אסר עליו אלא גופן ולא חילופיהן וגידוליהן והרי הן כאיסור הבא מאליו שמורת בחילופיהן וגידוליהן אבל מיהו אין הגידולין מותרין אלא בדר שזרעו כלה כגון תבואה וקטניות אבל דבר שאין זרעו כלה כגון השום והבצלים אפילו גידולי גידוליו אסורין ובאיסור הבא מאליו בדבר שאין זרעו כלה בעינן למימר בגמרא מאי דני' בצל שעקרו בשביעי כו' לא קמבעי' לי' אלא דבר שאין זרעו כלה אבל דבר שזרעו כלה פשיטא לן דגידוליו מותרין בכל איסורין חוץ מתרומה כדתנן בפ"ט דתרומה:

דף נז:

אתו גידולי היתר ומעלין את האיסור או לא פי' אתי גידולי היתר ומעלין את האיסור והכל מותרין ואע"פ שאין לבטלו בששים דהא כי לקמן פשטי' מבצלים של שביעית שירדו עליהם גשמים בשמינית וצימחי והיו העלים שחורים או אם יכול לתולשן באותן

העלין הן מותרין אע"פ שלא נתרבה ההיתר בששים אי לא אתו ומבטלי לי' והכל אסור גם השרשין גם העלין שגם העלין שצמחו ויצאו לחוץ מכח השרשין שנתפשטו הם ואין לך עלה שלא יהא האיסור מעורב בו והכי אזלי השתא סוגיא דשמעתתא דמאן דאסר אבל אפילו הגגידולין אבל רב חסדא מפלג לקמן בין השרשין לגידולין ופליגי עללוי' שאין חילוק ביניהן אלא או כולן מותרין או כולן אסורין ואין לפשוט מאיסור שנתבשל דבעל בששים דהתם נימוח האוסור ואינו עודם בעיני אבל הכא לא נימוח האיסור ויש לאסור אפי' בששים או יש לומר שהקרקע מבטלי ואפי' בפחות מס' וגם אין לפשוט מיבש ביבש דבטל חד בתרי דהתם אין האיסור מעורב בהירת אלא כל אחד ואחד עומד בפני עצמו אלא שאינו ניכר הילכך בטל ברוב אבל הכא שהאיסור מעורב עם ההירת אסור או דלמא הקרקע מבטלו ושרי:

אתא לקמי' דר' יצחק נפחא ופשט לי' מהא דאמר רב חנינא בר טורתאה אמר ר' ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מורת אלמא דאתי גידולי ומבטלי לי' לעיקר דהוה אסור ואפילו בדבר שאין זרעו וה"ה בבצל של שביעית ומיהו לקמן מקשי' לר' ינאי ממאי דתנן גידולי תרומה תרומה אפילו בדר שזרעו כלה וכ"ש בדבר שאין זרעו כלה ומוקמינן למילתי' בגידולי גידולין ובדבר שזרעו כלה וממתני' דתרומה דתנן התם הטבל גידולין מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין לא מצי למיפשט משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל אלא שביעית אין לך מתירין ופשט השתא מתרומה שיש לה מתירין ומקינמות דמתני' דתנן אבל בדבר שזרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין בעי לאיתובי' לקמן ואיהו משני ועביד להו בדבר שיש לו מתירין:

א"ל ר' ירמי' ואיתימא ר' זריקא שביק מר תרתין ועביד כחד מאן נינהו תרין דאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן ילדה שסיבכה בזקנה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור. פי' היינו הרכבה אלא הרכבה מקריא כשמתכוין לחייש האילן על ידי נטיעה זו שהרכיב עליו ומניחה שם לעולם ומונין שני ערהל לכל האילן משעת ההרכבה אבל זה לא נתוון אל אשלא יבשו פירות הילדה שהיו בוסר כשנעקרה מן האין ומרכיבה על אילן זקן כדי שתינק ממני עד שיתבשלו פירותי' ואח"כ עתיד לסלקה משם ומשום הכי קרי לה סיבוך שאינו לועלם א אלפי שעה הילכך אילו הזקן עומד בהיתרו לפירות הילדה שהיו אסורין אע"פ שינקי עכשיו מן ההיתר והוספי הירת על האיסור מאתים ויש כאן מאתים על הירת ואחר של איסור ודין ערהל להיות בטלה באחד ומאתים אפ"ה אסור דהיכא בטלא

במאתים הנ"מ תלוש בתלוש אבל המחובר חשוב הוא ולא אתי גידולי היתר ומבטלין את האיסור:

וא"ר שמואל א"ר יוחנן בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור פי' נטעו בכרם ונאסר אע"פ שאח"כ נעקר הכרם וגדל בהיתר עד שנוסף ההירת על האיסור במאתים אסור הוא דאל אתי גידולי הירת ומבטלין את האיסור ואע"פ שמצאנו ששרשי היתר בטלין אצל האיסור כדתנן המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור דלמא אתי גידולי איסור שהם מועטין ואוסרין קצ"ט דהיתר ובטל ההירת אצל האיסור האיסור אינו בטל אצל ההיתר ואע"פ שיש בהירת מאתים כנגד האיסור אלא הכל אסור מפני האיסור שהוא מעורב בכולן וה"ה בבצל של שביעית:

הדר אתא לקמי' דר' אמאי ופשט לי' מן הדא דא"ר יצחק אר"י ליטרא בצלים שם קנה וזרעה מתעשרת לפי כולה פי' אלמא בטלו השרשין אצל הגידולין ונאסרו עד שיעשרם וקס"ד כי היכא דבטלין לאיסורא הם ה"נ בטלין להיתרא ופליגי ר' יצחק ור' אבהו אליבא דר' יוחנן ואיכא השתא תרי להיתרא ותרי לאיסורא ר' ינאי ור' יצחק אר"י להיתרא ור' אבהו אר"י ור' יונתן לאיסורא:

ודלמ' לחומר' שני. פי' דלמ' ל"פ ר"י ור' אבהו אלא לחומר' אבל אלו הי' השרשין דאיסור' וזרען לא היו בטלין כדבעינן למימר לקמן דמעשר עלי' ממקום אחר. והו"ל דומיא דערלה וכלאי הכרם דשרשי היתר נאסרין ושרי איסור אינן ניתרין:

דף נח.

אמר להו בד"א לביעור אבל לאכילה בנ"ט פי' מאי דתנן בספ"ז דשביעית השביעית אוסרת כל שהוא במינה ושאל במינה בנ"ט לא נאמר אל אלענין ביעור שאם נתערבו פירות שביעית בפירות של ששית והגיע זמן הביעור חייב לבער את הכל מפני פירות שביעית שנתערבו שם אם הן מין במינו אוסרין אותן בכל שהן ואם הן מין בשא"מ אין אוסרין אותן שיהא חייב לבערן אלא בנותן טעם ודוקא לביעור אוסרת בכל שהו אבל לאכילה כגון אם נתערבו קודם זמן הביעור אין אוסרין אותן אל אבנ"ט ואפילו מן במינו מדרבנן ל"ש להו בין מין במינהו למין בשא"מ ור' יהודה בלחוד הוא דאמר מין במינו כל שהוא ור"ש הוא בר פלוגתי' וגם חכמים דאמרו לו הן חכמים דפליגי עם ר' יהודה והכל בטל וב"ט ואפילו מין במינו אם היא דבר שאין לו מתירין אבל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל ואפ'י מין בשא"מ א"נ לאיסור ספיחין כדפרישית בפ' מקום שנהגו במהדורא תליתאה והאי איסור אכילה דאמרי' לא שיהו אסורין באכילה

ממש שכל פירות שביעית מותרין באכילה כדכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה אלא שצריך לאוכלן בתורת שביעית לאכלה ולא לסחורה ולא למלוגמא ושאר משפטי שביעית המפורשין במס' שביעית ולאחר הביעור נמי אינן אסורין באכילה אלא חייב הוא להפקירן בפני שלשה וכל הקודם בהן זכה בין הוא בין אחר ואחר שזוכה בהן מן ההפקר הן מותרין לו כדפרישית בפסחים בפ' מקום שנהגו והשתא קס"ד שכמו שהשביעית אוסרת כל שהוא במינה ע"י תערובת ה"ה נמי בגידולין שאם נטע בצל של ששית בשביעית והוסיף כ"ש חייב בביעור דבטל שרשי היתר איסור אצל גידולי איסור ודחה ודלמא הא נמי לחומרא שאני פי' דאפילו או אמרי' דה"ה בגידולין הנ"מ שיהו בטלין שרשי ההיתר באיסור אבל לקולא דשיהו שרשי איסור בטלין בגידולי הירת לא כמו שאמרו בערלה וכלאי הכרם שבו נאסרין ולא ניתרין:

אלא מן הדא פשטא דתניא בצלים שירדו עליהן גשזמים וצימחו כו' עד למימר דגידולי הירת מצילין את האיסור ראיתי מקשים היכי מיסק אדעתין דניהו גידולי היר הגדילין מעט מעט ויבטלו את האיסור ונימא כל פורתא ופורתא דאיתוסף בבצל בטל וליהוי כולו אסור ואפילו באלף לא בטיל כי האי דאמר מר בפ' בתרא דע"ז המערה יין נסך מחביות לבור אפילו כל היום כולו מורת דקמי קמי בטיל לגבי היתרא בששים וכיון דהתם אמרי' קמא קמא בטיל לקולא כ"ש הכא גבי בצל דהול"ל לחומרא קמא קמא בטיל לגבי עיקר דאיסור' וניתס' כולי' בצל אפ"י הוסיף אלף ונ,ל דל"ד גידולי קרקע להיתר שנתערב באיסור דהתם ראוי לומר דפורתא פורתא קמא בטיל משום דהיתר קמא לא נשתנה מכמות שהי' אבל בגידולי קרקע כשהגידולין גדלין כל השרשין משתנין מכמות שהי' תחלה שנתעבו יותר ונארכו יותר הלכך יש לומר בהן דאתו גידולין ומבטלי להו לשרשין ועוד שהקרקע מבטלתן הלכך אן להקשות מהיתר ואיסור שנתעבו לשרשין שעשו גידולין ודחה ודלמא במדוכנין פי' לעולם אימא לך לא אתו גידולי היתר ומבטלי לשרשים דאיסור כדקיימו בעינייהו ומה שהתיר לא התיר אלא כשהן כתושין שכבר נימוח האיסור ואינו עומד בעינו:

אלא מן הדא המנכש עם הכותי הנכרי בחסיות אוכל מהן קונה עראי ומעשרן ודאי פי' הקונה חיסיות מן הכותי מעשרן ודאי דקים לן דכותי לא מעשר והלכך אין דינו כמו הקונה מעם הארץ שמעשר דמאי דעם הארץ הוי ספק אבל כותי בודאי לא מעשר והלכך מעשרין ודאי ויכול לעשר מהן על מקום אחר וממקום אחר עליהן משא"כ בדמאי שאין מעשרין אלא מיני' ובי' ואע"ג דפירותיו טבלים גמורים ותנן הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין והן אסורין ליכל

מהן עראי כדין טלב שנתמרח ונגמר מלאכתו למעשר הכא מורת ליכל מהן עראי דמאן לימא לן דהני חיסיות דידי' הוו וטבל הוו דלמא מן השוק קנאו ומתוקנין הוי וגידולי טבל שאסורין אין איסורין אלא מדרבנן דמה"ת הן בטלין בקרקע ואפ"י דבר שאין זרעו כלה ורבנן הוא דאחמור דלא ליבטול והיכא אחמור בטבל ידוע אבל הני חיסיות דלא ידענו אם משלו היו וטבל הן או מן השוק קנאו ומתוקנין הן גידוליהן מותרין הן ליכל מהן עראי כדין כל גידולי קרקע שאוכל מהן עראי עד שימרח ודכוותה שנינו בספ"ט דתרומה המנכש עם הנכרי בחסיות אע"פ שפירותיו טבל אוכל מהן עראי:

דף נח:

רשב"א אומר אם יש חשוד הוא על השביעית למוציא שביעית מותר למימר דגידולי הירת מעלין פי' דאי אמרת אין גידולי היתר מעלין את האיסור והכא משום דהוי ספיקא דדילמא מן השוק קנאן ולאו דאיסורא נינהו והא שביעית איסור' דאוריית' היא וספק אסור' דאוריית' לחומר' דבשלמ' טבל דחיסיות שאין עיקר איסורו אלא מדרבנן דאין מעשר דאוריית' דנוהג בדגן תירוש ויצהר יש לומר דבודאי טבל אחמור רבנן ואמרו דגידולין אסורין בדבר שאין זרעו כלה ובספק טבל הקילו אבל שביעית דאיסורה דאוריית' אין להקל בספיקה אי לאו דוודאה נמי גידולי' מותרין ודחי דלמא במדוכנין אבל בעינהו ה"נ דאסור ומהדר חשוב קתני פי' דמשמע דנקט רבותא דאע"פ שהוא חשוד ויש לאסור אפ"ה מותרין הגידולין ואי במדוכנין שבטל האיסור מעינו פשיטא דמותר דדיכוני גורם לו א"ו הכי משמע הרבותא אע"פ שהיא בעינו והיא חשוב מותר מפני שבטלו השרשין בגידולין ודחי ודילמ' בתמר פ' מה שהתיר לא לאוכלן בעיניהן אלא ע"י תערובת היתר אבל לעולם בעינייהו אסירי ומהדר המנכש קתני פי' דבעת שמנכש הוא אוכל וההיא שעתא בעינייהו הוו ולעולם שפיר פשטי' מהכא דגידולי היתר מעלין את האיסור ומטבל לא תיקשי לן כדפרישית לעיל דהא דבר שיל"מ ואין לתרץ דהאי דאמר מותר בגידולין קאמר אבל לעולם השרשין אסורין דהשתא הכי אזלא סוגיא דשמעתא דכי אמר דבטלי שרשין בגידולין הכי מורת וכי אמרי' לא בטלי הכל אסור:

לימא תיהוי תיובתא דר' יוחנן ור' יונתן אמר ר' יצחק שניי' שביעית הואיל ואיסורא על ידי קרקע בטילתה נמי ע"י קרקע פי' הערלה מותר ליטע אותה ולחרוש תחתי' והכלאים נמי אע"פ שאסור לחרוש תחתיהן ולקיימן מ"מ כל זמן שאין שם כלאים מותר לחרוש בכרם א"כ נמצא שהאיסור הוא תלוי בפרי אבל השביעית אע"פ שאין שם פירות האי אסורה עבודת קרקע א"כ כל איסור שביעית בקרקע היא תלוי והלכך כלול היא האיסור

ע,י קרקע אין בטילין על גבי קרקע ומקשה והרי מעשר דאיסורו ע,י קרקע שהרי אם זרע אדם המתוקן עוד חייב לעשר כל הגידולין אלמא כל הקרקע גורם איסור טיבולו ואינו טבל ע"י קרקע כדתני' ואותה לטר' מעשר עליי ממקום אחר לפי חשבון ואינו יכול לעשר עלי' מן החדש אלא מן הישן של אשתקד אלמא השרשים עומדים בעינם ולא בטלו אג"ק להיות דינן כחדש והאי דלא אקשי לי' מטבל לדתנן בתרומות דבדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין משום דהוי דשלי"מ גופי' באלף לא בטיל אבל הכא גבי מעשר לגבי חדש וישן ליכא למימר הכי דהאי דאמרי' כל דשלי"מ אפילו באלף לא בטיל חומרא דרבנן הוא ולא ד"ת והלכך אסורין הגידולין באכילה אבל לגבי מעשר אי מן התורה בטלו השרשין ודינו לעשר מן החדש לא מצי רבנן למימר דלא בטלי ויעשר מן הישן א"ו ד"ת היא דלא למעשר עליהן מן הישן ואכתי קשיא דמ"ש מעשר משביעית ומתרץ מעשר דיגון הוא דקא גריס לי' פי' אין כל עישורו תלוי ע"י קרקע שהרי אע"פ שגדל בקרקע הוא יכול ליכל ממנו עראי עד שימרח והלכך דינו כמו ערלה ושביעית ור' אמי דפשט בשביעית להיתרא צריך הוא לתרץ כל דאע"ג דלמימר דר' יוחנן ור' יונתן לא חייש ברייתא דמעשר הויא תיובתא' ללכך צריך גם הוא לתרץ דשביעית איסורה ע"י קרקע אבל מעשר דיגונו גרים לי' והלכך אינו בטל וכן ערלה וכלאי הכרם:

דף נט.

מותיב רמב"ח קונם פירות האל. עלי כו' פי' מסיפא מקשה דתני שאני אוכל שאני טועם בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה. אבל בדבר שאין זרעו כל האפילו גידולי גידולי אסורין ודמי לאיסור הבא מאליו ואפ"ה גידוליהן אסורין בדבר שזרעו אינו כלה ומ"ש שביעית מקונמות ומשני שני קונמות הואיל ומצוה לאיתשולי עלייהו כדשיל"מ הוא והו"ל כמו טבל שיל"מ וגידוליו אסורין בדבר שאין זרעו כלה ואי בעי הוה מתרץ כמו שתירץ למעלה שאני שביעית דאיסורה ע"י קרקע אבל קונמות אין איסורין בדבר שאין זרעו כלה ואי בעי היא מתרץ כמו שתירץ למעלה שאני שביעית דאיסורה ע"י קרקע אבל קונמות אין איסורן ע"י קרקע אלא שאינו צריך לכך מפני שיש לו תירוץ יפה שהוא דשיל"מ:

דתנן סאה תרומה טמאה שנפלה כו' האי דלא אייתי מאי דתנן בפ' תרומה עולה באחד ומאה משום דהוה מצי דחי לה בתרומה ביד עסיקי' מש"ה אייתי לה האי דלא מצי לאדחויי:

גופא א"ר יצחק א"ר יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה:

א"ל רב חסדא מאן דצאית לך ולר' יוחנן רבך היתר שבהן להיכן הלך פ"י דקסבר רב חסדא אין השרשין בטלין עג"ק:

א"ל מי לא דכוותה בצלים שירדו עליהן גשמים וצימחו כו' פי' אלמא דבטלי שרשין אצל הגידולין בין להחמיר בין להקל והם היכ נמי גבי מעשר וגבי ערלה וכלאי הכרם ופליגי ר' יצחק ור' אבהו אליב' דר' יוחנן ולקמן מקשה לי' מליטרא מעשר טבל למעשר עלי' ממקום אחר דאלמא לא בטלי שרשין:

דף נט:

א"ל מי סברת על עיקר קתני על תוספת קתני כו' פי' העיקרין לא בטלי אלא כדינן עומדין שעיקרן של ששית שגדלו בשביעית גידוליהן אסורין ושרשיהן מותרין ועיקרין של שביעית שגדלו בשמינית גידוליהן מותרין ושרשיהן אסורין וומתני' היא רשב"ג דתני הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור ולא פליגי רבנן עלוי' וה"נ תניא בליטרא מעשר טבל שמעשר עלי' ממקום אחר דאלמא לא בטלי שרשין ומאי דתניא במנכש שמורת בבצלים של שביעית ומוצאי שביעית אינו אוכל אלא הגידולין אבל השרשין אסורין הן ולגבי ערלה וכלאי הכרם אית למימר דל"פ רב חסדא עם ר' יוחנן ור' יונתן דסרי דעד כאן לא מפלג רב חסדא אלא בין עיקרין לגידולין שהעיקרין הן תחת הארץ והגידולין הן על האץ אבל פירות ערהל שהאיסור והתוספת הן על הארץ וכן בצל שנעו בכרם ויצאו גידוליו באיסור וא"כ נעקר הכרם והסיפו בהירת האיסור וההיתר הוא ע"ג קרקע הלכך הכל אסור ור' יצחק סבר דפליגי רבנן על רשב"ג ובצל של ששית שגדל שנטעו בשביעית הכל אסור ושל שביעית שגדל בשמינית הכל מותר ואין חילוק בין גידולין לעיקרין:

ולר' יצחק אר"י קשיא דרשב"ג. פי' דהוא סבר בלי שרשין ורשב"ג סבר דלא בטלי ומתרץ עד כאן לא שמעת ל'י לרשב"ג אל אהיכא דלא קטרח אבל הכא דקטרח בטל ברובה ומודה רשב"ג דמתעשרת לפי כוהל ומקשה וכל היכא דקא טרח בטל ברובה והרי ליטרא מעשר טבל דקטרח וקתני ואותה ליטרא מעשר עלי' ממקום אחר לפי חשבון אלמא אע"ג דטרח וזרע לה אינה בטלה ומתרץ אלא שאני גבי מעשר דאמר קרא עשר תעשר את כל תבואת זרעך והיתרא זרעי אינשי איסורא לא זרעי אינשי פי' אלא ודאי מדחזינן בליטרא מעשר טבל שמעשר על'י ממקום אחר ש"מ דשרשי איסור לא בטלי וכן בערלה וכלאי הכרם ובשביעית דבטלי כדתרצינן לעיל מפנ י שאיסורה ע"ג קרקע בטילתה נמי ע"ג קרקע ואפ"ה פליג רשב"ג ואמר דלא בטלי שרשין וכיון דאשכחן בי מעשר דשרשי איסור אינן בטלין אמאי אמרי אנא דאם היו מתוקנין בטלי ומעשר לפי כולה והו"K

מרבה ממעשרות שהמעשרותיו מקולקלין משום דכתיב את כל תבואת זרעך דמשמע כל מה שיצמיח ואפילו השרשין הלכך בטלי שרשי היתר שצריכין להתעשר אבל שרשי איסור לא בטלי דהיתרא זרעי אינשי ואיסורא לא זרעי וכשאמר כל תבואת זרעך אזרע מותר קאמר ולא אזרע אסור:

גופא א"ר חנינא טירתאה א"ר ינאי בצל של תרומה ונטעו ורבו גידולין על עיקרו מורת למימר דגידולי הירת מעלין את האיסור בתרומ' והתנן גידולי תרומ' תרומ' ומהדר גידולין קאמרי' פי' לאו על גידולי בצל קאמינא אלא בגידולי גידולין כגון שהבצל של תרומה עשה זרע ולקח הזרע שהוא גידולי תרומה וזרעו והוא דבר שזרעו הגידולין הצומחין מן הזרע הן מותרין גידולי גידולין תנינא גידולי גידולין חולין ומאי אתא ר' חנינא לאשמועי' וכ"ת קמ"ל אפי' דבר שאין זרעו כלה כגון שלא לקח הזרע של בצל של תרומה שהוא דבר שזרעו כלה אם לקח מן השרשין של גידולי אותו הבצל ונטעתן דהו"ל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין פי' וכ,ש תרומה שאל הותרו גידולי גידולין אלא בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אסורין הן אלא בע"כ לא התיר ר' חנינא אלא בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אסורין הן הודר קושיא לדוכתין דמאי אתא לאשמעי' תנינא ומהדר ריבויא דרבו גידולין על עיקרו קמ"ל פי' דלעולם בדבר שזרעו כלה והא אתיא לאשמעי' דאי ממתני' הוה אמינא איזו גידולי גידולין הן מותרין אותן שבאו מכח דבר שזרעו כלה כגון חטין של תרומה שזרען וצימחן אותם החטין הגדילין מהן הן גידולי תרומה ואסורין ואם חזר וזרען הן גידולי גידולין שהן מותרין מפני שהגידולין הראשונים כיון שהיו דבר שזרעו כלה היו מותרין בכל איסורין בערלה ובכלאי הכרם ואל נאסרו אל אבתרומה אבל זרע הבצל שהבצל עצמו שהוא דבר שאין זרעו כלה גידולי' אסורין בכל האיסורין גם הזרע נמי אם זרעו אע"פ שהוא דבר שזרעו כלה אימא ליתסר בתרומה דכיון שגוף הבצל הי' אסור בכל האיסורין זרעו יהא אסור בתרומה קמ"ל דאפילו גידוליו דרבו על עיקר הבצל אם זרען גידוליהן מותרין דכל גידולי גידולין מותרין בתרומה בין אם היו הגידולין הראשונים דבר שזרעו כלה בין אם היו דבר שאין זרעו כלה ובלבד שיהו השניים דבר שזרעו כלה:

דף ס.

שבת זו אסור בכל השבת ושבת לשעבר פי' כשאמר שבת זו משמע שבוע זו עד שישלים כמו היום דמשמע עד שתחשך ויום שבת עצמו נידון כימים שעברו שאין השבוע משלים עד שיצא יום השבת דלא תימא אין אדם קורא שבוע אלא ליום החול:

חדש זה אסור בכל החודש וראש חודש להבא פי' אסור בכל החדש בין רב בין מעט ואם נדר בראש החודש נידון אותו היום להבא כשאר ימי החדש ואתא לאשמעינן אע,פ שהיא חדש חסר שמקדשי' בראשו שני ימים והראשון נמנה יום למ"ד לחדש שעבר אם נדר באותו היום ואמר חודש זה נידון אותו היום להבא כיון דקרי ל'י ריש ירחא וה"ה נמי שאם נדר בחדש שעבר שאסור באותו היום שהרי כל עיקרו של חדש שעבר הוא ונמצא שנידון לשעבר ולהבא:

שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה להבא פי' כמו שפירשו בחדש זה וכגון שעברו את אלול ועשו ראש השנה שני ימים ומפני שפירש חדש זה לא הצורך לפרש שנה זו:

דף ס:

כמאן אזלא שמעתי' דרב ירמי' בר אבא כר' נתן פי' לא הצריכו שאלה כדי להתירו דבלא שאלה נמי מותר ועומד הוא אלא מצריכו שאלה אע"פ שגמר נ דרו כדי להתיר שיראה שעיקר נדרו למפרע שלא יתחשב כמקריב קרבן בבמה בשעת איסור במות והאיסור שנהג נמצא שנהג בו בלא נדר:

דף סא.

פיסקא עד פני הפסח ר"מ אומר אסור עד שיגיע ר' יוסי אומר עד שיצא פי' ר"מ סבר לא מעיל אינש לספיקא שאע"פ שכל יום פני לחברו ולכ שעה הוי פני לחבתה לא נדר אלא על פני הכדור שהוא לפני כל הפסח ור' יוסי סבר מעייל אינש נפשי' לספיקא ועל כל דמקרי פני קא נדר:

דף סא:

פיסקא עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות פ' מניחים התאנים באילן עדי להתייבש שם ואח"כ מכניסין אותן בבתים ומקלעין אותן ומוציאין אותן קציעות בשדה להתייבש ואח"כ מכניסין אותן בבתים ועושין מהם עיגולין והלכך תחת הקיץ וקרא כשייבשו התאנים באין והם מתחילין להכניסן בבתים בכלכלות כדי לקולען וסוף הקיץ לאחר שייבשו הקליעות ומקלטין אותן להכניסן בבתים לכותשן ולעשותן עיגולין. וזהו שיקפלי המיקצעות שמפני שהן שטוחות על פני השדה ופרושות כשמלה קורא לקיבון קיפול כמו מקפלין את הכלים:

תאנא כלכלה של תאנים ולא כלכלה של ענבים פי' שהענבים מאחרין יותר מן התאנים ואע"פ שגם מן הענבים עושין צימוקין עיקר הקיץ לא יקרא אלא על התאנים:

דף סב.

תנא הוקפלו רוב המקצעות מותרות משום גזל ופוטרות מן המעשרות פי' מותרות משום גזל דודאי מדעת הניחום שם הבעלים ואין בדעתם לחזור וליטלם ופטורות מן המעשר כדין כל הפקר ועדיין לא נגמרה מלאכת הקציעות למעשר עד שיכתשם ויעשה מהן עיגולין כדתנן בפ"ג דמעשרות שאם מצא קציעות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות ולבסוף תני מצא כילאי דכול החייב שידוע דמדבר הגמור אלא אין גמר מלאכתן למעשר אל אכשיעשה מהן עיגולין ואמתי מועיל ההפקר להיות פטור מן המעשרות עד לעולם כשהופקר קודם שנגמרה מלאכתו שאפילו אם יגמור לאחר מיכן פטור אבל אם היפקר לאחר שנגמרה מלאכתו שוב אינו פוטרו כדתנן בפ"ק רפואה לעולם הוא ניתן משום פיאה ופטור מן המעשרות עד שימרח ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח:

דף סד.

יעוד אמר ר"א פותחין בנולד וחכמים איסורין פי' טעמא דחכמים משום דכל פתח דפתחינן לי' למימר אדעתא דהכי מ' נדרת מיחזי כאלו נדר על תנאי שלא יהי' דבר זה ועכשיו שהוא אותו הדבר נמצא שנדרו בטל אבל בנולד ליכא למימר תני כשנודר הנאה מאותו פלוני לא אסיק אדעתי' שיעשה סופו הלכך כשנדר בכל לב נדר ולא על תנאי שלא יעשה סיפר הלכך לא תפחינן בנודל אלא במירי דמסיק אינש אדעתי':

דף סז.

קמ"ל עד דמופרין שניהן בב"א פי' דהפרה ראשונה אינה כלום כיון שהאחד הוקדם אלא צריך שיחזור עכשיו ויפר עם חבירו:

וכי תימא הרי קראי למה לי לומר שאין הבעל מיפר בקודמין קשיא לי והיכי מצינין למימר דתרי קראי כתיב בנשואה והא באם היו תהי' לאיש כתיב ונדרי' עלי' דמשמע שהוא מפר בקודמין:

דף סח.

ת"ש אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה הרשות לאב בזמן שלא שמע קודם שימות או ששמע והפר או ששמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר פי' כ"ז מדבר כששמע האב כדמוכח לקמן וא"כ האי דתני ומת ביום שלאחריו אית לפרושי כגון שהאב שמע

מאתמול והפר חלקו חוזר ומיפר חלקו של בעל אי נמי כגון ששמע הבעל יום אחד קודם לאב:

דף סח:

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה הרשות לבעל שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב שלמוע עד שמת הבעל מכלל דריש' מיירי בששמע האב זו הוא ששנינו מת הבעל נתרוקנה הרשות לאב פי' היינו רישא אלא כאן חידש ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל מכלל דריש' מיירי בששמע האב והשת' אתא לאשמועי' דלא מבעי' אם שמע האב בחיי הבעל שנתרוקנה לו הרשות אלא אע"פ שאל שמע עד שמת נתרוקנה לו רשות הבעל:
שמע בעלי ולא הפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות וזה חידש כאן מן הרישא דברישא תנא שמיעת האב ולא שמיעת הבעל והשתא אשמועי' רבותא טפי דאע"ג דשמיעת בעל יש כאן ושמיעת אב אין כאן אפ"ה אין יכול להפר כיון שהנדר נעשה ברשות האב בחייו ויש לדקלדק מיכן דוקא כשנדרה בחי אביה אבל אם נדרה לאחר מיתת אביה הבעל מיפר לבדו כיון שלא שלט רשות האב על הנדר ודמי לבוגרות דבעי' למימר לקמן שהארוס לבדו היא מיפר נדרי':

דף סט.

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חזור האב ומיר חלקו של בעל אמר ר' נתן הן הן דברי ב"ש אבל ב"ה אומרין אין יכול להפר ש"מ לב"ש מיגז גייז ולב"ה מיקלש ב"ש בלבד מתירין אבל ב"ה אוסרין דב"ש מיגז גייז הלכך חצי הנדר הוא גזוז מעיקרו וחציו האחר שהי' לו לבעל לגיזזו נתרוקנה הרשות לאב וגוזז אותו וב"ה סברי כל זמן שהן בשותפות מחליש הנדר ואינו גוזזו והלכך אחרי שהחלישו ומת הבעל אין לו לגזוז מה שהחליש שכבר עשה כל כחו בחלקו ובודאי כשלא הפר האב כלל ונתרוקנה לו כל כח אחת ומיפר וגוזז את כולו אבל עכשיו שהפר בעודו שותף ועשה כל מה שיכול לעשות ומת הבעל ונשאר כל הנדר קלוש לפניו אע"פ שנוסף לו כחו של בעל אינו יכול לשלוט על מה שעשה כבר ולהוסיף עליו שום שותף אלא מה שעשה עשוי ועומד כאשר היה הלכך אינו יכול להפר אי נמי כל זמן שהנדר עומד בכחו ולא הולקש יש לו כח למוסרו לאחרים אבל כשהוקלש הוא בעצמו יכול להתירו ואין לו כח למוסרו לאחרים ומת"ק פושט לו דאליבא דכ"ע מיגז גייז ומר' נתן פושט לו דהויא פלוגתא דב"ש וב"ה:

דף סט:

עד כאן לא אמר ר"מ התם אלא דלא אמר תחול זו אא"כ חלה זו כו' פי' דהני אמרי' עלה ההיא בתמורה בפ' כיצד מערימין אמר ר' יצחק בר' יוסף א"ר יוחנן הכל מודים באומר תחול זו ואחר תחול זו ראשונה חיילא לא תחול זו אא"כ תחול זו ואחר חלה זו שני' נמי חיילא פי' שני' נמי חיילא והרי היא תמורת עולה ושלמים ותמכר ויביא בדמי חצי' עולה ובדמי חצי' שלמים ואנו מקיימים שני דבריו וה"נ דאמרי' דחיילי תרווייהו לא נוכל לקיים שני דבריו אלא להכי מהני דחלו שניהן שאין בדבריו כלום שאלו היינו אומרי' תפוש לשון ראשון הי' הנדר קיים ואין הפרה מועלת אחר הקמה אבל עכשיו דאמרי' שני דבריו קיימין וחלים בא זה וביטל זה ואין הנדר לא מוקם ולא מיפר ויכול לעשות כל היום מה שרוצה או להקם או להפר:

בעי רבא קיים ומופר ליכי בב"א מהו פ"י אם אמר לה קיים ליכי ומופר ליכי היינו פלוגתא דר"מ ור' יוסי דלר"י דאמר תפוש לשון ראשון הוה קיים ואין הפרה אחר הקמה וה"ה אי אמר מופר ליכי וקיים ליכי אמרי' תפוש לשון ראשון והוה מופר ואין הקמה אחר הפרה ולר' יוסי דאומר שניהן חלים אין בדבריו כלום ובא זה וביטל זה אלא כשאמר קיים ומופר ליכי בב"א קמבעיא לי' מי אמרי' כיון דבב"א אמרינהו שניהם חלין ובא זה וביטל זה וכאלו לא כלום דמי או דילמא פלגינן דיבורא ואזלי' לחומרא ונקטי' ההקמה וכיון דחיילא הקמה תו לא מצי חיילא הפרה והו"ל קיים ואי קשיא וליפשוט ממאי דאמרי' התם דאי אמר תמורת עולה ושלמים דמודה ר"מ דדבריו קיימין וחלים שניהן וה"נ יחולו שניהם ויבטל זה את זה תשובה התם ודאי דכל דיבורו קיים דחצי' לעולה וחצי' לשלמים פשיטא לן דחלו שניהן אבל הכא שאי אפשר לקיים כל דיבורו הקמה והפרה שזה מבטל את זה יש לומר פלגי' דיבורא וניזול לחומרא ולינקוט ההקמה דבודאי כשאמר שני דברים מוקם ליכי ומופר ליכי שכל אחד הוא דיבור לעצמו אליבא דר' יוסי דאמר שניהן חלין לא נוכל לתפוש ההקמה ולבטל ההפרה שכך מועיל דיבור זה כזה ואין לומר שם פלגי' דיבורא אלא חלו שניהם וזה מבטל את זה אבל השתא שאמר שניהם בדיבור אחד יש לומר אל נבטל כל דיבורו אלא פלגי' דיבורו ונקיים חצי' דיבורו וניזול לחומרא ונתפוש ההקמה ופשט לי' מדאמר רבה דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בב"א אינו וכמו שאין הקמה מועלת לקיים הנדר אחר ההפרה כך אינו מועלת לקיימו בב"א עם ההפרה:

בעי רבא קיים ליכי היום מהו מי אמרי' כמאן דאמר ומופר ליכי למחר דמי או דלמא הא לא א"ל פי' והקמה יש כאן אבל הפרה אין כאן ואם רוצה אח"כ להפר אינו יכול

שאין הפרה אחר הקמה ואם תימלי לומר הא לא אמר לה א"ל למחר ומופר ליכי למחר מהו פי' אחר שאמר לה קיים ליכי היום א"ל נמי ומופר ליכי למחר ולא הפסיק ביניהם אלא שני הדברים א"ל בזא"ז מי אמרי' למחר לא מצי מיפר דהא קיימה לנדרי' היום פי' ואין הפרה אחר הקמה או דלמא כיון דלא א"ל קיים ליכי כי אמר לה ומופר ליכי למחר כמהיום קאמר לה פי' כיון דלא קיים ליכי סתם כי סדר ואמר ומופר ליכי למחר כאלו א"ל מופר ליכי מהיום דמי ותופשה הפרתו למחר וההקמה מתקיימת היום וההפרה למחר ואין זו הפרה אחר הקמה שהרי לא קיימו אלא יום אחד ומיד אמר ולמחר יהא מופר ואילו אמר מופר ליכי למחר בלחוד פשיטא דלמחר הוי מופר והיום קיים שאין כאן הפרה אחר הקמה שהרי לא הוציא הקמה מפיו ולא קמבעיא לן אלא כשאמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר ואם תימצי לומר כיון דקיימי היום למחר נמי כמאן דאיתי' דמי א"ל קיים ליכי שעה אחת מהו מי אמרי' כמאן דאמר לה ומופר ליכי לאחר שעה דמי אידלמא הא לא קאמר לה ואת"ל הא לא קא"ל אי א"ל מאי פי' דאמר לה קיים ליכי שעה אחת ומופר ליכי לאחר שעה מהו מי אמרי' כיון דקיימו קיימו או דלמא כיון דכולי' יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כי אמר ומופר ליכי לאחר שעה מהני פי' כל זו השאלה הי אכמו הראשונה ואין ביניהן חילוק אלא שזה קיים כל היום וזה לא קיימם אלא שעה אחת והאי דאמר כי אמר מופר ליכי לאחר כן אין הפרה אחר הקמה אלא מיד כשאמר קיימם ליכי שעה אחת אמר לה ומיפר ליכי לאחר שעה ומנא תימא מדתנן בפירקא דלקמן קונם תאנים וענבים שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים ואפילו לרבנן דפליגי התם ואמרי מה שהוקם קיים ותו לא מפני שהן שני מינין אבל כאן שהוא אחר. וקיים שעה אחת ושתק שוב אינו יכול לחזרו להפר שאין הרפה אחר הקמה ולא קמבעיא ל' אלא כשאמר לה שני הדברים ביחד קיים ליכי שעה אחת ומופר ליכי לאחר שעה:

דף ע.

ת"ש הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני איני יכול להפר כו' פי' אי אמרת דקיים ליכי שעה אחת ומופר ליכי לאחר שעה מהני הרי זה הבעל לא קיים לאשתו בפי' אלא מדקאמר ואני חשבי' לי' הקמה ואם איתא נהי כאלו אמר לה קיים ליכי שעה אחת כיד להתפיש נזירותו בנזירותה ומופר ליכי לאחר שעה אלא ודאי מהכא ילפי' דכיון דקיים לה שעה אחת שוב אינו יכול להפר ודחי לא קסבר ואני כמ"ד קיים ליכי לעולם דמי אבל לעולם אם קיימו שעה אחת יכול לומר לה מיד ומופר ליכי לאחר שעה:

מאי טעמא דאמר קרא בנעורי' בית אביה פי' כיון דאמר קרא שהנערה רשות אביה שולטת עליה ולא מצינו מקרא שריקן רשותו לבעל ממילא ידענו שלא נתרוקנה אבל באב מצינו מקרא שריקן רשות הבעל אצלו ומשום האי באב קאמר מנלן ובבעל לא אמר מנלן אלא מ"ט דכיון דלא מצינו מקרא שריקן אין אנו זקוקים למצוא מקרא שלא ריקן:

דף ע:

היכי דמי אילימא שקידשה כשהיא נערה ובגרה פ' ונדרה כשהאי נערה ברשות אביה ולא שמעו עד שבגרה:

אלא כשקידשה כשהיא בוגרת פי' ה"ה נמי דמצי למימר שקידשה כשהאי נערה ונדרה כשהיא בוגרת או נערה יתומה שנתארסה מאלי' שכיון שאין עלי' רשות אב כ"א רשות הארוס בלבד הארוס מיפר נדריה דאע"ג דהיא ארוסה קרינן בה ואם בית אשה נדרה דלא בעינן נשואין אלא לאפוקי מרשות אב ולהכניסה כולה ברשות הבעל אבל השתא דלית לה אב או דבגרה כולה קיימא ברשות ארוס להפר נדרים ואין לפרש דהאי דתני והבעל מיפר בבגרה בנשואה קאמר דכי היכי דרישא דקתני בזה יפה כח האב מכח הבעל לא מיירי אלא בארוס סיפא נמי דקתני ובזה יפה כח הבעל מכח האב בע"כ לא מיירי אלא בארוס שכיון שאומר התנא בזה יפה כח זה ובזה יפה כח זה במה שמדבר זה מדבר זה וה"ה נמי בתרומה נמי מצינו שדבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה ומשום גזירות סימפון או שמא ימזגו לה כוס ותשקה לאביה ולאחיה הוא דלא אכלה וכי היכי דזכיי' מה"ת להאכילה בתרומה הם הכי נמי זכיי' בהפרת נדרים אלא כל זמן שיש עלי' גם רשות האב מיפר בשתפות אבל זו שאין עלי' רשות האב הוא מיפר לבדו ואינו מיפר בקודמין דלא אלים רשות ארוס מנשוי ואינו מיפר בקודמין אלא כל זמן שמיפר בשותפות עם האב אבל כשמיפר לבדו אינו מיפר בקודמין:

בוגרת הא תנינא חדא זימנא הבוגרת ששהתה י"ב חדש ר"א אומר הואיל ובעלה חייב במזונותי' יפר והוינן בה בוגרת למה לה יב"ח למ"ד יום סגי לה ואמרי' תני בוגרת וששהתה יב"ח מ"מ קשיא פי' בכתובות בפ' אע"פ תנן נותנין לבתולה יב"ח כו' עד הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ואמרי' בגמרא אמר ר"ה בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה למ"ד יום כאלמנה ואתבינן עלה מהא בוגרת ששהתה יב"ח ר"א אומר הואיל ובעלה חייב במזונתי' יפר למה לי למיתני בוגרת אלא ודאי פשטא דמתני' הכי משמע דטעמא דבוגרת מפני שכבר יצאת מרשות אב וכן נמי בתולה ששהתה יב"ח ואלמ' למ"ד יום אע"פ שלא כנס הבעל מיפר ואתא ר"א למיתנה כל הני דמפר בעל בלא

נשואין ונ"ל דלא פליגי רבנן עלי' דר' אליעזר דאמר אין הבעל מיפר עד שתיכנס לרשותו אלא בנערה ששהתה יב"ח ועדיין הוא נערה שרשות אביה עליה וזמן יב"ח לא הפקיע רשותה מעליה ופליגי נמי גם בתרומה במשנה אחרונה שאין הזמן מעמידה ברשות הבעל ומוציאה מרשות האב אבל גבי בוגרת מודו רבנן דכיון דיצאת מרשות אב הבעל ארוס לבדו הוא מיפר נדריה דאם איתא דפליגי רבנן עליה דר"א גם בבוגרת היכי הוה סתם תנא מתני' כר"א והוה תני והבעל מיפר בבוגרת ובריייתא נמי דאייתינן לעיל דדייקי מינה דאם מת האב ונדרה שהארוס מיפר נדריה סתם כר"א ובפירקא דלקמן נמי תנן תשע נערות נדריהן קיימין ותני התם בוגרת והיא יתומה בחיי האב ובוגרת שמת אביה ובוגרת שאביה קיים ולא תני ובוגרת שנתארסה ש"מ דאם נתארסה בעלה מיפר נדריה וכל הנך נערות משמע התם שנדריהן קיימין בשלא נתארסו דאם איתא דאע"ג דנתארסו הו"ל למימני טפי דהא כולהו תשע הוו בכלל שלש כדאמרי' התם בגמרא וכדי להרבות במינין תני כולהו ואמאי לא תני נמי כולהו שנתארסו אלא ודאי ש"מ שאם נתארסה בעלה מיפר נדריה ואם איתא דפליגי רבנן עלי' דר"א בבוגרת היכי סתים ברישא כר"א ותני פלוגתא דרבנן והדר וסתום כר"א וקרא נמי הכי משמע דכתיב ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה דוקא אלמנה וגרושה אבל ארוסה לא ש"מ דארוס מיפר נדריה וראיתי שפירש המורה שם תני בוגרת וששהתה והכי קאמ בוגרת לסוף למ"ד. והנערה ששהתה יב"ח הנה סברת המורה הולכת שאין האורס מיפר נדרי הבוגרת אלא כשהגיע זמן ואל יתכן פתרונו חדא דהא תני במתני' בוגרת וששהתה יב"ח ואלמ' למ"ד יום ואם איתא דבוגרת בעיא למ"ד יום הו"ל למיתניי' לבוגרת בהדי אלמנה אלא ש"מ בוגרת יפר בלא זמן ותו דהכא מוכח בפירוש דבלא שום זמן מיפר דהא מקשה תנינא חדא זימנא. ומתני' דהבעל מיפר בבגר בלי שום הגעת זמן מיפרשא וטעמא משום דיצאת מרשות אב ואלו הי' רואה המורה הלכה זו לא הי' מפרש שם כן:

איבעית אימא הכא דוקא ובוגרת דקתני משום דבעי איפלוגי ר"א ורבנן פי' לאו על בוגרת דלא פליגי רבנן עליה בבוגרת כדפירשית ולא איפליגו עליה אל אנערה כששהתה יב"ח ואלמא למ"ד יום ולא נקט בוגרת בהדייהו אלא למימני כל הנך דמיפר בעל בלא נשואין:

דף עא.

פיסקא נדרה והיא ארוסה אמר שמואל א"ק אם היו תהיה לאיש ונדרי' עלי' נדרים שהיו עליה כבר פי' והאי קרא בארוס שני קמיירי מדכתיב ואם הי' תהי':

תניא כוותי' דשמואל ל"ג אלא ה"ג תניא נערה המאורסה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה כיצד שמע אביה ואל היפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום ואפי' למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. שמע אבי הוהפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת הבעל ונתארסה לאחר בו ביום חוזר האב עם בעלה האחרון ומיפר חלקו של בעל ראשון אמר ר' נתן הן הן דברי ב"ש אבל בה"א אין יכול להפר במאי קמיפלגי ב"ש סברי בנדרים שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב דמיגז גייז וב"ה סברי לאו מיגז גייז פי' ברישא כשלא הפר האב חלקו ליכא מאן דפליג שדאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ובסיפא כשהפר האב חלקו פליג ר"נ ואמר דקסברי ב"ה דשוב לא נתרוקנה הרשות לאב דמיקלש קליש כדאמרי' לעיל ואע"ג דאיכ' בעל שני בהדי' לא מצי מיפר כך נראית בעיני גירסת ברייתא זו כוך מצאתי' במקצת ספרים ושמעי' מינה דדוקא כשלא שמע הבעל אז מיפר הבעל השני אע"פ שנעשו תחת בעל ראשון ונראו לו אבל אם שמע בהם ארוס ראשון ואל הספיק להפר עד שמת ובו ביום נתארסה לשני אין יכול להפר ארוס שני ונדרה קיים עיין לקמן בהילכתא שהוכחתי שיכול להפר אע"פ ששמע:

דף עב.

ת"ש נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום כו' עד הב"ע כשלא שמע ארוס מכלל דקס"ד אע"ג דשמע ארוס אלמא ארוס שני מיפר. אע"ג דשמע בהן ארוס ראשון דעד כאן לא שקלינן וטרינן אלא משום גירושין אי הוו בהקמה ומשום הכי דחי בשלא שמע הא אי לאו גירושין כגון שמת אע"ג דשמע בהן ארוס ראשון ולא הספיק להפר עד שמת ונתארסה בו ביום אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה והאי דאמרן לעיל בברייתא ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום כו' לאו למימר דאי שמע אין הארוס האחרון מיפר דא"כ הוה לפלוגי בפי' אלא רבותא נקט לא מבעיא אם שמע שראוי להפר ארוס ראשון ולא הספיק להפר שמפר ארוס האחרון אלא אפילו לא שמע שאל הי' ראוי להפר מפר ארוס אחרון ומה שכתבתי במהד"ק אינו כלום:

דף עב:

בעי רמי בר חמא בעל מהו שמפר בלא שמיעה פי' היכא דהרפ תחלה באל שמיעה ואח"כ שמע לא קא מבעיא דמופרין הן למפרע לכשישמע באותה הפרה דמתני' היא דתנן לקמן בפיקרין האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מיכן ועד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין ר"א אור מופר וחכ"א אינו מופר ועד כאן

ל"פ רבנן עליה דר"א אלא כשקדמה ההפרה לנדרים כדתנן לא בא לכלל הקם לא באו לכלל הפר אבל אם קדמו הנדרים להפרה אע"פ שבשעת ההפרה לא ידע בהן ולא שמע אותם ואמר לה אם נדרתה שום נדר אני מיפר אותו הרי זה הוא מופר וכשישמע אינו צריך לחזור ולהפר אלא הוא מופר בהפרה ראשנוה ולא קמבעי' לי' אלא שלא שמע כלל שאמר לאשתו אם נדרת שום נדר הרי הוא מופר לך והלך לו למדינת הים אם הוא מופר ואשתו מופרת אע"פ שאל שמע או אינו מופר ואשתו אסורה:

דף עג:

ואלמנ' ל' יום נ"ל דל"ג לי' דהאי דתנן התם בפ' אע"פ נותנין לבתולה יב"ח משתבע בה הבעל לפרנס את עצמה בתכשיטין ולאלמ' למ"ד יום היא אלמ' מן הנשואין ומש"ה לא יהבינן לי' בי"ח כ"א למ"ד יום שהכל מוכן לה אבל אלמנה מן האירוסין יב"ח יהיבינן לה וכיון דהיא אלמנה מן הנשואין מה זה שאמר כאן שאם שהתה ל' יום יכול להפר אפי' לא שהתה נמי משעה שקידשה יכול להפר כיון שנשאת ויצאה מרשות האב מידי דהוה אבוגרת ומה צורך לשהות למ"ד יום לא הוזכרה שהיי' אלא אצל נערה ארוסה שהאי עדיין ברשות האב ואביה ובעלה מיפרין נדריה מועיל לה שהיית י"ב חודש להוציאה מרשות האב ולהעמידה כולה ברשות הבעל אבל זו שנישאת שכבר יצאת מרשותהאב משעה שנתארסה לו ונדרה תחתיו הבעל מיפר נדריה כמו שמיפר בבוגרת והילכתא ל"ג במתני' ואלמא ל' יום כלל:

דף עט.

אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט אם לא אתקשט פי' כך הם הרחיצה והקישוט לרבנן עינוי נפש כמו האכילה ואם נדרה שאל לרחוץ או שלא להתקשט יום אחד מכו אם נדרה שלא ליכל יום אחד ואם נדרה שלא להתקשט באחד ממיני הבשמים כמו אם נהדרה שלא ליכל מין אחד מין הפירות לרבנן הן כולן נדרי עינוי נפש ולר' יוסי אינן נדרי עינוי נפש אבל מיפר משום שביני לבינה כדבעי' למימר לקמן והכי תנן בכתובות בפ' המדיר. המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל מיני הפירות יוציא ויתן כתובה. ותנן נמי המדיר את אשתו שאל תתקשט באחד מכן המינין יוציא ויתן כתובה. ר' יוסי בעניות שאל נתן קצבה ובעשירות למ"ד יום ואמרי' בגמ' דלר"י אין הבעל יכול להפר משום נדרי עינוי נפש אבל מיפר הוא משום דברים שבינו לבינה:

דף עט:

מיכן שהבעל מיפר דברים שבינו לבינה פי' דברים שבינו לבינה רבים הם וכלל אומר כל דבר הגורם חילוק דעת ביניהם יקרא דבר שבינו לבינה כגון שאינה רוצה ליכל עמו בקערה אחת או בשלחן אחד או שאל לשחוק עמו או שלא לעוזרו במלאכה ובכל עסקיו שאומרת לו לא אעשה לך כ"א המלאכות שהאשה חייבת לבעלה אם נדרה באחד מאלה אע"פ שאין הבעל יכול להפר לכופה וגם אין שם עינוי נפש יש שם חילוק דעת וזה נקרא דברים שבינו לבינה והקישוט לר' יוסי אע"פ שאינו חשוב עינוי נפש הוהא דבר שבינו לבינה שהוא רוצה שתתקשט אשתו ותראה נאה בעיניו גם הנאת פלוני עלי אע"פ שאינו חשוב עינוי נפש לר' יוסי יקרא דבר שבינו לבינה כדבעי' למימר לקמן שחילוק לב הו אביניהם שהבעל יביא מפירות אותו פלוני בסעודה והוא יאכל מהם ואשתו לא תאכל מהם:

אם ארחץ היכי אמרה אילימא דאמר קונם פירות העולם עלי אם ארחץ למה לי הפרה לא תרחץ ולא ליתסרן פירות העולם עלה פי' מדתני אם ארחץ שעשתה הרחיצה תנאי מכלל דמדבר אחר נדרה ומש"ה בעי ממאי נדרה אילימא דנדרה מפירות העולם אם תרחץ בפעם הזאת והפירות הוא שקורא עינוי נפש ולא הרחיצה א"כ אמאי יפר לא תרחץ בפעם הזאת ואל יאסרו ואמאיהתירו רבנן להפר ועוד אני מקשה מדברי ר' יוסי אמאי תני אין אלו נדרי עינוי נפש הנדר עינוי נפש הוא דלמא רחצה וליתסרו ואם רצה לחלוק ולומר לא יפר דלא תרחץ ולא תיתפרו הכי הול"ל ר' יוסי אומר לא יפר והוה מפרישנא טעמא לא יפר דאל תרחץ ואל ליתסרו אמאי תני אין אלו נדרי עינוי נפש ואלא דאמר הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ומש"ה מיפר דהיכי תיעבד תרחץ מיתסר הנאה רחיצה עלה לעולם לא תרחץ אית לה ניוול ור' יוסי סבר לא תרחץ ולניוול לא חייש פי' כגון שהיתה צריכה לרחיצת הפעם הזאת שהיתה צריכה ללכת לבית המשתה ואם לא תרחץ הפעם הזאת היא מתנוולת ומש"ה שרי רבנן להפר ור' יוסי סבר אפשר שתרחץ בצונן ותלך לבית המשתה הילכך לא יפר. ומקשה אי הכי ליתני הכי ר' יסוי אומר תני זה אין בו עינוי נפש. פי' כיון שנדרה שלא לרחוץ לעולם אטם תרחץ בפעם הזאת בנדר יש עינוי נפש שאין לך עינוי נפש בעולם גדול מזה שלא תרחץ לעולם אבל בתנאי וודאי שאמרה אם לא ארחץ בפעם הזאת ליכא עינוי נפש ולא הוליל אין אלו נדרי עינוי נפש אלא אין בהנאי זה עינוי נפש ואע"ג דתנן בפ' המדיר ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ואמרי' בגמרא דבעל מצי מיפר ולא משום נדרי עינוי נפש אלא משום

דברים שבינו לבינה התם משום דנדרה שלא תתקשט באחד מכל המינין אבל אם נדרה שלא תתקשט כלל אין לך עינוי גדול מזה:

דף פ.

ה"ג אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי היום אם ארחץ פי' בוודאי כשאמר' הנאת רחיצה עלי לעולם הוי עינוי נפש לר' יוסי אלא כגון דאמר' הנאת רחיצה אסורה עלי יום אחד אם אחרץ בפעם הזאת ואותה הפעם היתה צריכה לילך לבית המשתה דרבנן סברי יפר דהשתא אי אפשר דלא רחצה ואם תרחץ הפעם ותיאסר ברחיצת יום אחד הוי עינוי נפש דומיא דשאל אוכל היום הילכך יפר ור' יסוי תרחץ הפעם ותיאסר ברחיצת יום אחד דניוול דיומא חדא לאו שמי' ניוול:

דף פא.

איבעיא להו לר' יוסי מהו שפיר משום דברים שבינו לבינה נ"ל דר' יוסי נמי אית לי' דרש דקא דבין איש לאשתו מיכן שהבעל מיפר דברים שבינו לבינה כגון אותה שכתבתי שהבעל קופד בדבר ובאים לחילוק הלב אבל הקישוט מספקא לן אם קופד עליו הבעל ויכול להפר אותו משום דברים שבינו לבינה ואם לאו ופליגי בה רב אדא בר אהבה ורב הונא דרב אדא בר אהבה סבר אע"פ שאינו מיפר משום נדרי עינוי נפש מיפר משום דברים שבינו לבינה ויש ביניהם חילוק כדאמרי' לעיל בהילכתא ורב הונא אמר אינו מיפר שאין הבעל קופד על הקישוט שלה שאפילו בהעברת שער של בית הערוה אינו קופד כל שכן על השאר ותנאי כוותי' דרב אדא דתני שלא אכחול ושלא אפרכס ושאל אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה והך מתני' היא ר' יסוי דאי רבנן עינוי נפש קרו להו ובפ' המדיר אמרי' וסבר ר' יסוי בעניות שאל נתן קצבה אלמא בעל מצי מיפר ורמינהו אלו נדרים שהוא מיפר דברים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט אם לא אתקשט ר' יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש כו' הכא במאי עסקי' בדברים שבינו לבינה הניחא למ"ד דברים שבינו לבינה הבעל מיפר אלא למ"ד אין הבעל מיפר מאי איכא למימר דאיתמר כו' ופירש המורה התם הכא במאי עסקי' קישוט דמתני' דהכא בדברים שבינו לבינה סתם המשיר את השער יקרא דברים שבינו לבינה ואל דבר אחר ואע"פ שלשון אוה השאהל משמע בפירושו אין הדבר כן שהרי בברייתא שנה שאל אכחול ושאל אפרכס יפר משום דברים שבינו לבינה אלא הכין הויא פירושא אע"ג דלא הוי עינוי נפש הקישוט לר' יוסי הוא מיפר משום דברים שבינה לבינה שהבעל קופד אם

לא תתקשט ובאים לידי חילוק לב לונ"מ כדאמרן בריש פירקא מאי איכא בין נדרי עינוי נפש לדברים שבינו לבינה והאי דאמר הב"ע בדברים שבינו לבינה כאלו אמר הכא במאי עסקי' דמיפר משום דברים שבינו לבינה והניחא נמי הכי מתפרש הניחא למ"ד מיפר משום דברים שבינו לבינה ואתמר נמי הכי מיתפרש דאיתמר רב אדא בר אהבה אמר מיפר משום דברים שבינו לבינה והלכ מיתפרש על הקישוט אם הוא חשוב מדברים שבינו לבינה וכך מצאתי שגם ר"ת זצוק"ל בספר הישר שיבש הגירסא שם ליישבה הכל כדברי:

דף פב.

אי הכי סיפא דקתני אם לא היתה פרנסתו אל אממנו כו' נ"ל דה"ג אי הכי סיפא דקתני אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר ניפלוג בין היכא דמייתי בעל ובין היכא דקא מתיא איהי אבל רישא דאין יכול להפר דקא מתיא איהי ומתני' ר' יוסי היא כו' וה"פ אי הכי דמפרשת מתני' דקתני לא יפר כגון שאל נדרה אלא שאל יביא לה הוא אבל אם נדרת שאל הביא גם היא יכול להפר א"כ בסיפא דקתני אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר הו"ל לפלוגי בין היכא דנדרה שאל יביא הוא לבד ובין היכא דנדרה שאל תביא גם היא אלא ש"מ מדנקט אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר טעמא הכא מפרש מפני שאין לה פרנסה אלא ממנו אבל אם הי' לו פרנסה ממקום אחר אע"פ שנדרה שאל תביא גם היא אינו יכול להפר אלא ודאי רישא הכי משמע דנדרה הנאה ממנו לגמרי ולא תיקשי מינה לשמואל דמתני' ר' יוסי היא ושמואל קאמר לרבנן ולר' יוסי נמי מצי מיפר משום דברים שבינו לבינה ואתיא מילתי' דשמואל אליבא דכ"ע:

דף פג.

א"ל אביי הא קרבן לחצי נזירות איכא פי' אמאי תלת טעמא דאין נזירות לחצאין תני טעמא משום קרבן דהיכי מניא לאתויי חצי קרבן אלא אמר אין נזירות לחצאין למה משום דאין קרבן לחצאין שכל עיקר הטעם בעבור הקרבן הוא:

מיתיבי האשה שנדרה בנזיר ונטמאת. גרסינן שאינו מהזאה קינין אלא נזיר שנטמא: ואח"כ היפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות אמאי מביאה חטאת העוף פי' מדמביאה חטאת העוף ש"מ יש קרבן לחצי נזירות ומיין הפר לה אבל מטומאה לא הפר לה ומביאה חטאת העוף משום הטומאה:

ואלא מאי יש קרבן לחצי נזירות שלש בהמות בעי אתויי חטאות עולה ושלמים פי' אם יש קרבן לחצי נזירות א"כ עדיין הוא נזיר לחרצנים וזג וימנה עוד נזירות טהרה ויביא שלש בהמות אמאי לא מחייבינן לי' אלא בחטאת העוף בלחוד:

אלא לעולם אין קרבן לחצי נזירות הלכך הוא פטרו מכל קרבן טהרה וחטאת העוף דמתיא משום דחטאת העוף אתיא על הספק פי' האשה שהפילה ואין ידוע אם ולד הפילה ואם מים בעלמא הן מביאה מן הספק חטאת העוף ונמלקת ע"ג המזבח ואניה נאכלת ומפני שמצינו בחטאת העוף לבוא על הספק ואע"ג דאיכא למיחש דלמא מייתי חולין לעזרה אתיא נמי הכא ואע"ג דהפר לה משום דכי נטמאת בעבירה נטמאת אבל שאר קרבנות טהרה אינה מביאה כלל:

איתיביה האשה שנדרה בנזיר ונטמאת ואח"כ היפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף ואי אמרת מיפר למתענה כו' פי' היא היא בריתא דלעיל אלא לעיל הוא מותיב לי' ממאי דתני מביאה חטאת העוף דאלמא יש קרבן לחצאין והשתא מותיב לה ממאי דתני אינה מביאה עולה העוף דאלמא מיפר גם לשאינה מתענה:

דף פג:

פיסקא קונם שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר ויכולה הוא ליהנות בלקט שכחה ופאה אלמא אפשר דמיתנא מדילי' מכלל דבעל לאו בכלל בריות האו אימא סיפא כו' פי' משום דגרסי' במתני' ויכולת עם וי"ו משמע לי' דתרי מילי נינהו ולאו טעמא דרישא נינהו. ורבא דאמר מה טעם קאמר סבר דלא גרסי' אלא יכולה בלא וי"ו ורב נחמן סבר דעם וי"ו גרסי' ותרי מילי נינהו וסיפא קיימא אנתגרשה:

דף פד.

ר' אליעזר אומר אין אדם צריך לקרא שם על המעשר עם של דמאי וחכ"א קורא שם ואינו צריך להפריש עיין מה שפירשתי שם במס' דמאי:

דף פד:

מאי לאו מ"ד א"צ לקרא שם קסבר ספיקו אינו טובל וכיון שספיקו אינו טובל לית בי' טובת הנאה וכיון דלית בי' טובת הנאה מיתתניא ומ"ד קורא שם קסבר ספיקו טולב וכיון שספיקו טובל אית בי' טותב הנאה ואסור לי' לאיתנויי פי' מש"ה קסבר ר"א דא"צ לקרא שם מפני שמעשר עני אינו טובל והלכך שהוא ספק אם לא יטול ממנו מעשר עני אין הפירות טבלים שאין מעשר עני טובל כמו שטובלין תרומה ושאר מעשרות וכיון

שאינו טובל אינו חייב הוא ליתנו לעניים שיהא לו בו טובת הנאה דדוקא תרומה ומעשר ראשון שטובלין וחייב הוא ליתנן לכהן וללוי אית בהו טובת הנאה אבל מעשר עני כיון דלא טביל הרי הוא כמו לקט שכחה ופאה שאינן טובלין ואין בהן נתניה אלא מניחן בתוך שדהו וכל הרוצה ליטול יטול וחכמים דאמרו קורא שם דסברי טובל הוא כשאר מעשרות ויש בו נתינה כשאר מעשרות הלכך יש בו טובת הנאה:

כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית כו' עיין בספר הישר בפ' הזרוע:

כאן מעשר עני המתחלה בתוך הבית דכתיב ביה ונתת וכאן במעשר עני המתחלה בקרנות דכתיב ביה והנחת בשעריך. פי' תרי קראי כתיב בפ' ראה כתיב מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא וה"נ בשעריך ובפ' והי' כי תבא כתיב כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה והביעור של שלש שנים הי' בערב הפסח של רביעית כדמפרש בספרי וכדתנן במעשר שני וכך הי' עושה כשהי' עסוק בגורן כל הקיץ של שנה שלישית ומירח תבואתו בשדה ובאים העניים שם מחלק להם כדתנן בשלהי מס' פאה אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטים כו' ושם אין טובת הנאה שלכל העני שהי' בא שם הי' נתון וכשכלתה שנת השלישית ונכנסה הרביעית ואסף תבואתו לביתו אם נשארו לו מעשרות שלא נתן לגורן נותנו בביתו לכל מי שהוא רוצה עד ערב הפסח וביו"ט הראשון של פסח היא הוידוי ביערתי הקודש מן הבית וגו' וכיון שהכניס מעשרותיו לביתו הוא רשאי ליתנן לכל מי שהוא רוצה ועל אותן יש לו בהן טובת הנאה:

דף פה.

פיסקא קונם כהנים כו' אלא ה"ט דרבי כו' פי' לאו בטובת הנאה קמיפלגי דאיכא למיימר דרבי סבר טובת הנאה אינה ממון והאי דקאמר דמשלם דמי כולו דקנסוהו לגנב כי היכי דלא ליגנוב ור' יוסי בר' יהודא סבר טובת הנאה ממון והאי דקאמר אינו משלם אלא דמי חולין שבו דקנסוהו לבעל הבית כי היכי דלא לישהי לטבילי':

משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים וכיון דקאתי למיסרי' עליהון שויוה עפרא בעלמא'. ראיתי כתוב בספר הישר ולויים דקתני לר' מאיר דאמר מעשר ראשון אסור לזרים דאיכ' דמוקים סתם מתני' כוותי' בפ' יש מותרות ואין נ"ל זה הדוחק כל דל"מ מעשר אלא אפילו תרומה אע"ג דאסורה לזרים ואל חזיא לאכילה אלא לכהנים ימכרנה לכהנים ויהיו הדמים שלו וכ"ש המעשר ואמאי תני יטלו בע"כ ואמאי אמר דשויוה עפרא בעלמ' אלא ודאי טעמא דמילת' לאו משום איסור זרות הוא אלא משום דהוא

מתנות כהונה ומעשר היא מתנות לוויים וה"ה נמי אם הי' מעשר עני היא מתנות עניים והלכך לא חזי אלא לכהנים וללוים ולעניים לדידי' לא חזי לא לאכלם ולא למוכרם מפני שהוא מחויב ליתן אותם ואין לו עליהם אלא טובת הנאה הלכך אם אמר קונם כהנים ולוים אלו נהנין לי לא יתנם להם וגם לא יטלו בע"כ מפני שטובת הנאה ממון ונמצא שהן נהנין משלו שעדיין יש לו טובת הנאה בהן שאם הוא אסור ליתנן לאלו יכול לתתם לאחרים אבל כשאסר כל הכהנים והלוים ההבנאתו אסור לתתם לשום אחד מהן ונמצא שהפסיד טובת הנאה שהיתה לו עליהן והרי הן אצלו כעפרא בעלמ' שלתתם לשום אחד מהן אי אפשר שנמצא מתנהו כשמקדישם ונותן לו והוא אינו יכול ליהנות מהן מפני שאינן שלו והן מתנות כהונה וליוי' הלכך אם באים ונוטלין בע"כ אינן נהנין ממנו כלום שכבר הפסיד טובת הנאה שהיתה לו בהן אבל כשאמר כהנים ולוים אלו אינן יכולין ליטול בע"כ שעדיין שי לו בהן טובת הנאה ונמצא שהן נהנין משלו וכשאסר את כולן בהנאתו כל הקודם לבא נוטלן בע"כ ואינו יכול למונעו שכבר הפסיד טובת הנאה שבהן ואינו רשאי הוא לתתם לשום אדם והרי הן כלקט שכחה ופאה שכל הקודם בהן זכה:

פיסקא קונם שאני עשוה אינו צריך להפר פי' מפני שהיא משועבדת לו למעשה ידיה לפיכך אי הנדר חל ובריש פרק המדיר תנן המדיר את אשתו מליהנות לו עד למ"ד יום יעמוד פרנס יתר מיכן יוצאי ויתן כתובה ומקשה בגמרא וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיני' דמפקע לי' לשיעבודי' והתנן קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר אלא כיון דמשעבדא לי' לאו כל כמיני' דמפקע לי' לשיעבודי' ומהדר מתוך שיכול לומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך ומקשה ואם איתא לדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונות ואיני עושה נעשה כאומרת לו איני ניזונת ואיני עושה ומהדר לא תיאמ נעשה אלא אימא כאומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך פי' לא תימא נעשה אלא דוקא באמר לה שאע"פ שהוא רשאי לומר לה כל זמן שלא אמר לה לא חל הנדר ומתני' דהמדיר בדמאר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ולפי' הנדר חל ומתני' דהכא בדלא אמר לה איני ניזונת ואיני עושה ולפי' לא יחול הנדר ואע"פ שבכל שעה שהיא רוצה היא יכוה לומר לו כך לא אמרי' יפר שמא תאמר לו כך ויחול הנדר שכיון שבעת הנדר לא אמרה לו והיא משעובדת לו תו לא חייל נדרא כל זמן שהיא תחתיו ואע"פ שחוזרת ואומרת לו ומפקעת שיעבודו לא חייל עלה נדרא שנדרה בעודה משועבדת לו ולא דמי למאי דאמר ר' יוחנן בן נורי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו דודאי לכשיגרשנה חייל נדרא אבל כל זמן שהיא תחתיו ואין דרך האשה לומר

לבעלה כן הלכך כשבטל לגמרי בטל כ"ז שהאי תחתיו אבל לאחר גירושין דמופקע שיעבודי' חיילי:

ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו פי' בהעדפה פלייגי ר"ע ורבנן דרבנן סברי העדפה דבעל הויא בעבור מעה כסף שהוא נותן לה בכל שבוע והלכך לא חייל עלה נדרא דמשועבדת לי' ור"ע סבר העדפה דידה הויא ולא משעבדא לי' והילכך חייל עלה נדרא ובריש פ' מציאות האשה אמרי' כי אתא רבין אמר בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע ל"פ דבעל הויא כי פליגי בהעדפ' שע"י הדחק:

ר"י בן נורי אמר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזרו לו פי' ר' יוחנן בהעדפה כרבנן ס"ל דבעל הויא ולא חייל נידרא עלוי' כי היכי דלא חייל אמעשה ידי' אלא משום הכי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור ורבנן ור"ע אמאי אלא חיישי' לגירשוין אי אמרת משום דס"ל דאין אדם מקדיש דשלב"ל והא מעשה והעדפה עדין לא באו לעולם וחייל נידרא אהעדפה לר"ע ולרבנן דלא חייל כלל משום דמשעבד' לי' הא לאו הכי אלמא כולהו ס"ל כר"מ דאמר לקמן דמותר קדוש משום דמקדש אדם דשלב"ל וכיון דאמר מקדיש דשלב"ל מה לי אם בא תחתיו מה לי אם בא לאחר גירושין אלא טעמא דידהו משום דקסברי כיון שהנדר אינו חל אלא לאחר גירושין א"כ אין זה דבר שבינו לבינה דודאי העדפה לר"ע הויא בינו לבינה ומיפר לעולם אבל זה שאין הנדר חל אלא לאחר גירשוין לא הוי דבר שבינו לבינה הלכך לא מצי מיפר ור' יוחנן בן נורי סבר כיון דתחתיו נדרה לדברים שבינו לבינה הוי ומיהו כל זמן שעודה תחתיו אין צריך להפר משום דמשעבדת לי' אבל מיפר הוא משום גירשוין:

דף פה:

באומרת יקדשו ידי למעשיהן גרס כדאמרי' בספ"ק אמר רב יהודא באומר יאסר פי לדיבורי יידי למעשיהן:

דף פו:

פיסקא נדרה אשתו כו' למימר דיניא אוה דוקא הוא פי' דבשלמא כשנדרה בנזרי וכסבור שנדרה בקרבן או מן התאנים וכסבור מן הענבים מן הדין יחזור ויפר שהוא לא הפר נדר זה אבל כששמע גוף הנדר והפר אותו מה לי לבתו והלא שתיהן הן ברשותו אלא משום דיניא אותה דוקא הוא:

דף פז.

והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ ממגדף ועובד ע"ז ומקדש ומגרש ובפ' יש נוחלין בה' המחלק נכסיו גרסי' והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי בר מע"ז וקידושין והכא מוסיף מגדף ומגרש והכל הוא אחד דמגדף דמי לעע"ז ומגרש למגדף ועיין בקונטרסי בפ' מרובה ובפ' שבועת העדות במהדורא בתרא ועיין בתמורה בפ' כיצד מערימין:

פיסקא אמרה קונם תאנים וענבים שאני טועמן קיים לתאנים כולו קיים פי' ואינו יכול לחזור ולהפר על הענבים שלא קיים אלא בקיום התאנים נתקיימו גם הענבים:

הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים פי' אינו מופר לגמרי עד שיחזרו ויפר אף לענבים שאם שתק כל היום בתאנים מותרת ובענבים אסורה ואל הועילה הפרת התאנים לענבים ואין לפרש אינו מופר כלל אף לענבים כדאמרי' בגמרא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר"ע ור' ישמעאל אבל חכ"א מקיש הקמה להרפה מה הפרה מה שהפר מופר אף הקמה מה שקיים קיים ונמצא עכשיו ג' חלוקות בדבר ר' ישמעאל סבר כתנא דמתני' קיים לתאנים כולו קיים הפר לתאנים מופר לתאנים ולא לענבים ור' עקיבא סבר אף בהפרה נמי הפר לתאנים כולו מופר וחכמים סברי בין בהקמה בין בהפרה מה שהקם מוקם ולא יותר ומה שהפר הופר ולא יותר והשאר תלוי לעשות כל היום מה שירצה או להקם או להפר ואע"ג דאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה הא דחיי' למתני' דאתיא כר' ישמעאל ואמר זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיב' אבל חכ"א כולי דהלכה כחכמים:

דף פז:

פיסקא אמרה קונם תאנים שאני טעום וענבים שאני טועם הרי אלו שני נדרים אמר רבא ר' שמעון היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד פי' דאי לת"ק דאמר שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך חייב על כאו"א ה"נ כשאמר קונם תאנים וענבים שאני טועמת הן שני נדרים ולא הוו נדר אחד אלא כשאמרה קונם אילו שאני טועמת הן שני נדרים ואע"ג דר"ש בעי שבועה לכל אחד ואחד הכא לא אמרה אלא קונם אחד כיון שאמרה פעמים שאני טועמת פרטיהון ושני נדרים הן וה"ה נמי התם אי אמר שבועה לך בידי ואין לך בידי דהוו פרטי וכאלו אמר שבועה לכאו"א:

פיסקא ידוע אני שיש נדרים אבל איני ידוע שיש מפירין יפר. פי' דכיון דקסבר שאינו יכול להפר האי דשתק לא הי' כדי לקיים נדרה והו"ל כאלו לא שמע וביום שיודיעו לו שיכול להפר הוא מופר ואותו יקרא ביום שמעו:

יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר ר"מ אומר לא יפר פי' דקסבר ר"מ כיון שיודיעו שהבעל רשאי להפר נדרי אשתו וגם שמע שאשתו נדרה אע"פ שטעה שסבר שאין זה נדר שצריך הפרה ובעבור כן שתק ולא כדי לקיים מ"מ מקצת ידיעה יש כאן והויא כלל ידיעה וכיון שלא הפר ביום שמעו שוב אינו יכול להפר וחכמים סברי מקצת ידיעה לא הויא ככל ידיעה והלכך ביום שיודיעו לו שזה הוא נדר יפר:

ורמינהו בלא ראות פרט לסומא פי' שהסומא פטור מגלות משום דלית לי' ידיעה שלימה כאותו שיש לו עינים שיוכל להיזהר והו"ל כאנוס ואע"פ שיש לו מקצת ידיעה שמרגיש הוא בשמיעת הקול ובמישמוש מקצת ידיעה אינה ככל ידיעה ואנוס הוא ר"מ אומר לרבות את הסומא דמקצת ידיעה ככל ידעה ולא הוי אנוס והשתא יש לומר לר' יהודא טעמא דכתב קרא בלא ראות ומיעוט את הסומא הא לא"ה הוה אמינא הסומא גולה אלמא ס"ל מקצת ידיעה ככל ידיעה ור"מ נמי טעמא דכתב קרא ורבייה הא לא"ה הוא ממעיטנא לי' דמקצת ידיעה לא הויא ככל ידיעה ור"מ סבר כתיב בבלי דעת כו' בפ' אלו הן הגולין גרסי' ור"מ סבר בלא ראות למעט ובבלי דעת למעט הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ור' יהודא בבלי דעת פרט למתכוין הוא דאתא כן נ"ל פתרון השיטה אבל קשה בעייני לפרש כן דאי מדיוקא מקשה טעמא דכתב קרא כו' מאי היא דקא מהדר לי' הכא מעניני' דקרא כו' אכתי הדר קושיא לדוכתי' טעמא דכתב קרא כו' מש"ה נ"ל לפרש דלאו מדיוקא קא מקשה אלא מיעקר דרשה דידהו וה"פ דר"מ דקאמר לא יפר משום דקסבר שעכשיו כשנודע לו שהוא נדר אין כאן ידיעה שלימה אלא מקצת ידיעה שמקצתה ידע מקודם לכן כשנאמר לו שנדרה אשתו והשתא שאמרו לו שהיא נדר' לא תקרי ידיעה שלימה דליהוי יום שמיעה שיוכל להפר. והלכך לא יפר ובהפרה בעינן ידיעה שלימה ולגבי גלות אמר דסומא גולה ואע"ג דלית לי' ידיעה שלימה וחכמים דקאמרי' יפר ס"ל אע"ג דליכא השתא אלא מקצת ידיעה ככולה ידיעה הויא ובר הפרה היא דכאלו שמע היום שנדרה אשתו דמי ולגבי גלות אמרי' דסומא אינו גולה משום דלית לי' אלא מקצת ידיעה והשתא אתי שפיר מאי דמתרץ הכא מענינא דקרא והכא מענינ' דקרא:

דף פח.

פיסקא המודר חתנו ממנו הנאה והוא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונין לך במתנה ובלבד שאל יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיך פי' אם יתן מעות לבתו סתם כל מה שקנתה אשה קנה בעלה לפירות שגוף המעות הוי

לאשה והבעל יש לו בהן פירות כדין כל נכסי מלוג וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ונמצא שחתנו נהנה ממנו הלכך יתנה עמה שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא שתקני בהם פירות ותאכלי ובמלוג מתה אשתו אין הבעל יכול לזכות להוציא לגומתה מפי' הלכך שרי ואע"ג דבעל חייב במזונותי' ונמצא נהנה הא תנן לעיל וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותיהן:

אמר רב ל"ש אלא דאמר לה מה שאת הושאת ונותנת לפיך אבל אמר לה מה שתרצי עשי בו קנה יתהון בעל ושמואל אמר אפי' מה שתרצי עשי בו לא קנה יתהון בעל פי' בפלוגתא זו פליגי רב ששת ור' אלעזר בפ"ק דקידושין גבי עבד כנעני בה' ובלבד שיהא הכסף משל אחרים כדאיתא התם:

מתקיף לה ר"ז כמאן אזלא הא שמעתתא דרב כר"מ דאמר יד אשה כיד בעלה פי' התם קא אמרינן הכי:

ורמינהו כיצד משתתפין בתחומין כו' התם מקשה דר"מ אדר"מ מדוכתא אחרינא עיין בפ' יש נוחלין במהדורא רביעאה:

דף פט.

זה הכלל דקתני גבי ואלו נדרים דאתויי גם גבי מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל שאין הבעל מיפר בקודמין פי' כשם שאם היתה נשואה ונדרה וגירשה בו ביום והחזירה בו ביום אמרי' כיון שיצאת לרשות עצמה שעה אחת אין יכול להפר משום דאין הבעל מיפר בקודמין והאי שעתא דנתגרשה דחל עלה נדרא חשבינן לה כאלו נדרה כשהיא גרשוה והחזירה שאין הבעל מיפר בקודמין הם הכי נמי אם מסרה האב לשלוחי הבעל כבר יצאה מרשות האב ואם נדרה לאחר שמסרה וגירשה בעלה כבר נתקיימו נדרי' שעה אחת שאל חזרה לרשות אביה כשגירשה דמסירה כנשואין דמיא ומפקא מרשות אב ועכשיו כשמחזירה בעלה נמי ומקדשה אינו יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין ואי לאו דמסירה ככניסה דמיא היתה חוזרת לרשות האב כדתנן מה הבעל נתרוקנה הרשות לאב וכשהחזירה היו מפירין שניהן כדתנן נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה זה הכלל כל שאל יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ומה לי בעלה האחרון ומת לי הוא אבל עכשיו שיצאת שעה אחת במסירתה לרשות עצמה אינה חוזרת לרשות אביה ובעלה לבדו אינו מיפר בקודמין:

פיסקא תשע נערות נדריהן קיימין פי' האי דקתני נערות למעוטי קטנות דאין נדריהן כנדר אבל גם הבוגרות הן בכלל ואי זו היא שנדרה קיים כל שיצאת מרשות אביה והן ג' נערות נערה שהיא יתומה בחיי האב כגון שנישאת ונתאלמנה או נתגרשה ועדיין היא נערה שהנשואין הן מוציאין מרשות האב הלכך אע"פ שהיא נערה אין לאביה בה רשות ונדרה קיים ונערה שמת אביה שהיא יתומה ממש נדרה קיים שכיון שמת אביה אין לאחר בה רשות שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו והבוגרת נדרה קיים שהבוגרת מוציאה מרשות האב והבוגרת תלוי' בשני ענינים או בזמן או בסימנין באיזה מהן שקודם הויא בוגרת ויוצאה מרשות אב הזמן הוא ו' חדשים אחר הנערות שלאחר שעברו לקטנה י"ב שנים ויום א' היא ראוי' להיות נערה אם תבאי שתי שערות שאלו הביאתן קודם י"ב שנה ויום אחד הויא שומא בעלמא והיא קטנה ומאחר שהביאה שתי שערות אם שהתה ששה חדשים אע"פ שלא הביאה שום סימני בוגרת הייא בוגרת כדאמר בפ' אלו נערות בה' נערה שנתארסה אמר שמואל אין בין נערות לבוגרת אלא ששה חדשים בלבד ואמרינן התם וכ"ת בציר הוא דליכא הא טפי חדשים והסימנין הן כדתנן בפ' יוצא דופן משל משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל פגה עודה תינוקת בוחל אלו ימי הנעורים בזו אביה זכיי' במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה צמל כיון שבגרה אין לאביה בה רשות ואיזהו סימנה ריה"ג אומר משיעלה הקמט תחת הדר ר"ע אומר משיטו הדדין בן עזאי אומר משתשחיר הפטומת ר' יוסי אור כדי שיתן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא לחזור ואמרו בגמרא שאלו אמר ר' הלכה כדברי מי אמר להן הלכה כדברי כולן להחמיר שאם הי' בא אחד מכל הסימנין הללו והיא בוגרת ויצאה מרשות האב והסימנין הן אמרון בלא זמן שאע"פ שאל השלים זמן הנערות שהיא ששה חדשים אם הקדימה להביא אדם מן הסימנין הללו היא בוגרת ולהכי נאמרו הסימנין הללו שאם ע"י זמן הא אמרי דאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד ומה צורך לסימנין אלאודאי לא נאמר הסימנין הללו אלא לומר שאם הביאתן אע"פ שלא שלמו ו' חדשים של נערות הויא בוגרת ואין לומר שיועילו סימני בגרות אפילו קודם שהביאה שתי שערות שזה לא יתכן ולא ימצא כדאמרי' התם וכן הי' רשב"י אומר ג' סימנין נתנו חכמים באשה וכנגדן מלמעלה פגה מלמעלה בידוע שאל הביאה שתי שערות בוחל מלמלה בידוע שהביאה שתי שערות צמל מלמעלה בידוע שנתמעך הכף ומאלו שלש נערות שנדריהן קיימין עושה התנא ומונה תשע ביתומה בחיי האב מונה שלש בוגרת והיא יתומה נעערה ובגרה והיא יתומה נערה שלא בגרה והיא יתומה והיא יתומה דקתני הויא יתומה בחיי האב דמדתני סיפא ומת אביה מכלל דיתומה דרישא בחיי אהב קאמר והוא מאי דתנן

ביבמות ודין הוא שאל ימנה אלא נערה שלא בגרה והאי יתומה שהנשואין שנישאת הוציאה מרשות אב וכשנתאלמנה או נתגרשה וחזרה אצלו ועדיין היא נערה אין לאביה בה רשות וכ"ש אם היתה בוגרת וכשנתאלמנה או נתגרשה דאיכא תרתי נשואין ובגרות המוציאין מרשות אב אלא שהוא רוצה כל גופין מחולקין שהוא מוצא ואע"ג דאתיין בק"ו הלכך אע"פ דתני נערה יתומה בחיי האב תנא נמי בוגרת יתומה בחיי האב ותני תרי גווני בוגרת בוגרת סתמא היא בזמן כגון שעברו עליה ששה חדשים לאחר שהביאה שתי שטרות ששלמו ימי נערותה ונערה ובגרשה היא שעדיין לא תשלימו ימי נערותה והקדימה להביא סימנין בתוך ו' חדשים וביתומה ממש שמת אביה מונה עוד שלש בוגרת ומת אביה נערה ובגרשה ומת אביה נערה שלא בגרה ומת אביה ודין הי' שלא ימנה אלא נערה שמת אביה שבמיתת אהב עמדה ברשות עצמה וכ"ש אם היא בוגרת דאיכא תרתי בוגרת ומיתת האב לא שהוא מונה כל גופין מחולקין ואף על גב דאתיאן בק"ו תני נמי תרי גווני בוגרת כדפרישית ותו תנא נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה והיינו בוגרת ומת אביה דאיכא תרתי בגרות ומיתת האב אלא דהתם קודמת הבגרות למיתת האב והכא קודמת מיתת האב לבגרות והיא היא אלא שרצה למנות כל גופין מחולקין שמצא וה"ה שיכול לחלק חילוק זה נמי ביתומה בחיי האב שאע"פ שמנה בוגרת והיא יתומה שקדמה הבגרות לאלמנות בעלה יכול נמי לימנות נערה יתומה פי' שנתאלמנה מן הנשואין ואחר שנתאלמנה בגרה שקדמה היתמות לבגרות אלא כיון דהיא היא די לו שחילק בה פעם אחת ובבוגרת שנה שתים בוגרת ואביה קיים היא בוגרת לאחר ששה חדשים שהוא זמן הנערות ונערה ובגרה ואבי' קיים היא בוגרת ע"י סימנין בתוך ששה חדשים שהוא זמן הנערות הרי כאן ט' נערות ור' יהודא הוסיף אף המשיא את בתו כשהיא קטנה ונתאלמנה או נתגרשה וחזרה אצלו ועדיין היא נערה וזו היא מה שאמר ת"ק נערה שלא בגרה והיא יתומה אלא שזה החי וק יש ביניהן דהתם השיאה כשהיא נערה והכא השיאה כשהיא קטנה אבל היא היא דבעת שנדרה נערה היא דאין נדרי קטנה כלום ומש"ה לא חילק ת"ק ביניהם ור' יהודא מחלק ביניהן מפני שזה נשאת בנערותה וזו נשאת בקטנותה. וה"ה נמי שיכול לחלק בנערה שלא בגרה ומת אביה ולומר שמת אביה בקטנותה ועכשיו היא נערה ונדרה אלא כיון היא היא די לו שחילק בה עם אחת כדפרישית לעיל:

דף פט:

אמר רב יהודא אמר רב זו דברי ר' יהודא אבל חכמים אומרים ג' נערו נדריהן קיימין בוגרת ויתומה ויתומה בחיי האב פי' כיון דר' יהודא מוסיף על ת"ק אית ל'י ט' נערות ומשום דלא ידע ת"ק מנו אמר זו דברי ר' יהודא אבל חכמים אינן מונין אלא ג' שהן העיקר דבגרות ונשואין ומיתת האב מעמידין האשה ברשות עצמה להיות נדרי קיימין וכל אותן הבאין בק"ו דאיכא תרתי ותרי גווני בגרות נמי לא מנו להו:

פיסקא קונם שאני נהנית לאביה ולאביך אם אני עושה לפיך פי' אע"פ שאינה יכולה להימנע שלא תעשה לפי בעלה ונמצאת אסורה בהנאת אביה וחמיה אינו יכול להפר דולי' פירקא ר' יוסי היא כדאמרן ור' יוסי לא חשיב לי' הנאת פלוני עלי עינוי נפש הלכך אינו יכול להפר אבל לרבנן הוי נדר עינויי נפש ויכול להפר ולר' יוסי נמי נהי דאינו מיפר משום נדרי עינוי נפש אבל מיפר הוא משום דברים שבינו לבינה כדאמרי' בהלכתא קמייתא בפירקא:

שאני נהנית לך אם אני עושה ע"פ אבא וע"פ אביך אינו יכול להפר פי' בהא אפילו רבנן מודו שלא תעשה על פיהן ולא תיאסר בהנאת בעלה כדאמרי' לעיל אמר שמואל כל נדרים בעל מיפר לאשתו מהנאתי על פלוני:

תניא קונם שאני נהנה לאבא ולאביך אם אני עושה לפיך ר' נתן אומר יפר וחכ"א יפר פי' ר"נ וחכמים לא ס"ל כר' יוסי אלא כרבנן דאמרו הנאת פלוני עילי נדרי עינוי נפש הוי ובמיפר קודם מיחל נדרא פלוני כדאמרי' לקמן:

דף צ.

הכי פליגי נמי בשאלה פי' ואע"ג דרבנן שרי לאפוקי נפשי' מפלוגייתא הוא דעבד:

מי ידע האי קמא והאי בתרא פי' בודאי אם ילך לפני חכם וישאל לפניו על אותו פלוני הותר אותו פלוני ונאסר אותו החכם וידוע הוא לו אותו חכם שנאסר בהנאתו וילך אצל חכם אחר ויתיר לו נדרו וצ"ל שגם אותו חכם בעצמו יכול להתיר לו שאם הי' ראובן מודר הנאה משמעון מנכסיו והי' שמעון חכם יכול להשאל לפניו ולהתיר לו דמה לי חכם אחר אבל אם עדיין לא נשאת על אותו פלוני ועתיד להיאסר בהנאתו שילך וישאל עליו ומשום האי טעמא הוא נשאל על הראשון תחלה שהוא ידוע לו אבל השני אינו ידוע לו ולאו משום דאכתי לא חל עלי' נדרא ואע"ג דאמר מי ידע הי קמא והי בתרא לאו למימרא דלא ידע חד מנייהו דהא קמא מידע ידוע אלא הכין פירושא כלום הוא מכיר

את שניהם אינו מכיר אלא הראשון ולא האחרון הלכך נשאל על הראשון ואחרי שיכיר האחרון ישאל גם עליו:

דף צ:

פיסקא בראשונה היו אומרין כו' עיין בקונטרס במהדורא בתרא בס"פ הבע"י ובס"פ ב"ש:

טמ' **מהו שתאכל בתרומה** פי' דאלו נשתמיש בעלה כופה אותה ואפי' אמרה לא בעינא כתובה ובעינא מיפה דלא בעינא למיעבד איסורא לא צייתי לה שאין האיש מוציא אלא לרצונו ואם אנה מתרצה לו היא מותרת ומפסדת אפי' מה שהביאה מבית אביה וכל נכסי מלוג שלה ולא מבעיא לן אלא בתורהמ שאין לו לבעל כלום בדבר זה ואין לחוש אלא על הבנים:

נשלם מסכת נדרים שבח לעוזר דלים ולדור דורים